BYZANTINE HERITAGE AND SERBIAN ART II

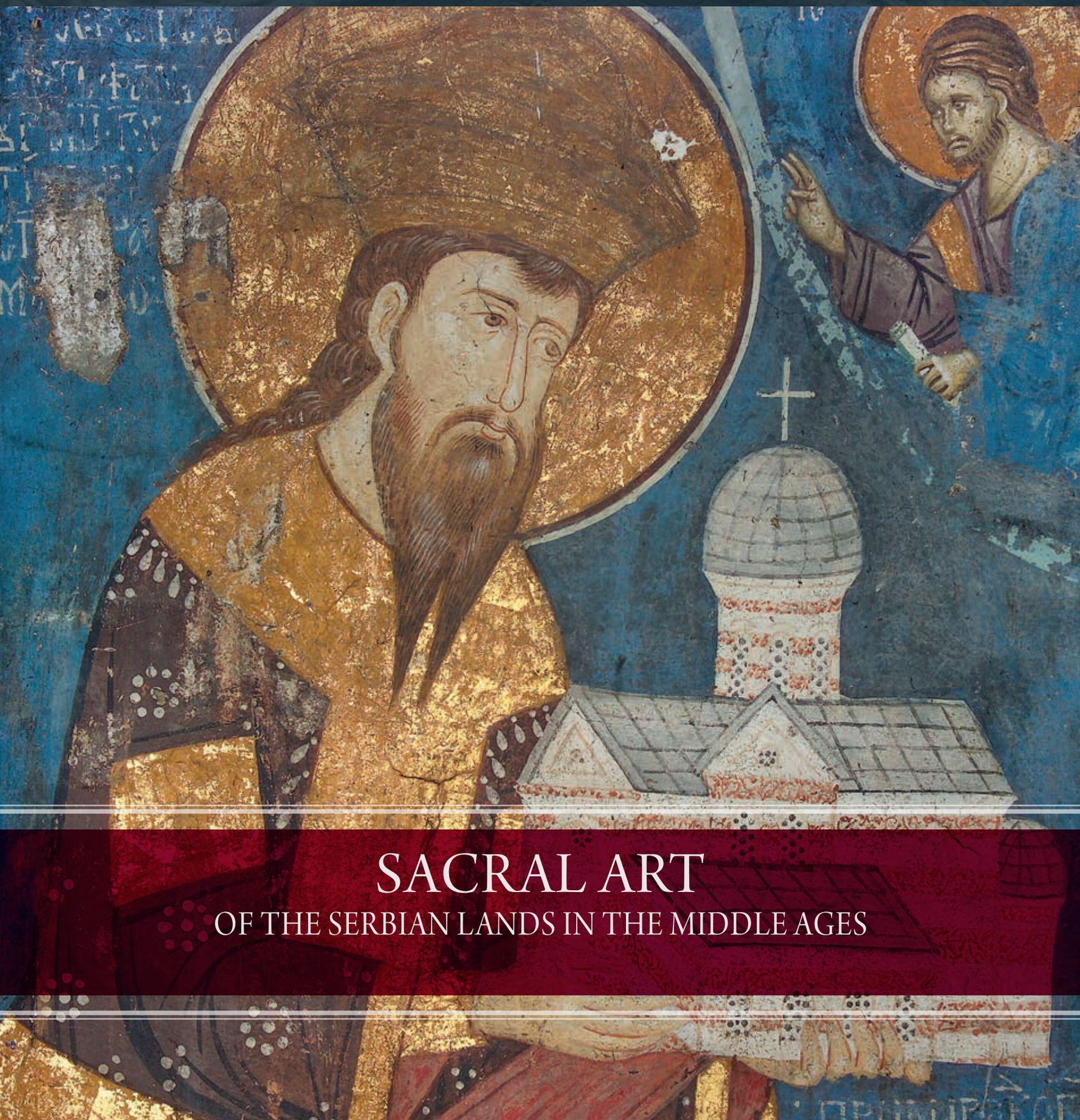

SACRAL ART

OF THE SERBIAN LANDS IN THE MIDDLE AGES

BYZANTINE HERITAGE AND SERBIAN ART II

BYZANTINE HERITAGE
AND SERBIAN ART I–III

Editors-in-Chief
LJUBOMIR MAKSIMOVIĆ
JELENA TRIVAN

Edited by
DANICA POPOVIĆ
DRAGAN VOJVODIĆ

Editorial Board
VESNA BIKIĆ
LIDIJA MERENIK
DANICA POPOVIĆ
ZORAN RAKIĆ
MIODRAG MARKOVIĆ
VLADIMIR SIMIĆ
IGOR BOROZAN
DRAGAN VOJVODIĆ

Editorial Secretaries
MARKA TOMIĆ ĐURIĆ
MILOŠ ŽIVKOVIĆ

Reviewed by
VALENTINO PACE
ELIZABETA DIMITROVA
MARKO POPOVIĆ
MIROSLAV TIMOTIJEVIĆ
VUJADIN IVANIŠEVIĆ

The Serbian National Committee of Byzantine Studies
P.E. Službeni glasnik
Institute for Byzantine Studies, Serbian Academy of Sciences and Arts

SACRAL ART
OF THE SERBIAN LANDS IN THE MIDDLE AGES

Editors
DRAGAN VOJVODIĆ
DANICA POPOVIĆ

BELGRADE, 2016

PUBLISHED ON THE OCCASION
OF THE 23RD INTERNATIONAL CONGRESS OF BYZANTINE STUDIES

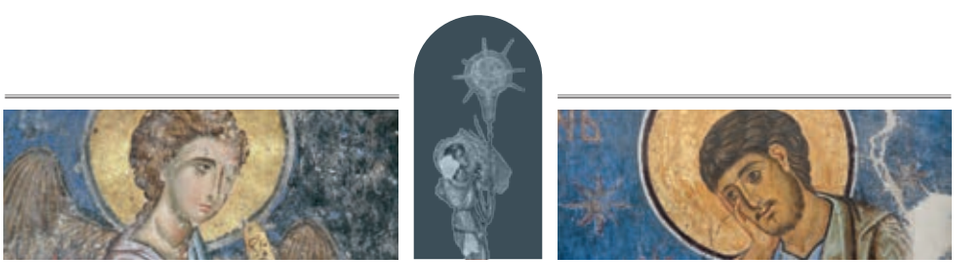

This book has been published with the support of the
Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia

CONTENTS

CULTURAL SPACES AND SACRAL FRAMEWORKS

ON THE BOUNDARY AMONG WORLDS AND CULTURES – THE ESSENCE AND SPACES OF SERBIAN MEDIEVAL ART 13
Dragan Vojvodić

BYZANTIUM IN SERBIA – SERBIAN AUTHENTICITY AND BYZANTINE INFLUENCE 41
Bojana Krsmanović
Ljubomir Maksimović

SERBIA IN BYZANTIUM – THE PATRONAGE OF SERBIAN *KTETORS* IN THE BYZANTINE EMPIRE 57
Miodrag Marković

SERBIAN PATHS OF RHOMAEAN CULTURE – THE ROLE OF SERBIA IN SPREADING BYZANTINE-STYLE ART TOWARDS THE WEST AND NORTH OF EUROPE 75
Miroslava Kostić
Miloš Živković

*

THE LITURGICAL FRAMEWORK OF SERBIAN AND BYZANTINE RELIGIOUS ART 91
Vladimir Vukašinović

PAN-CHRISTIAN SAINTS IN SERBIAN CULT PRACTICE AND ART 103
Dubravka Preradović
Ljubomir Milanović

A NATIONAL 'PANTHEON': SAINTLY CULTS AT THE FOUNDATION OF SERBIAN MEDIEVAL STATE AND CHURCH 119
Danica Popović

'GOD DWELT EVEN IN THEIR BODIES IN SPIRITUAL WISE' – RELICS AND RELIQUARIES IN MEDIEVAL SERBIA 133
Danica Popović

I. IN THE WEST OF THE BYZANTINE EMPIRE: ON A QUEST FOR IDENTITY

BEGINNINGS OF ARTISTIC ACTIVITY IN THE SERBIAN LANDS (9TH–11TH CENTURY) 147
Miodrag Marković

ON THE TRAIL OF UNIQUE SOLUTIONS – SERBIAN ART IN THE 12TH CENTURY 165
Miodrag Marković

THE EARLY PERIOD OF ILLUMINATIONS IN SERBIAN MANUSCRIPTS 183
Jadranka Prolović

STUDENICA: THE FUNERARY CHURCH OF THE DYNASTIC FOUNDER –
THE CORNERSTONE OF CHURCH AND STATE INDEPENDENCE 193
Miloš Živković

II. ACHIEVEMENT OF INDEPENDENCE AND FINDING AN INDENTITY: ON THE RUINS OF BYZANTIUM

SERBIAN MONUMENTAL ART OF THE 13TH CENTURY 213
Branislav Todić

RAŠKA ARCHITECTURE OF THE 13TH CENTURY AND ITS SCULPTURAL DECORATION 233
Milka Čanak-Medić

THEMATIC PROGRAMMES OF SERBIAN MONUMENTAL PAINTING 249
Dragana Pavlović

ECHO OF THE ANCIENT CHRISTIAN ORIENT IN LATE 12TH AND 13TH
CENTURY SERBIAN ART 261
Tatjana Starodubcev

III. COMPETING WITH THE RESTORED BYZANTINE EMPIRE: AN EPOCH OF DYNAMIC BYZANTINISATION

SERBIAN ART FROM THE BEGINNING OF THE 14TH CENTURY TILL THE FALL
OF THE NEMANJIĆ STATE 271
Dragan Vojvodić

THE MODEL OF EMPIRE – THE IDEA AND IMAGE OF AUTHORITY IN SERBIA (1299–1371) 299
Smilja Marjanović-Dušanić
Dragan Vojvodić

BYZANTINE AND ROMANESQUE-GOTHIC CONCEPTIONS IN SERBIAN ARCHITECTURE
AND SCULPTURE IN THE 14TH CENTURY (TILL 1371) 317
Ivan Stevović

ILLUMINATION OF SERBIAN MANUSCRIPTS OF THE HIGH MIDDLE AGES (1299–1371) 331
Jadranka Prolović

RISE OF LATE FEUDALISM – THE ENDOWMENTS OF THE SERBIAN NOBILITY 341
Smiljka Gabelić

IN ENCOUNTERING WESTERN CULTURE – THE ART OF THE POMORJE
(MARITIME LANDS) IN THE 14TH CENTURY. 357
Valentina Živković

NEW KINGDOM IN THE SOUTH – ART IN THE MRNJAVČEVIĆ STATE 367
Marka Tomić Đurić

**IV. ASCENT IN THE NORTHERN AND WESTERN REGIONS:
NEW CENTRES OF BYZANTINE-STYLE ART**

ART IN THE LANDS OF THE LAZAREVIĆ AND BRANKOVIĆ DYNASTIES 383
Tatjana Starodubcev

ARTISTIC TRENDS ON THE PERIPHERY – THE LANDS OF THE BALŠIĆ,
KOSAČA AND CRNOJEVIĆ FAMILIES 401
Marka Tomić Djurić

IN SEARCH OF LEGITIMACY: IDEOLOGY AND ART OF THE NEW SERBIAN DYNASTS 411
Branislav Cvetković

SACRAL BUILDING IN MORAVAN SERBIA 423
Ivan Stevović

ARCHITECTURAL SCULPTURE AND THE SYSTEM OF DECORATION OF MORAVAN
CHURCHES 435
Dubravka Preradović

LATE MEDIEVAL SERBIAN MANUSCRIPT ILLUMINATION (1371–1459) 447
Jadranka Prolović

**V. IN THE SHADOW OF A STRUGGLE FOR SURVIVAL:
ART AFTER THE LOSS OF STATE AND CHURCH INDEPENDENCE**

ART IN THE SERBIAN LANDS IN THE FIRST CENTURY UNDER OTTOMAN RULE 457
Svetlana Pejić

THE SYRMIUM BRANKOVIĆ DYNASTY AND FOUNDING
THE HOLY MOUNT OF FRUŠKA GORA 473
Vladimir Džamić

SERBIAN PRINTED BOOK DECORATION IN THE 15TH AND 16TH CENTURIES: CENTRES AND CREATIVE PRODUCTION 485
Miroslav Lazić

VI. CHRISTIAN THEOCRATIC REALM WITHIN AN ISLAMIC EMPIRE: A GREAT POST-BYZANTINE RENEWAL

ART OF THE RESTORED PATRIARCHATE OF PEĆ (1557–1690) 497
Zoran Rakić

THE OLD STATE IN THE FOUNDATIONS OF THE RENEWED CHURCH 515
Svetlana Pejić

SERBIAN ICON PAINTING IN THE TERRITORY UNDER THE JURISDICTION OF THE RENEWED PATRIARCHATE 529
Miljana M. Matić

ILLUMINATION OF 16TH AND 17TH CENTURY SERBIAN MANUSCRIPTS 541
Zoran Rakić

'ALL HOLY AND HONOURABLE THINGS' – SERBIAN SACRAL GOLDSMITHING OF THE 16TH AND 17TH CENTURY 553
Mila Gajić

EMERGENCE OF VERSATILE ARTISTIC PERSONALITIES – LONGIN 565
Irena Špadijer
Branislav Todić

ISLAMIC INFLUENCES ON SERBIAN ART DURING OTTOMAN RULE 575
Ljiljana Ševo

CHRONOLOGY 581

BIBLIOGRAPHY 585

LIST OF COLLABORATORS AND THEIR AFFILIATIONS* 629

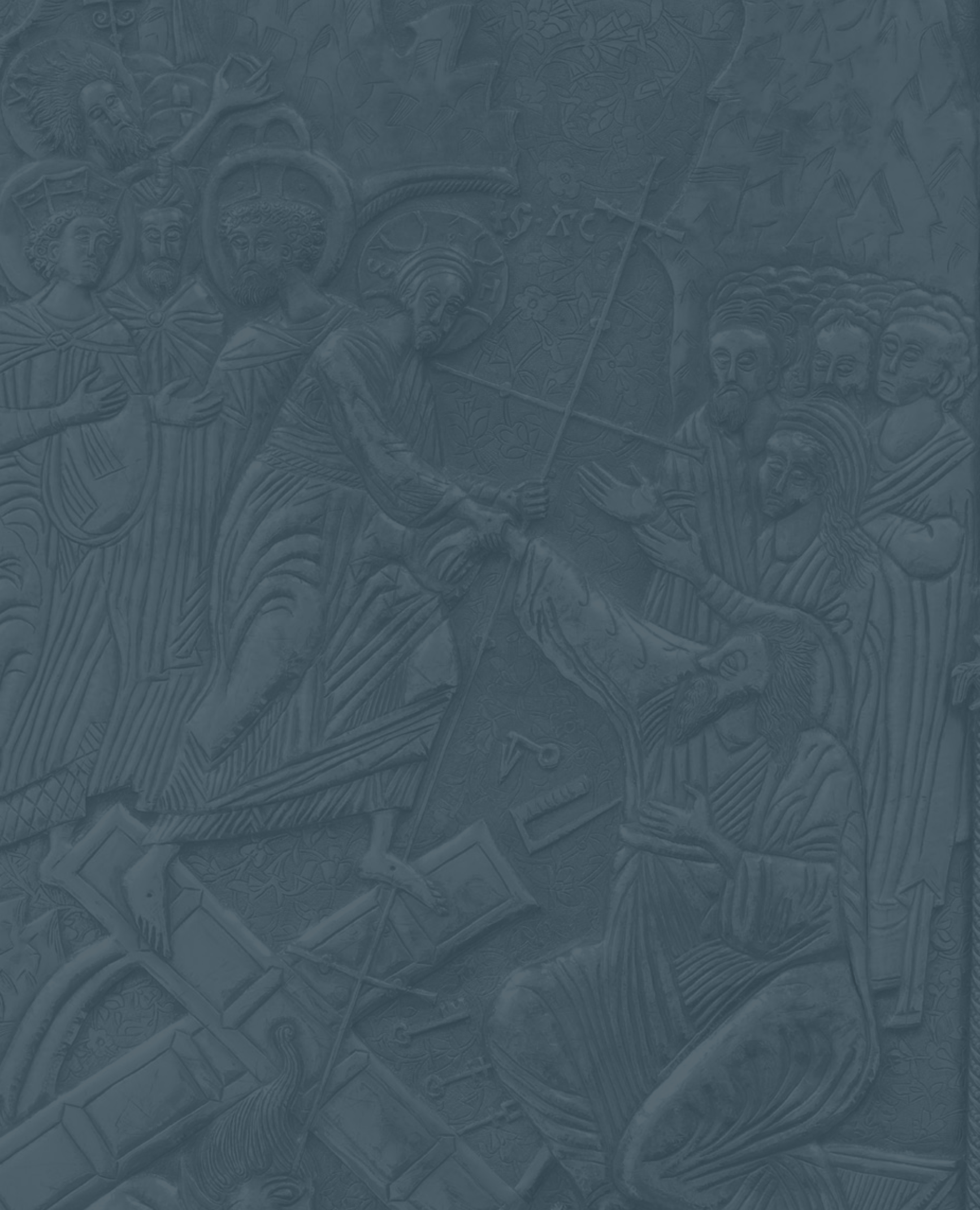

III

COMPETING WITH THE RESTORED BYZANTINE EMPIRE: AN EPOCH OF DYNAMIC BYZANTINISATION

SERBIAN ART FROM THE BEGINNING OF THE 14TH CENTURY TILL THE FALL OF THE NEMANJIĆ STATE

Dragan Vojvodić

In the 14th century, the influences of the unique geopolitical position of medieval Serbia became especially intense with regard to its culture and arts. After the conquests of King Milutin, and those of the king and emperor Dušan, sizeable territories that had belonged to the Byzantine Empire were incorporated into the Nemanjić state (figs. 208, 222). Practically the whole of Macedonia, including Chalchidice, were annexed, as well as Epirus and Thessaly. Serbia's competition in the military and political sphere with the restored Byzantine Empire, was matched by their rivalry on the ideological and artistic plane. The change in Byzantine-Serbian relations, now placed on an essentially new footing, contributed to an accelerated and widespread acceptance of Byzantine customs and culture in the Serbian milieu, as never before.[1] It followed the cultural models of a considerably more powerful civilisation in the desire to attain the latter's prestige, even though that prestige was already largely undermined. All layers of society were swept up in the changes. At the same time, the contrasts between the cultural patterns in the different historical regions of the Serbian state became more striking. One can single out four such regions. Artistically distinct and mutually different lives unfolded in the newly conquered territories in the South, the regions of old Raška in the North and in the Maritime lands along the Adriatic Sea, to the West. The central region – Kosovo with Metohija[2] – was the crossroads of commercial, political and cultural communication between them. This does not simply refer to a geographical midpoint but to a genuine cultural and political centre marked by intense exchange and the intermingling of cultural influences from different regions. Important traffic routes ran through Kosovo and Metohija, connecting the said lands. It was here that the most important economic centre of late medieval Serbia – Novo Brdo – had gradually begun to prosper. The seats of the key state institutions moved here from the North. In the last decade of the 13th century, the kathedra of the head of the Serbian autocephalous church moved here to Peć, from Žiča, and the seat of the Serbian rulers was transferred to the courts beside the lakes at Paune and in Prizren, from Ras. Later, it would resume its 'nomadic' path towards Skopje, Prilep and Serres. The Serbian kings and emperors were now erecting their 'eternal resting-places' in Kosovo and Metohija, too – magnificent mausoleums in the important monasteries – of Banjska, Dečani and the Holy Archangels beside Prizren. Interestingly, the locations of these 'eternal resting-places' moved even farther towards the South, albeit more slowly than the locations of the royal courts. Indeed, this was the main direction that Serbian society in its lightning ascent to prosperity had taken, both geographically and ideologically, without renouncing the rich treasury of its authentic yet already largely composite state and cultural tradition.

* * *

The conditions for overcoming the noticeable delay in artistic development in Serbia towards the end of the 13th century arose in the final decades of the rule of King Milutin (1282–1321). Then a more lasting peace was agreed with Byzantium and family ties were forged with the Byzantine court (1299), which enabled the free movement of artists and the Serbian milieu to come into contact with the most advanced tendencies in a conceptually renewed Byzantine art, the so-called Palaiologan

[1] About all this cf. paper by B. Krsmanović and Lj. Maksimović, and paper by S. Marjanović-Dušanić and D. Vojvodić in this book, with selected literature.

[2] About art and cultural circumstances in Kosovo and Metohija in medieval times, and also in this period, cf. Subotić, *Terra sacra*, with earlier literature.

Fig. 208. Territory of Serbia from 1196 to 1316

Renaissance. On the other hand, at the start of the second decade in the 14th century, the civil war in Serbia between King Milutin and his brother King Dragutin came to an end.[3] Having broken out because of the establishment of new relations with Byzantium and Milutin's marriage with the daughter of Andronicos II, it had hindered artistic development from coming to full expression.[4] However, Milutin's first foundations in Serbia after 1299, the churches of St. Nikita near Skopje (fig. 253) and the Blessed Virgin of Ljeviša near Prizren (fig. 255) already digressed from the older Serbian ecclesiastical architecture. There was a movement away from the Raška plan and the Romanesque sculptural ornamentation of churches towards Byzantine solutions, which were foreign to earlier Serbian architecture. Both churches had

[3] On the historical circumstances in Serbia and its relations with Byzantium at the end of the 13th and first decades of the 14th century, cf. ИСН I, 437–475 (Љ. Максимовић, С. Ћирковић).

[4] For a broader view of art in the time of King Milutin v. Бабић-Ђорђевић, *Класицизам доба Палеолога*, 5–47.

Fig. 209. Staro Nagoričino, Church of St. George

a developed inscribed cross-in-square plan and the façades of their walls were built of stone blocks alternating with rows of bricks. The articulation of the façades was achieved either with simple or multi-level lesenes and blind arches above them.[5] The polychromic and picturesque effect of the façades was particularly accentuated in the Blessed Virgin of Ljeviša, with its rich ceramoplastic decoration. Moreover, the chief architect Nikola, renovator of the Prizren cathedral, applied a five-dome solution to its upper structure. With the two aforesaid early endowments of Milutin, Serbian architecture accomplished a crucial breakthrough into the actual trends of Byzantine building. As a matter of fact, in that way, the predominant line of development of Serbian architecture in the 14th century was drawn. The five-dome solution was already applied in two subsequent royal endowments – the Church of St. George in Staro Nagoričino (figs. 9, 209) and Gračanica, (figs. 256, 257) where the inspired shaping of the outer volume reached an aesthetic climax

[5] Панић, Бабић, *Богородица Љевишка*, 14–40 (Д. Панић); Марковић М., *Свети Никита*, 79–94.

Fig. 210. Banjska monastery, katholikon

in Byzantine and Serbian architecture.[6] As opposed to the Blessed Virgin of Ljeviša which was slightly Komnenian in concept, a creative advance was made towards a completely new solution in Gračanica. The plan used for St. Nikita, with one dome above the intersection of the vaults inscribed in the square, would be repeated in variations much more frequently. Milutin's small church even served as the actual model for one of the king's nobles, the Grand Kaznac Jovan Dragoslav, when he was building a church to the Mother of God Hodegetria in Mušutište, not far from Prizren.[7]

King Milutin opted for a developed variant of an inscribed cross-in-square plan for his thorough reconstruction of the katholikon in the Hilandar monastery on the Holy Mount (fig. 33). There, he combined it with a triconchal design and the addition of a transversely positioned narthex, topped by two domes. However, though designed according to purely Byzantine structural conceptions and erected on faraway Mount Athos, completely unexpected Romanesque sculpted decoration appeared on that building. It formed the decoration on the main portal and several consoles, which were later moved to the façade of the added exonarthex. The basis for explaining this significant phenomenon, for which analogies can be found in Serbia itself, lies in the king's mausoleum in Banjska. Consecrated to the dynastic patron, St. Stephan the Protomartyr, it was constructed 'in

[6] Ćurčić, *Gračanica*; Тодић, *Сшаро Наїоричино*, 43–70.
[7] On Serbian architecture in the first decades of the 14th century cf. paper by I. Stević in this volume, with further literature.

keeping with the design' of Studenica. Besides its Raška plan, it clearly differs from Milutin's other endowments, as well, with its marble-coated façade and rich Romanesque sculptural decoration, distinctly quoting the model of Studenica (figs. 210, 211). It was executed by the same stonemasons who performed the Romanesque sculpture in Hilandar.[8] In Serbian architecture, the dichotomy known from the times of St. Simeon Nemanja, now consciously sought and programmatically created, thus reappeared. On the one hand, the architectural successors of the Church of St. Nicholas in Toplica emerged, and on the other, though slightly receding, the still magnificent offshoots from the roots of Studenica. The development of Byzantine and Serbian medieval architecture that came about in the meantime defined the new character and mutual relationships of those structural conceptions. The modest attempts to synthesise them as in Hilandar, still failed to achieve a well-rounded result. Furthermore, now, in circumstances that differed from those in the 13th century, the architecture fostered in Byzantium convincingly prevailed. The survival of the creative Raška building traditions was possible thanks chiefly to the Romano-Gothic art of the Serbian maritime region. It still prevailed in the Adriatic cities of Zeta where generations of builders grew, who were routined and sufficiently skilled to satisfy the needs of the Orthodox Christians in the hinterland. On the other hand, the members of the Serbian ruling family, and even King Milutin himself, contributed as donors and ktetors to the prosperity of the art in the mainly Catholic maritime region at the end of the 13th and in the 14th centuries (Sts. Sergios and Bacchus on the Bojana, St. Nicholas in Bar, the Mother of God of Ratac, etc.) (fig. 297).[9]

Similar dichotomies or apparent antagonisms are not discernible in Serbian painting in the epoch of King Milutin.[10] Irrespective of how they were built, Serbian churches dedicated to the Orthodox Christian cult were painted in the same manner – in the Byzantine spirit. Thanks to the engagement of the very gifted and educated zographs from the Astrapas family of Thessaloniki, whose principal representative was the painter Michael,[11] King Milutin endowed his foundations with an artistically highly valuable and stylistically advanced fresco painting.

Fig. 211. Sokolica monastery, Mother of God with Christ (taken from Banjska)

Its creators were prominent representatives of the high Palaiologan Renaissance and were among the initiators of this style. In pursuing the conceptual postulates of the Byzantine painting of their times, they significantly reduced the dimensions of the scenes and the figures within them so that they could considerably multiply the themes they painted. This enabled a notable increase in the number of cycles painted on the walls of the church,

[8] Šuput, *Banjska Monastery*; eadem, *Architectural Decoration*, 155.
[9] On the art of the Pomorje (Coastal region) in that period cf. the paper by V. Živković in this volume, with selected literature.
[10] For that art cf. Todić, *Serbian Medieval Painting*, with earlier literature.
[11] Marković M., *The Painter Eutychios*, 9–33.

Fig. 212. Studenica monastery, King's Church, Birth of the Holy Virgin

the number of scenes in the cycles and the number of participants in the scenes (fig. 212). The narrative gained in detail and dynamism. Besides the principal subject, there was an effort to present the preceding events in the story and what had happened afterwards. In order to give as thorough a description of the event as possible, painters strived to deepen the space in the scenes encased within a smaller frame. The figures of the protagonists and the architectural scenography were arranged on several planes. At the same time, the relation of the human figure and the painted architecture, which acquired an ever more tangible 3-dimensionality, became much more realistic. The painted architecture, projected by applying an inverted perspective, accomplished an important task in the compositions. It balanced the masses, guided the eye of the observer through the scene that was sometimes crowded with figures, and stressed the thematic and symbolic high-points in it. The art of Antiquity served as a fundamental inspiration to the zographs who created the paintings of the Palaiologan Renaissance. From it they drew the canons respecting the proportions of the human anatomy, the typology of the faces and the concept of beauty (figs. 89, 213). The art of the ancient world also provided the solutions for the rhythmic sequence of the scenes in the cycles, which were not separated by frames but were in the form of friezes. The master-painters of King Milutin left their most impressive classicistic achievements in the Studenica Church of Sts. Joachim

Fig. 213. Gračanica monastery, katholikon, St. Merkurios

Fig. 214. Icon of the Baptism of Christ, NMB

Fig. 215. Peć, Church of St. Demetrios, parapet of the altar screen

and Anna (figs. 11, 212).[12] Equally inspired painting can be seen in a number of Serbian icons from that time (the icon of The Presentation of the Blessed Virgin in the Temple from Hilandar, The Baptism from the National Museum, etc.) (fig. 214).[13] As educated representatives of the Palaiologan Renaissance, King Milutin's painters also drew inspiration from ancient art for an entire iconographic vocabulary of metaphors and personifications.[14] They needed them to express the abstract ideas of church poets and theologians in their painting. Some old works of church poetry, such as the *Christmas Stycheron* (Žiča) (fig. 236) and the *Canon of the Dormition of the Mother of God* by St. John the Damascene (the Blessed Virgin of Ljeviša), for the first time, were now depicted in Byzantine art. The talkative and metaphorical style called 'narrative' was actually in the service of explaining as convincingly and thoroughly as possible the mystery and history of the redemption of mankind.

New artistic and theological views led to a fundamental change in the fresco programme schemes for Serbian churches. The reduced and rather archaic programmatic solutions of the Raška churches of the 13th century were abandoned. Such programmes could have appeared in the first decades of the 14th century only in the restoration

[12] Бабић, *Краљева црква*, 61–219.
[13] Bogdanović, Djurić, Medaković, *Chilandar*, 86–88, figs. 72–73 (V. J. Djurić).
[14] Панић, Бабић, *Богородица Љевишка*, 70–80 (Г. Бабић).

Fig. 216. Dabar, St. Nicholas monastery in Banja, katholikon

of the older layer of painting, as the outcome of the repetition of its deeply revered choice of themes (Žiča).[15] No less than the style and iconography, the basic programme scheme of the fresco painting in Serbian churches in the times of King Milutin applied the solutions of the most up-to-date Byzantine painting. Instead of the Ascension, now the waist-length figure of Christ Pantokrator was regularly painted in the dome and beneath it a new theme – the Heavenly Liturgy (the King's Church in Studenica, Staro Nagoričino, Gračanica). If, besides the main dome, the church also had smaller domes, different aspects of Christ were depicted in them (Ljeviša) or the waist-length figures of the Evangelists (Staro Nagoričino, Gračanica). Well-developed series of figures of the Old Testament prophets, high-priests and the Saviour's ancestors were allocated to the lower registers in the domes (drum) and higher sections of the church. They bore witness to the ancient prophecies and reality of the Incarnation of God. Multiple Christological and Theotocological cycles girded the interior of the entire church in a circular course. Apart from the Great Feasts, as a rule, there was the story of the Passion of Christ augmented by scenes of his posthumous appearances. In the King's Church, this was replaced by events from the life of the Mother of God. The larger churches (the Blessed Virgin of Ljeviša, Staro Nagoričino, Gračanica, Hilandar) also contained other cycles, primarily those of Christ's public

[15] Чанак-Медић, Поповић, Војводић, *Манастир Жича*, 191–345, 369–391 (Д. Војводић).

activity, but also certain hagiographic ones. Usually, the scene of the Dormition of the Mother of God painted on the western wall, which contained a rich series of episodes, was developed into a small cycle of scenes.[16] The number of images of separately painted saints increased, and among them there were figures of saintly women (Ljeviša, Gračanica), which did not exist in earlier Serbian programmes. Among other things, this was made possible by moving the long rows of portraits of the Nemanjić family and the Serbian hierarchs to the narthex, and by simplifying or omitting them. They had crowded the lowest zone of the fresco painting in the naves in the Serbian churches in the second half of the 13th century. Instead of those long rows, the vertically arranged, dynastic genealogical line started being painted – the Nemanjić lineage (Gračanica).[17] The programmes in the narthex also became larger and enriched with special themes. In the upper zones, a place was allocated to the painting of the Menologion (Staro Nagoričino, St. George in Kičevo, Gračanica) or the cycle of scenes from the Paterikon (Hilandar), as well as the series of the prefigurations of the Mother of God (Ljeviša, Hilandar).[18]

* * *

The directions in which Serbian art evolved in the time of King Milutin were carried on in the time of his immediate successors, King Stefan Dečanski (1321–1331) and the king and emperor Dušan (1331–1355).[19] In the creation of this art, the rulers, as ktetors and donors, were ever more frequently joined by church prelates and the aristocracy. This did not only galvanize the dynamics of artistic life and suddenly, for Serbian circumstances, incomparably enlarge artistic production, it also affected its nature. The new and significant territorial gains in Byzantium that came about in Dušan's time (fig. 222), on the one hand, strengthened the material base and expanded the Serbian ktetors' sphere of activity. On the other hand, they brought them into more immediate contact with the old Byzantine cultural centres whereby they came to accept the Byzantine concepts and tastes.

Fig. 217. Peć, Church of St. Demetrios, northern façade, double-light window

The growing mobility of certain layers of society – first of all, of the nobility – played a substantial role in cultural exchange and in expanding local cults from one end of the enlarged state to the other. This spreading of cults perhaps can help in explaining the increasing dynamics of cultural exchange. Thus, for instance, the cult of St. Kliment of Ohrid, already accepted in Serbia during the reign of King Milutin, reached as far as northern parts of Raška in the time of Stefan Dušan.[20] From the South, too, from Skoplje and Pelagonia, the veneration of the Mother of God 'of the three hands' (Tricherousa) travelled northwards (Bela Crkva in Karan) (fig. 275)

[16] Радојчић, *Беседе Јована Дамаскина*, 180–193.

[17] Војводић, *Од хоризонталне ка вертикалној генеалошкој слици Немањића*, 296–311, with earlier literature.

[18] Бабић, *Иконографски програм живописа*, 105–125; Marković, *The Original Paintings*, 229–236.

[19] For a broader view of Serbian art from the beginning of the rule of Stefan Dečanski till the death of Emperor Uroš, cf. Бабић-Ђорђевић, *Разграњавање уметничке делатности*, 48–91; Djurić, *L'art impérial serbe*, 23–56.

[20] Војводић, *Представе светог Климента Охридског*, 145–165.

Fig. 218. Dečani monastery, Church of Christ Pantokrator, main portal

Fig. 219. Monastery of the Holy Archangels at Prizren, katholikon, the Emperor Dušan

Fig. 220. Monastery of the Holy Archangels at Prizren, katholikon, head of a man

as did the Mother of God Bitoljska (Dečani) (fig. 233).[21] From Metohija, the cult of St. Petar of Koriša reached the north of Raška (Dobrun).[22] Spreading in the opposite direction, from the North and West to the South and East, were the cults of St. Tryphon, the patron saint of Kotor (Dečani, Ljuboten, Ohrid), St. Stephan, the patron saint of the Nemanjić family and their state (Staro Nagoričino, St. Nikita, Kučevište, Mateič, Ohrid, Mount Menoikeion), or the most significant of the Serbian saints – Simeon and Sava. Their cult already reached Ohrid in Dušan's epoch (St. Nicholas Bolnički), and in Macedonia it came to stay and became widespread as the centuries wore on.[23] A little later, the *kesar* Grgur Golubić spread the veneration of the Mother of God of Zahumlje from his native region to that of Ohrid (fig. 266), while the cult of the Mother of God of Hilandar[24] from the Serbian monastery on the Holy Mount would arrive in Konče (Macedonia). The Greek painters themselves introduced a number of local cults, such as that of St. Eustathios of Thessaloniki, in the foundations of Serbian ktetors (Staro Nagoričino, Gračanica, and St. Nikita),[25] from their own native land. Parallel to cults, works of art also traveled. Thus, for instance, Archbishop of Ohrid Nikola, 'the first from Serbia', donated a Western, Late Gothic icon portraying the Madonna with the Holy Infant to the Church of the Mother of God Peribleptos in Ohrid. Prior to this act of donation, he had the silver revetement fashioned on it, in the spirit of Orthodox Christian art.[26]

The lively cultural communication across the considerably enlarged state territory enriched and ennobled the

[21] Todić, Čanak-Medić, *The Dečani Monastery*, 66, fig. 44 (B. Todić); Војводић, *О живойису Беле цркве каранске*, 135–151.
[22] Djurić, *Byzantinische Fresken*, 90.
[23] Гроздановъ, *Свети Симеон Немања и свети Сава*, 319–343.
[24] Djurić, *Byzantinische Fresken*, 105, 111.
[25] Марковић М., *Култ и иконографија свете Евстатије Солунске*, 283–294.
[26] Васић, *Жича и Лазарица*, 131; Мацан, *Охридските икони*, 78–79.

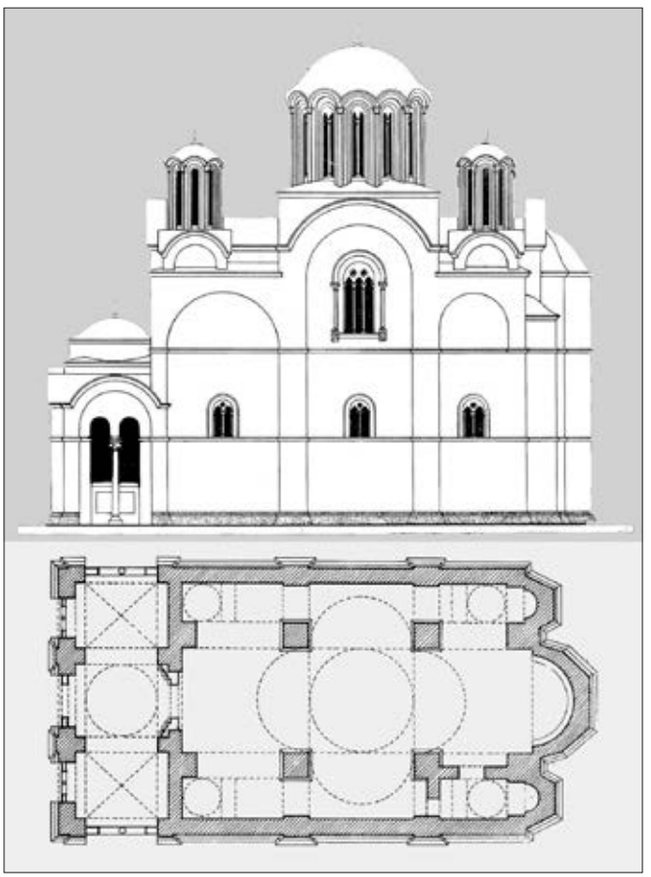

Fig. 221. Monastery of the Holy Archangels in Prizren, katholikon, ideal reconstruction and ground plan

specific artistic traditions cultivated in the separate historical regions, with new experiences, leading to new and convincing syntheses. Nevertheless, it did not eradicate the profound differences that existed in those cultural environments that were remote from each other. This can quite clearly be seen in the architecture of church monuments.[27] Stefan Dečanski, probably while still the governor of Zeta, erected a small church to St. Stephan in the Gothic architectural style, in the Paštrović region. In Metohija, he built the Dečani monastery with its magnificent, multiple-nave, domed Church of the Pantokrator (figs. 15, 218, 258, 259).[28] In it, the old experience of the Raška building principles were redefined and given an entirely new expression by applying the most complex solutions of contemporary Romano-Gothic architecture of the Pomorje – maritime region. Its chief architect, Franciscan protomaster Fra Vita, came from Kotor, 'the King's city'. Since this was a royal funerary church, resorting to the Raška tradition carried a clear programmatic hallmark, even where it concerned the marble coating of the façades and the rich Romano-Gothic sculptural decoration (figs. 15, 218, 260, 261). The altar triple-light window is almost literally a copy of the Studenica one. At the time when Dečani was being erected, the Serbian king was also building the Ascension church (Spasovica) at Velbuzhd, far away to the east, in an entirely different spirit. In gratitude to God for his victory over the Bulgarians, he had a domed church erected, alternating stone with brick, using a completely Byzantine plan and shape. Like the Hilandar katholikon, this church had a transversely positioned narthex with two domes.[29] The Byzantine, inscribed cross-in-square plan with a dome above the intersection of the vaults and the blind dome above the narthex, are characteristic of the Church of St. Nicholas in Dabar, too (fig. 216). However, in renewing that episcopal kathedra, Stefan Dečanski had an imitation of marble coating made in fresco technique on its façades according to the model of Banjska, and he had its window-frames and, doubtless, the portals, sculpted in the Romano-Gothic style.[30]

The combination of the completely Byzantine architectural structure and the outer Romanesque appearance in the Dabar cathedral is very interesting. In a different form, with fewer consistencies, it was already noted in Hilandar. A contrasting case, though quite singular in the north of Raška, is to be found in Arilje. There, apparently in the first half of the 14th century when the exonarthex was added to the building, the higher zones of the façade of the Moravica eparchy cathedral – a construction with a distinctly Raška plan – were decorated with frescoes, imitating the Byzantine manner of building alternately with stone and brick (fig. 194). Farther south, in the region of Kosovo and Metohija, many more examples of intermingling the architectonic elements of various origin can be found on the Serbian monuments of the 14th century. First of all, it is worth mentioning the Church of St. Demetrios, the Mother of God Hodegetria and St.

[27] On Serbian architecture and sculpture in this period, cf. the paper by I. Stevović in this volume, with further literature.

[28] Todić, Čanak-Medić, *The Dečani Monastery*, 172–241 (M. Čanak-Medić).

[29] Гергова, *О Спасовици код Ћустендила*, 83–91, with earlier literature.

[30] We believe it to be incorrect to date this church to the mid-Byzantine period, as suggested by S. Pejić. V. Пејић, *Свети Никола Дабарски*, 16–40.

Fig. 222. Territory of Serbia from 1320 to 1355

Fig. 223. Peć, Church of St. Demetrios, St. Prokopios and the Holy Archangel Michael

Fig. 224. Dabar, St. Nicholas monastery in Banja, katholikon, Crucifixion of Christ

Nicholas, built next to the Church of the Holy Apostles in Peć. They were erected by the Serbian archbishops Nikodim and Danilo II, who built a large open narthex with a tower in front of those buildings (figs. 254, 262–264). The architecture of the Peć churches was developed from Byzantine building traditions; however, the stone frames of the windows on them, like the portal and the marble altar screen in the Mother of God Hodegetria, acquired purely Romano-Gothic forms and ornamentation (figs. 217, 263).[31] This is all the more striking because the frame of the entrance, the altar screen and the sarcophagi in the first of the aforesaid churches were executed according to the Byzantine sculptural style (fig. 215). And while in Peć, like in Hilandar, this referred mainly to the peripheral and mechanical incorporation of Romano-Gothic sculptoral decoration in the tissue of the Byzantine architectural structures, the funerary church of the emperor Dušan, the Holy Archangels in Prizren, demonstrated something fundamentally new.[32] There, a thorough, perfectly organic and magnificent synthesis

[31] Чанак-Медић, *Архитектура прве половине XIII века* II, 61–82.

[32] Ненадовић, *Душанова задужбина*.

Fig. 225. Peć, Church of the Mother of God Hodegetria, Archbishop Danilo II and St. Nicholas addressing prayers to the Mother of God with Christ

Fig. 226. Dečani monastery, Church of Christ Pantokrator, narthex, frescoes on the eastern side of the main nave

Fig. 227. Dečani monastery, Church of Christ Pantokrator, martyrdom of St. Orestes

was achieved out of two, disparate architectural expressions. The monumental church of a completely Byzantine design with a developed inscribed cross-in-square plan, five domes and a blind dome above a shallow open narthex was coated on the outside in white marble and was sumptuously decorated with stone Romano-Gothic sculpture (figs. 219–221). The church had an exquisite floor with incrustations of the kind only to be found in select Byzantine churches, and the monarch's tomb had a sculpted effigy in the form of a *gisant*, which was characteristic of the West.[33] What had been heralded in a simpler form and more modest execution in St. Nicholas in Dabar, and which was mainly an epiphenomen in Hilandar or Peć, came to its most perfect fruition in the katholikon of the Holy Archangels. It was reproduced in the same Prizren monastery in the construction of the parekklesion of St. Nicholas, and important echoes of it were found in later Serbian architecture (the cathedral in Novo Brdo and Resava), as well (figs. 19, 348–350).

The five-domed solution also marked the other big endowment erected by the members of Dušan's family – the Church of the Mother of God in Mateič (fig. 10). That endowment of the empress Jelena and King Uroš, built entirely in the Byzantine traditions, with simple and rus-

[33] Поповић Д., *Срйски владарски йроб*, 114–120.

Fig. 228. Dečani monastery, Church of Christ Pantokrator, Last Judgement, detail

tic sculptural decoration, was not subject to any significant influence from the West.[34] The building activities of the Serbian nobility in Macedonia, and in Kosovo and Metohija, also complied with the trends of contemporary Byzantine architecture. In those regions, noblemen were the most active and most generous church founders. The higher-ranking aristocracy erected larger churches with a more complex plan, usually with a developed inscribed cross-in-square plan and a dome, built with greater care (Kučevište, the Holy Archangels in Štip, Ljuboten, Lesnovo, Položko, Ajnovci near Novo Brdo, Psača, etc.) (figs. 265, 279). The lower-ranking aristocracy as a rule built smaller churches, using a simpler plan and more modest decoration (St Nicholas and the Holy Ascension in Prizren, Lipljan, St. John in Štip, Zrze, the Holy Archangel in Veles, Čelopek, Matka, Vaganeš, Crkolez, etc.). They were usually built by master-craftsmen from local guilds (the Holy Ascension in Prizren, Lipljan, Ajnovci), who had honed their skills as assistants to the Byzantine builders of the big royal endowments (Ljeviša, Gračanica).[35] Fewer and less direct effects of contemporary Byzantine building trends were to be seen in the foundations of the Serbian nobility in Raška. Sometimes those structures even relied chiefly on old local traditions (the White Church in Karan, Dobrun, Baljevac, Palež, St. John in Studenica, Brvenik, Radošići, Dići, Šumnik, the Latin Church in Prokuplje, etc.).[36] The slightly lesser known endowments of the nobility in Zeta, like the demolished or later renovated churches of the noble family of the Buća in Kotor and its neighbourhood, followed the local building traditions.[37]

The development of Serbian fresco painting in the conceptual frame of the high Renaissance of the Palaiologues, commenced in the time of King Milutin, continued in the times of his successors.[38] The painters of the king's major endowments were also active in Serbia for a while after his death (St. Nikita).[39] Many younger zographs, creating

Fig. 229. Dečani monastery, Church of Christ Pantokrator, St. IgnatiosTheophoros

in the spirit of the painter Mihail's art in the third, fourth and fifth decades, were overshadowed by it. Rare ones among them, such as the zograph Jovan in St. Demetrios in Peć (fig. 223) or the painter of the western bay of the nave in the Pantokrator church in Dečani (fig. 228), succeeded in maintaining their art at the level of an exalted yet vigorous classicistic expression. The best painters of St. Nicholas of Dabar (fig. 224) and Mateič would cultivate a different kind of aristocratic refinement, pronounced in lighter and colder colours. An aridity began to creep in, as a rule, in the interpretation of the majority of other, less skillful fresco-painters, creating an academised and ossified form without the beauty of the matter and inner life, and with colouring that lost its richness and harmonic balance (the naos of Kučevište, Karan, the Hodegitria in

[34] Димитрова, *Манастир Матејче*, 39–74.
[35] Ćurčić, *Two Examples of Local Building Workshops*, 48–51; Војводић, Павловић, *Црква „Тамница" код Ајноваца,* 16–23.
[36] Owing to the archaic features of some of the said churches, researchers do not agree on when to date them. Cf. Булић, *Црква у Шумнику*, 47–78, with earlier literature.
[37] For more about this cf. the paper by V. Živković, in this volume.
[38] On the art of that period cf. Djurić, *Byzantinische Fresken*, 77–111; Ђурић, Ћирковић, Корać, *Пећка патријаршија*, 132–169, 185–223; Ђорђевић, *Зидно сликарство српске властеле,* 1994, passim; Гаβелић, *Манастир Лесново*, passim; Димитрова, *Манастир Матејче*, 75–267; Todić, Čanak-Medić, *The Dečani Monastery*, 326–513 (B. Todić); Пејић, *Свети Никола Дабарски*, 68–99.
[39] Марковић М., *Свети Никита,* 97–217.

Fig. 230. Icon of the Annunciation, Monastery of the Holy Archangels at Prizren, Art Gallery, Skopje

Peć, the major part of the naos in Dečani, Treskavac, the narthex of Lesnovo, etc.) (figs. 225, 274, 275, 283). The forms were sometimes created without striving for formal beauty (the Hodegitria in Peć). What had to be said in the picture often became more important than the manner in which it was said. The content gained the upper hand over the schematised and empty form. As a kind of reaction to the pseudo-classicism and pictorial aridity, an expressionistic painting style appeared (the space beneath the dome in Lesnovo, the narthex in Dečani, in Lipljan, St. Peter in Unjemir, Čelopek, Lešak, etc.) (figs. 227, 284). It strived to attain expressiveness by a deformation of over-accentuated forms, executed in the dynamic, nervous drawing of abruptly curving or sharply broken lines. The figures are twisted in brusque and unnatural movements. Their unclassical faces with diagonally receding foreheads and accentuated noses, with heavy pouches under their eyes and smouldering looks emanate an inner strength or burn with extraordinary, spiritual rapture. The accentuated contrasts of light and shadow contribute to the rhythm and drama of the picture. Classicistic and expressionistic painting would endure concurrently in Serbian fresco painting, like some sort of rivalry and collaboration, for several decades, especially in Dušan's time. They would sometimes appear separately in different parts of the same church (the naos and the narthex in Dečani), whereas, another time, they would confront each other in the same space (the naos of Lesnovo). Sometimes, the very same painters would be more inclined to paint in a classicistic manner in the higher zones, yet in the lower registers, they would apply an expressionistic style (Pološko, the narthex in Đurđevi Stupovi in Budimlja, Lipljan).[40]

Fig. 231. Icon of the Evangelist Luke from the Grand Deesis, Hilandar monastery

This stylistic ambivalence typical of Kosovo and Metohija, the southern parts of Raška and certain regions of Macedonia, was not so tangible in Ohrid, an exceptionally important artistic centre in the South. In the middle of the 14th century, painters from local studios were working under the guidance of the outstanding artist, John Theorianos.[41] With paintings full of light, supple drawing and calm but robust Palaiologan forms, he and his followers accomplished their most significant works in the upper storeys of the narthex and exonarthex of St. Sofia. There, they were commissioned to work by Archbishop Nikola, 'the first from Serbia', the initiator of some other endowment ventures in Ohrid. The activity of the local art workshops can also be followed in Prizren. They left their quite average achievements in the city churches of St. Nicholas and the Holy Ascension, and one can attribute a number of icon paintings to them, as well. Representatives from the group of painters working in Lipljan and Unjemir were far better. Even in old Raška lands, one can notice a rather unequal standard in the achievements. Besides mediocre, sometimes stylistically unprogressive painters (Dobrun, Karan, Sopoćani, etc.), very advanced and gifted masters were active here (Palež, Budimlja).[42] City painting guilds also existed in the cities in the Coastal lands. Most often, they assembled painters who came from the interior of the Balkans to the Adriatic coast and worked for both Orthodox Christian and Catholic ktetors.[43] Usually, they managed to preserve all the essential

[40] Ђорђевић, Војводић, *Сликарство ирипрате Ђурђевих ступова у Будимљи*, 161–180; Vojvodić, *Newly discovered portraits*, 143–154.

[41] Гроздановъ, *Охридско зидно сликарство*.

[42] Војводић, *О живойису Беле цркве каранске*, 135–151.

[43] For more on this art v. the paper by V. Živković in this volume.

Fig. 232. Psača, Church of St. Nicholas, Emperor Uroš and King Vukašin Mrnjavčević

features of their Byzantine style (St. Mary's Collegiate church, the Cathedral of St. Tryphon in Kotor) (figs. 13, 290–296), even when they were working alongside of Gothic artists. A very interesting point in that respect involved two neighbouring and simultaneously painted representations of the patron in the presbyterium of the Church of St. Nicholas in the old city of Bar. One is visibly Byzantine, whereas the other is completely Gothic, in terms both of style and iconography. Only the fresco painting of the Orthodox Christian St. Stephan's church in Duljevo, a Nemanjić endowment, preserves testimony of the truly organic, unusually interesting stylistic and iconographic symbioses of Byzantine and Romano-Gothic painting in the Maritime (Pomorje) region (fig. 14).[44] The Romanesque and Gothic styles, though fairly rustic, also feature in the painted ornaments of some manuscripts from the western Serbian lands (*Dabiživovo*, *Manojlovo*, the *Divoševo Evangelion*, etc.). The contemporary Serbian illustrated and illuminated books that were transcribed in the eastern and southern parts of the Empire and contained ornaments of the Byzantine sumptuous style were much more representative (the *Tetraevangelion of Jakov, Metropolitan of Serres*) (fig. 269).[45] The best Serbian icon paintings also belong to the high art of the mature Palaiologican Renaissance, such as the *Čajnička Krasnica* (*The Blessed Virgin of Čajniče*), the icon from Ljubižda, the icon of the Annunciation from Prizren (now in Skopje) (fig. 230), the Serbian icon from Bari (figs. 57, 58), the icons from the altar screen and the treasury in Dečani, and the many icon paintings from the Hilandar treasury.[46]

Even though the *pictores graeci* in the maritime Catholic environment did not deviate from the Byzantine style or iconography, except in the case of specific themes, their inscriptions had to be in Latin (seldom in Serbian, such as some inscriptions in St. Mary Collegiata), and they had to meet the requirements of clients where it concerned the thematic programme. This applied in particular to the altar area of the church where the scenes of the Passion of Christ were usually placed. On the walls of the Orthodox Christian churches in the hinterland, however, the programme scheme accepted and established already in the epoch of King Milutin, was followed. The circle of well-known themes spread gradually and sporadically, in the main. The enormous churches like Dečani and Mateič were the only exception to this. In them, the enrichment of the thematic programme of fresco paintings reached a kind of encyclopaedism (fig. 226). Here, in the almost indistinguishable multitude of cycles, are unique and very rare ones in Serbian and Byzantine wall painting: Genesis and the Cycle of Wisdom (Dečani), the Acts of the Apostles and the Akathistos Hymn to the Mother of God (Dečani, Mateič), the Story of Abgar of Edessa and the Cycle of St. Anthony (Mateič), etc. It was like striving to create a universe of pictures, assembling all the theological knowledge and all the erudition of Time. The ruler's iconography, based on the formulas of Byzantine imperial art underwent significant development, too.[47] It can also be followed in the painting of the foundations of vassals, the Serbian nobility (Karan, Položko,

Fig. 233. Icon of the Mother of God of Bitolj, Dečani monastery

[44] Војводић, *Портрети у Дуљеву*, 143–160; idem, *Прилог проучавању*, 83–99.

[45] Максимовић Ј., *Српске средњовековне минијатуре*, 99, 102–103, 110–112.

[46] Вајцман et al., *Иконе*, 129–143 (М. Хацидакис, Г. Бабић).

[47] For a more detailed explanation cf. article by S. Marjanović-Dušanić and D. Vojvodić in this volume.

Lipljan, Ljuboten, Lesnovo, etc.). Although with a more condensed programme, the fresco paintings of those endowments of the nobility introduced some thematic novelties, such as scenes from the last psalms (Rila, Kučevište, Lesnovo) or from the teachings of the four most prominent fathers of the Orthodox Church (Lesnovo, and later Psača).[48] Some older and rare themes, such as the illustrations of the *Canon at the Parting of the Soul from the Body* and of the *Story of Joseph the son of Jacob*, reappeared on the walls of the ancient Ohrid Cathedral of St. Sofia. At this precise time in Macedonia, a new theme of broader importance appeared – the representation of the Heavenly Court (Treskavac).[49]

* * *

The crisis that began to spread through the Serbian state after the emperor Uroš had acceded to the throne (1355–1371), caused by ever more serious feudal disruption, did not lessen the superb accomplishments in art in any significant measure.[50] Admittedly, the work on constructing churches and decorating them lost the momentum it had had during the reign of Dušan. This was also due to the fact that the supreme ruler of the state and the then head of the Serbian Church did not particularly distinguish themselves as ktetors of churches. King Vukašin, the emperor Uroš's co-ruler from 1365 and founder of the new Serbian Mrnjavčević dynasty, had too little time to develop endowment activities till 1371, when he was killed in the Battle of the Maritsa. Nevertheless, he is to be credited with erecting the monumental and very carefully built katholikon of the Markov monastery, the biggest Serbian endowment of Uroš's time (fig. 298).[51] Vukašin's son and heir to the throne, Marko, who then bore the title of the Young King, built the small church dedicated to the Presentation of the Blessed Virgin in the Temple in Prizren while Vukašin's brother, Uglješa, despot and lord of the region of Serres, erected a chapel to the saints Cosmas and Damien on the Holy Mount, in the Vatopedi monastery.[52] He and the rest of a strengthening and ever more independent aristocracy, especially those from the

Fig. 234. Icon of St. Theodore Teron, Hilandar monastery

[48] In this book, S. Gabelić gives a more detailed account of art in the endowments of the Serbian nobility.

[49] Смолчић-Макуљевић, *Царски Деизис и небески двор*, 464–472, with earlier literature.

[50] Бабић-Ђорђевић, *Разграњавање уметничке делатности*, passim.

[51] On Serbian architecture of the period cf. paper by I. Stevović in this volume. For dating the said church in the time around 1365/1366, cf. Касапова, *Марков манастир*, 299–303.

[52] For more on this v. article by M. Tomić Đurić in this volume.

highest echelons, took on the role of becoming the main patrons of the arts. Thus, the *kesar* Grgur Golubić built the church in the Monastery of Zaum on Lake Ohrid (fig. 266), which the bishop of Devol, Grigorije, would decorate with frescoes in 1361. The grand *voïvoda* (duke) Nikola Stanjević built and painted the Church of St. Stephan in Konče. Both churches have an inscribed cross-in-square plan and a dome, and Zaum has very picturesque façades built alternately of stone and rhythmically positioned brick, including the use of ceramic tiles. St. George in Rečani near Prizren, of a much more modest plan, dimensions and material, was the endowment of an unknown Serbian voïvoda.[53] The newly or earlier erected endowments of the nobility were decorated artistically with very valuable fresco paintings, in the main (Psača, Konče, Zrze, the Mother of God in Mali Grad at Lake Prespa, Rečani, Zemen, etc.).[54] The senior clergy of the Ohrid Archbishopric were also busy decorating the churches (the parekklesia and the porch attached to the Mother of God Peribleptos, Zaum).[55] In the programme and iconographic sense, all this painting, except in the narthex of Zrze or on the ceiling of Grigorije's chapel attached to the Peribleptos, did not produce noteworthy novelties or unusual solutions. In terms of style, it represents merely a valuable sequel to the development of art during the rule of Dušan. Thus, the further trends of the Palaiologan Renaissance's academic classicism can be observed in the painting in the St. Nicholas chapel, in the Monastery of St. John the Precursor near Serres. The same applies in the case of the fresco painting of Zaum, characteristic for its subtle modellation and warm, lighter colours based on the art of the Lesnovo narthex. The icon of the Mother of God Pelagonitissa in the Dečani monastery is distinguished by a refined classicist modellation, too. (fig. 233). Expressionistic painting produced its valuable offshoots in the fresco paintings of Zrze and Psača (figs. 88, 232, 285–287). Particularly striking in terms of artistic achievements, principally with its unrivalled portrait values, is the monumental painting of the latter monument, the endowment of the *sebastokrator* Vlatko. Nikola Stanjević also donated an illuminated Tetraevangelion to his endowment in Konča,[56] which he gave to Hilandar as a *metochion* (fig. 268). It is of the same Byzantine sumptuous style as the ornamentation of the *Tetraevangelion of Patriarch Sava IV* (fig. 270), which is also kept in Hilandar and whose headpieces contain figures of the Gospel writers. However, with the excellently painted portraits of the Evangelists, one other manuscript – *Roman's Gospel* – can be singled out among works of miniature painting in this period (fig. 271). It is the work of the painter who did the Deesis row for the iconostasis of the *katholikon* in Hilandar (fig. 231) and the icon of the Mother of God 'Popska' ('of the Priest' or Popadiki).[57] His icons, convincing in their portrayal and modelled with an extraordinary feeling for the beauty of the painted matter, combined the classicist form and exalted pathos with a slightly expressionistic restlessness in the treatment. In beauty they surpass many valuable iconographic works from the time of the emperor Uroš that are kept in Hilandar (fig. 234).[58] Testimony of the significance of the nobility in the Serbian state at that time can be seen on several graves decorated with frescoes in the Hilandar katholikon.[59] The aristocracy and the monastic brotherhood, and also the court, were active in the creation of endowments in the state of Dušan's step-brother, Simeon Siniša, and his son Jovan Uroš as well. They ruled as emperors over parts of Macedonia, Thessaly, Epirus and Albania. The Serbs left valuable endowments there, especially in Meteora (figs. 45, 50–54, 60).[60] Still, like those states – much more Rhomaean in character than Serbian – they were gradually assimilated into the Greek world and Greek culture, and were lost in them. After the Battle of the Maritsa, the mainstream of Serbian political and cultural life would abruptly change direction and flow northwards, again.

[53] Стевановић, *Архитектура Светог Ђорђа у Речанима,* 119–127.
[54] For that iconography cf. Ђорђевић, *Зидно сликарство српске властеле*, passim.
[55] Гроздanов, *Охридско зидно сликарство*, 103–149.
[56] On the ornamentation of Serbian books in the times of the emperor Uroš, cf. article by J. Prolović in this volume.
[57] Bogdanović, Djurić, Medaković, *Chilandar*, 108, figs. 80–82, 84–88 (V. J. Djurić).
[58] Ibidem, 110–112, figs. 77, 83, 90, 92.
[59] Ibidem, 118–120, fig. 97.
[60] Djurić, *Byzantinische Fresken*, 112–115. For Serbian endowments from the mature 14th century, in the old Greek ethnic space, cf. article by M. Marković in this volume.

CHRONOLOGY

c. 780–800	Reign of Serbian Prince Višeslav.
c. 800–820	Reign of Serbian Prince Prosigoj.
c. 850	Battles against Bulgarians successfully fought by Prince Vlastimir and in later years also by his sons Mutimir, Strojimir and Gojnik.
c. 820–851	Reign of Serbian Prince Vlastimir.
851–891	Reign of Serbian Prince Mutimir.
867–886	Reign of Emperor Basil I.
854	Bulgarian Khan Boris attacks Serbia. After conclusion of peace, prisoners of war exchanged at Ras, when the place is first mentioned as a settlement, fort or region.
between 867 and 874	Conversion to Christianity of the Serbian ruling family by the ecclesiastical centres on the Adriatic coast. Serbian princes recognise the supreme power of the Emperor.
892–917	Reign of Serbian Prince Petar Gojniković.
913–959	Reign of Emperor Constantine VII Porphyrogennetos.
c. 926	Temporary occupation of Serbia, until 927, by the Bulgarian army led by Tsar Simeon.
c. 933–c. 950	Reign of Prince Časlav.
c. 950	Dubrovnik diocese elevated to archdiocese, with jurisdiction over the regions of Serbia, Travunia and Zachlumia.
1018	Following the collapse of the Bulgarian Empire, Byzantine Emperor Basil II establishes the Katepanate of Bulgaria and Theme of Serbia.
1019–1020	Byzantine Emperor Basil II designates the territorial size of the Archbishopric of Ohrid, also comprising the Bishopric of Ras.
1039–1042	Prince Vojislav seizes control of Serbia and Dioclea, and subsequently of Travunia and Zachlumia.
1064	Hungarians seize Byzantine Belgrade.
1072	Aborted uprising against Byzantine rule in the theme of Bulgaria. The rebels proclaim Bodin, son of Prince Mihailo of Dioclea, Tsar of Bulgaria.
1077	King Mihailo of Dioclea seeks the papal flag from Pope Gregory VII.
c. 1085	King Bodin of Dioclea seizes the region of Ras and appoints Vukan and Marko to govern it.
1089	Diocese of Bar elevated to archdiocese.
1094	Meeting of Emperor Alexios Komnenos and Ras Župan Vukan.
1113–1199	Stefan Nemanja.
1118–1143	Reign of Emperor John II Komnenos.
c. 1122	Emperor John Komnenos seizes Ras.
1127	During the Byzantine-Hungarian war, Serbs seize the fortress of Ras. Grand Župan Uroš I marries his daughter Jelena to the Hungarian heir to the throne, the future king Bela the Blind.
1129	Byzantine army seizes Ras and Grand Župan Uroš I recognises the supreme authority of the Emperor, pledging to provide him with troops.
1143–1180	Reign of Emperor Manuel I Komnenos.
1147	Two large Crusader armies, led by German Emperor Konrad III and French King Louis VII, pass through Serbia, along the military road from Belgrade to Constantinople.
1166–1196	Reign of Grand Župan Stefan Nemanja.
1172	Stefan Nemanja's attempt to renege on his allegiance to Byzantine authority fails. Manuel I Komnenos captures the grand župan, who marches in the emperor's triumphal procession on the streets of Constantinople.
1174–1236	Rastko (Sava) Nemanjić.
1180–1183	Reign of Emperor Alexios II Komnenos. Following his assassination, Stefan Nemanja refuses to recognise the authority of the new emperor, Andronikos I Komnenos, and begins to seize control of Byzantine territories.
1185–1195	Reign of Emperor Alexios III Angelos.
1189	During the Third Crusade, Stefan Nemanja and Friedrich Barbarossa meet at Niš and discuss forming an alliance.
1191	In a battle on the South Morava, the Serbian army is defeated by Byzantium. Nemanja returns a small number of conquered territories to the Byzantine emperor and his middle son and heir, Stefan, marries the emperor's niece Eudokia.
c. 1192	Rastko Nemanjić goes to Mount Athos, takes monastic vows and changes his name to Sava.

1195–1203	Reign of Emperor Alexios III Angelos.
1196	Stefan Nemanja abdicates in favour of his son Stefan, now a nephew-in-law of the Byzantine emperor, and withdraws to the Monastery of Studenica as the monk Simeon, and subsequently to Mount Athos, the following year.
1198	The monks Simeon and Sava reconstruct the Hilandar monastery on Mount Athos.
1196–1227	Reign of Stefan Nemanjić.
1204	Fourth Crusade. The Crusaders seize Constantinople and divide the Byzantine Empire.
1204–1261	Empire of Nicaea. The house of Nemanjić considers it to be the successor to the old Empire.
1204–1221	Reign of Nicaean Emperor Theodore I Laskaris.
1217	Coronation of Stefan Nemanjić as the first crowned king 'of all the Serbian and maritime lands'– by legates sent to him by Pope Honorius III.
1219	Consecration of Archimandrite Sava Nemanjić as the first archbishop 'of all Serbian and maritime lands' in Nicaea; the Ecumenical Patriarch and the Council in Nicaea give the Serbian Archbishopric the right to autocephaly. The Monastery of Žiča becomes the seat of the archbishop and the coronation church.
1221–1254	Reign of Nicaean Emperor John III Vatatzes.
1236	Archbishop Sava dies in the Bulgarian town of Trnovo; the following year his relics remains are transferred to the Monastery of Mileševa.
1243–1276	Reign of King Stefan Uroš I.
1259–1282	Reign of Michael VIII Palaiologos.
1261	Restoration of the Byzantine Empire at Constantinople.
1274	King Uroš rejects the Union of Lyon.
1276–1282	Reign of King Stefan Dragutin.
1282–1328	Reign of Andronikos II Palaiologos.
1282	At the Council of Deževo, King Dragutin abdicates in favour of his brother Milutin and receives his own, separate lands.
1282–1321	Reign of King Stefan Uroš II Milutin.
1284	Hungarians grant Dragutin governance of northern Serbia and north-eastern Bosnia. Belgrade comes under Serbian rule for the first time.
c. 1291	Kuman-Tatar invasion of Serbia; Žiča is burned down. The seat of the Serbian Archbishopric is moved to Peć.
1298–1299	Byzantine-Serbian negotiations. Peace is concluded in 1299 and strengthened by the marriage between King Milutin and Simonida, the daughter of the emperor, Andronikos II Palaiologos. Milutin's conquests till then, the most important among them, northern Macedonia with Skopje, are recognised in the form of a dowry.
1314	King Milutin captures, nearly blinds and exiles his son Stefan Dečanski because of the latter's revolt against his authority. Stefan with his sons spends nearly seven years in Constantinople.
1321–1331	Reign of Stefan Uroš III Dečanski.
1324–1337	Administration of Serbian Archbishop Danilo II.
1328–1341	Reign of Andronikos III Palaiologos.
1330	Battle of Velbuzhd – victory of the Serbian army led by Stefan Dečanski over Bulgarian Tsar Michael. Stefan Dušan, the young king, demonstrates great courage in battle.
1331–1355	Reign of King Stefan Dušan.
1334	King Dušan conquers regions in central Macedonia, including Ohrid and Prilep.
1341–1354	Civil war in Byzantium, between the regents of the under-aged John V Palaiologos, and John Kantakouzenos, who proclaims himself emperor and protector of the Palaiologoi.
1341–1391	Reign of John V Palaiologos.
1342	Alliance between John Kantakouzenos and King Dušan. The king's conquests in south-western Macedonia and northern Epiros.
1343	Alliance of regents with King Stefan Dušan, who, from that time, in his traditional title of ruler 'of all the Serbian and maritime lands' adds 'of the Greek lands'.
1345	King Dušan seizes control of Serres, south-eastern Macedonia and Mount Athos.
end of 1345 / beginning of 1346	King Dušan proclaims himself as the emperor of Serbia and part of the Byzantine Empire; he most often uses the title 'vasilevs and avtokrator of Serbia and Romania' (in Greek) and 'emperor of the Serbs and Greeks' (in the Serbian language).
1346	Imperial coronation of Stefan Dušan in Skopje. The Serbian Church is elevated to the status of a patriarchate, and Archbishop Joanikije is consecrated as the first Serbian patriarch.
1347–1354	Reign of John V Kantakouzenos.
1347	Emperor Dušan takes control of Epiros.
1348	Emperor Dušan takes control of Thessaly.
1349	Dušan's Code proclaimed at a state assembly in Skopje. (The Code is later amended and proclaimed at an assembly in Serres in 1354).
1352	Constantinopolitan Patriarch Kallistos and the Synod pronounce an anathema against Emperor Dušan and Patriarch Joanikije and the Serbian bishops (the so-called Kallistos' Anathema) because of Dušan's coronation as Byzantine Emperor and the raising of the Serbian Church to the status of a patriarchate.
1352	The Battle at Demotika, in which John Kantakouzenos and the Turks defeat the supporters of Emperor John V Palaiologos, the Serbs and the Bulgarians.

1354	Turks seize the city of Gallipoli, and establish their first stronghold in Europe.
1355	Emperor Dušan dies of unknown causes. The dissolution of his state soon leads to an epoch of internecine conflict among the numerous regional overlords.
1355–1371	Reign of Emperor Stefan Uroš.
1365	Vukašin Mrnjavčević receives the title of king and becomes the co-ruler of Emperor Uroš.
1371	Battle of the Maritsa; King Vukašin and Despot Uglješa Mrnjavčević are killed. Vukašin's son Marko, until then the 'young king' gains the title of king. With the death of Emperor Uroš, the male line of the Nemanjić family is extinguished.
1372–1389	Reign of Prince Lazar Hrebeljanović.
1375	Reconciliation of the Serbian and the Byzantine churches. The Ecumenical Patriarchate gave absolution Dušan, Uroš, Joanikije and the bishops; the Peć archbishop's title of patriarch is recognised in internal communication, and Dušan's title of the Emperor of Serbia is posthumously recognised.
1376–1379	Reign of Andronikos IV Palaiologos.
1377	The Bosnian ban Tvrtko I Kotromanić is crowned as the king of the Serbs, Bosnia, the Pomorje (maritime) and western lands.
1389	The Battle of Kosovo; death of Prince Lazar and Sultan Murad.
1391–1425	Reign of Manuel II Palaiologos.
1395	The Battle at Rovine; King Marko and Despot Konstantin Dejanović, the vassal of the Ottoman Sultan Beyazid, are killed.
1402	The Battle of Angora, in which Stefan Lazarević fights as the vassal of Sultan Beyazid. On his return from the battlefield, in Constantinople the Byzantine emperor awards him the highest title, that of 'despot'.
1402–1427	Reign of Despot Stefan Lazarević.
1403–1404	Belgrade becomes the capital of the Serbian state (till 1427).
1425–1448	Reign of John VIII Palaiologos.
1428–30	The building of Smederevo, the new capital of the Serbian state.
1439	Despot Đurađ rejects the Florentine Union. Smederevo falls the first time.
1440	First Ottoman siege of Belgrade (ruled by Hungary).
1449–1453	Reign of Constantine XI Dragases Palaiologos.
1453	May 29th Turks seize Constantinople. Sultan Mehmed II makes a ceremonial entry into the city, which becomes the capital of the Ottoman Empire – Istanbul.
1455	Turks seize Novo Brdo.
1456	Second Ottoman siege of Belgrade (ruled by Hungary).
1459	Smederevo falls to the Turks, and the end of the Serbian medieval state.
1463	Turks seize control of Bosnia.
1471	Hungarian King Matthias Corvinus awards Vuk Branković the title of despot. The restored despotate in Srem becomes a kind of military frontier between the Christian and Ottoman worlds.
1486	Đorđe Branković appointed despot in Srem.
1490	Đurađ Crnojević becomes the Lord of Zeta.
1502	With the death of Despot Jovan, the male line of the house of Branković is extinguished.
Early 16th century	Having taken monastic vows, Đorđe Branković, now the monk Maksim, becomes the Metropolitan of Belgrade.
1520–1566	Reign of Turkish Sultan Suleiman the Magnificent.
1521	A major Turkish offensive. Belgrade seized along with other cities and part of the Serbian population is carried away to Istanbul.
1526	The Battle of Mohacs. Following the defeat of Hungary and the death of King Vladislaus, the Turks establish a stronghold in Central Europe.
1529	Sultan Suleiman the Magnificent's first campaign against Vienna. In order to put up a front against the Turks, Serbs are settled along the Austrian-Turkish border.
1541	Hungary falls to the Turks.
1557	The Patriarchate of Peć restored.
1592	The fall of the city of Bihać to the Turks marks the end of Turkish conquests in Bosnia, Herzegovina, Croatia, Slavonia, and Dalmatia.
1594	As a result of an uprising against the Turks in the Banat, Sinan-pasha has the relics of Saint Sava transferred from the Mileševa monastery and burned in Belgrade.
1595–1610	Intensive settling of Serbs in Slavonia and Croatia. The Military Frontier created.
1614–1647	Administration of the Serbian Patriarch Pajsije.
1630	Austrian Emperor Ferdinand II passes the Statutes, which provide for the special status of the Serbs living in the territory of the Military Frontier.
1683	Aborted Turkish siege of Vienna.
1683–1699	The Great (Viennese) War waged against the Turks by the Holy League – an alliance of Austria, the Roman Curia, Poland and Venice – is of crucial importance for the history of the Serbs.
1689	After the withdrawal of the Austrian army from Skopje and its defeat at Kačanik, the Turks launch a counteroffensive, followed by retaliation and devastation. The majority of the Serbian population, led by Patriarch Arsenije III Čarnojević, withdraw to the territories north of the Sava and Danube rivers, which become part of the Austrian Empire after the Treaty of Karlowitz in 1699.

BIBLIOGRAPHY

АП = Археографски прилози, Београд

ВИИНЈ = *Византијски извори за историју народа Југославије,* I–VI, Београд 1955–1986.

Глас САНУ = Глас Српске академије наука и уметности, Београд

Глас СКА = Глас Српске краљевске академије, Београд

ГСУД = Гласник Српског ученог друштва, Београд

ГСНД = Гласник Скопског научног друштва, Скопље

ГГБ = Годишњак града Београда, Београд

ЗМПУ = Зборник Музеја примењене уметности, Београд

ЗМСЛУ = Зборник Матице српске за ликовне уметности, Нови Сад

ЗНМ = Зборник Народног музеја, Београд

ЗРВИ = Зборник радова Византолошког института, Београд

ЗФФ = Зборник Филозофског факултета, Београд

ЗЗСК = Зборник заштите споменика културе, Нови Сад

ИГ = Историјски гласник, Београд

ИСН = *Историја српског народа* I–III, Београд 1981–1983.

ИЦГ = *Историја Црне Горе*, I–III, Титоград 1970.

ИЧ = Историјски часопис, Београд

ЛССВ = *Лексикон српског средњег века,* edd. С. Ћирковић, Р. Михаљчић, Београд 1999.

ПКЈИФ = Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, Београд

СКМ = Старине Косова и Метохије, Приштина

ССА = Стари српски архив, Бања Лука – Београд

ССРЛ = *Стари српски родослови и летописи*, ed. Љ. Стојановић, Сремски Карловци 1927.

ХЗ = Хиландарски зборник, Београд

ССЗН = *Стари српски записи и натписи*, I–VI, ed. Љ. Стојановић, Београд 1902–1926.

BF = Byzantinische Forschungen, Amsterdam

DOP = Dumbarton Oaks Papers, Washington, D.C.

CA = Cahiers archéologiques, Paris

GRS = *Gesta regum sclavorum*, I–II, ed. Т. Живковић, Београд 2009.

GZMBiH = Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine, Sarajevo

JÖB = Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik, Wien

ODB = *The Oxford Dictionary of Byzantium,* I–III, ed. A. P. Kazhdan, New York – Oxford 1991.

PPUD = Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, Split

Radovi IPU = Radovi Instituta za povijest umetnosti, Zagreb

REB = Revue des études byzantines, Paris

SHP = Starohrvatska prosvjeta, Split

ΔΧΑΕ = Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρίας, Αθήνα

Акопян, *Миниатюра Васпуракана* = Г. Акопян, *Миниатюра Васпуракана XIII–XIV вв.*, Ереван 1989.

Алексеев, *Сербская традиция* = А. А. Алексеев, *Сербская традиция славянского евангелия*, in: *Словенско средњовековно наслеђе. Зборник посвећен професору Ђорђу Трифуновићу*, Београд 2001, 35–43.

Амиранашвили, *Грузинская миниатюра* = Ш. Амиранашвили, *Грузинская миниатюра*, Москва 1966.

Андрејевић, *Манастир Моштаница* = А. Андрејевић, *Манастир Моштаница под Козаром*, Старинар н. с., 13–14 (1962–1963) 163–175.

Андрејевић, *Претварање цркава у џамије* = А. Андрејевић, *Претварање цркава у џамије*, ЗМСЛУ 12 (1976) 98–117.

Антоновић, *Оснивачка повеља Балше III Балшића* = М. Антоновић, *Оснивачка повеља Балше III Балшића манастиру Светој Николе на Прасквици*, ССА 5 (2006) 207–227.

Архиепископ Данило II, Животи краљева = *Архиепископ Данило II и његови настављачи*, *Животи краљева и архиепископа српских*, превео Л. Мирковић, Београд 1935.

Архиепископ Данило II и његово доба = *Архиепископ Данило II и његово доба*, ed. В. Ј. Ђурић, Београд 1991.

Атанасовски, *Пад Херцеговине* = В. Атанасовски, *Пад Херцеговине*, Београд 1979.

Афанасьева, «*Толковая служба*» = Т. И. Афанасьева, *Состав, источники и этапы формирования «Толковая служба»*, Лингвистическое источниковедение и история русского языка (2006–2009), Москва 2010, 58–80.

Афанасьева, *Южнославянские переводы* = Т. И. Афанасьева, *Южнославянские переводы литургии Иоанна Златоуста в служебниках XI–XV. вв. из российских библиотек*, in: *Многократните преводи в южнославянското средновековие*, ed. Л. Тасева et al., София 2006, 253–266.

Аџиевски, *Пелагонија* = К. Аџиевски, *Пелагонија во средниот век*, Скопје 1994.

Бабић, *Владарске инсигније* = Г. Бабић, *Владарске инсигније кнеза Лазара*, in: *О кнезу Лазару*, edd. И. Божић, В. Ј. Ђурић, Београд–Крушевац 1975, 65–79.

Бабић, *Српски записи* = Г. Бабић, *Српски записи у грчком четворојеванђељу бр. 131 из Чикага (САД)*, ЗЛУМС 8 (1972) 361–371.

Бабић, *Иконографски програм живописа* = Г. Бабић, *Иконографски програм живописа у припратама цркава краља Милутина*, in: *Византијска уметност почетком XIV века*, ed. С. Петковић, Београд 1978, 105–126.

Бабић, *Краљева црква* = Г. Бабић, *Краљева црква у Студеници*, Београд 1987.

Бабић, *Литургијски текстови* = Г. Бабић, *Литургијски текстови исписани на живопису апсиде Светих Апостола у Пећи – Могућност њиховог реставрисања*, ЗЗСК 18 (1967) 75–84.

Бабић, *Лонгин у Пиви* = Г. Бабић, *Лонгин у Пиви*, in: *Четиристо година манастира Пиве*, ed. Ј. Р. Бојовић, Титоград 1991, 77–89.

Бабић, *Низови портрета* = Г. Бабић, *Низови портрета српских епископа, архиепископа и патријараха у зидном сликарству (XIII–XVI в.)*, in: *Сава Немањић – Свети Сава. Историја и предање*, ed. В. Ђурић, Београд 1979, 319–340.

Бабић, *О живописаном украсу олтарских преграда* = Г. Бабић, *О живописаном украсу олтарских преграда*, ЗМСЛУ 11 (1975) 3–41.

Бабић, *О композицији Успења* = Г. Бабић, *О композицији Успења у Богородичиној цркви у Студеници*, Старинар н. с., 13–14 (1965) 261–265.

Бабић, *Порекло тератолошких мотива* = Г. Бабић, *Порекло тератолошких мотива у српским украшеним рукописима. Начин истраживања*, in: *Проучавање средњовековних јужнословенских рукописа*, Београд 1995, 3–43.

Бабић, *Тератолошки украси* = Г. Бабић, *Тератолошки украси у грчким рукописима IX и X века*, Глас САНУ 372, Одељење историјских наука, књ. 8 (1993) 139–169.

Бабић Б., *Пећинска црква светог Лазара* = Б. Бабић, *Пећинска црква светог Лазара у Тиквешу*, ЗМСЛУ 3 (1967) 161–172.

Бабић В., *Фреске* = В. Бабић, *Фреске у цркви светог Михаила у Стону*, Београд–Требиње 2014.

Бабић-Ђорђевић, *Класицизам доба Палеолога* = Г. Бабић-Ђорђевић, *Класицизам доба Палеолога у српској уметности*, in: В. Ј. Ђурић, Г. Бабић-Ђорђевић, *Српска уметност у средњем веку* II, Београд 1997, 5–47.

Бабић-Ђорђевић, *Разграњавање уметничке делатности* = Г. Бабић-Ђорђевић, *Разграњавање уметничке делатности и појаве стилске разнородности*, in: ИСН I, 641–662 (= В. Ј. Ђурић, Г. Бабић-Ђорђевић, *Српска уметност у средњем веку* II, Београд 1997, 48–91).

Банашевић, *Летописци о пореклу Немањића* = Н. Банашевић, *Летописци о пореклу Немањића*, ПКЈИФ 21/1–2 (1955) 5–13.

Башић, *Примери инвеституре владара* = Ј. Башић, *Примери инвеституре владара у српској средњовековној уметности*, Viminacium 17 (2014) 147–184.

Беловић, *Раваница* = М. Беловић, *Раваница. Историја и сликарство*, Београд 1999.

Белякова, *Славянская редакция Скитского устава* = Е. В. Белякова, *Славянская редакция Скитского устава. Скитский устав по ркп. РНБ. Погод. 876*, Древняя Русь 10 (2002) 28–36.

Белякова, *Устав* = Е. В. Белякова, *Устав по рукописи РНБ. ПОГОД. 876*, Древняя Русь 12 (2003) 63–95.

Благојевић, *Деспот Ђурађ Вуковић* = М. Благојевић, *Деспот Ђурађ Вуковић и српска државност*, in: *Пад Српске деспотовине 1459. године*, ed. М. Спремић, Београд 2011, 33–55.

Благојевић, *Државна управа* = М. Благојевић, *Државна управа у српским средњовековним земљама*, Београд 1997.

Благојевић, *Кнез Лазар* = М. Благојевић, *Кнез Лазар ктитор Хиландара*, in: *Свети кнез Лазар. Споменица о шестој стогодишњици Косовског боја 1389–1989*, Београд 1989, 47–61.

Благојевић, *Српска државност у средњем веку* = М. Благојевић, *Српска државност у средњем веку*, Београд 2011[2].

Благојевић, Медаковић, *Историја српске државности* I = М. Благојевић, Д. Медаковић, *Историја српске државности* I. *Од настанка првих држава до почетка српске националне револуције*, Нови Сад 2000.

Богдановић, *Инвентар ћирилских рукописа* = Д. Богдановић, *Инвентар ћирилских рукописа у Југославији (XI–XVII века)*, Београд 1982.

Богдановић, *Житије Ђорђа Кратовца* = Д. Богдановић, *Житије Ђорђа Кратовца од Попа Пеје*, Летопис Матице српске, књ. 422, св. 1–2 (1978) 230–265.

Богдановић, *Каталог ћирилских рукописа* = Д. Богдановић, *Каталог ћирилских рукописа манастира Хиландара*, Београд 1978.

Богдановић, *Измирење српске и византијске цркве* = Д. Богдановић, *Измирење српске и византијске цркве*, in: *О кнезу Лазару*, Београд 1975, 81–91.

Богдановић, *Историја старе српске књижевности* = Д. Богдановић, *Историја старе српске књижевности*, Београд 1980 (1991²).

Богдановић, *Крсна слава* = Д. Богдановић, *Крсна слава као светосавски култ*, Гласник СПЦ 42 (1961) 200–207.

Богдановић Ј., *Просторни склоп цркве Светог Георгија* = Ј. Богдановић, *Просторни склоп цркве Светог Георгија у Будимљи и средњовековне градитељске традиције*, in: *Ђурђеви Ступови и Будимљанска епархија, Зборник радова*, edd. Б. Тодић, М. Радујко, Беране–Београд 2011, 95–105.

Богдановић, Ђурић, Медаковић, *Хиландар* = Д. Богдановић, В. Ј. Ђурић, Д. Медаковић, *Хиландар*, Београд 1978.

Богосављевић Никодим, *Символика представа* = Богосављевић Никодим (протосинђел), *Символика представа на средњовековној пластици код Срба*, Цетиње 2010.

Божић, *Превлака – Тумба* = И. Божић, *Превлака – Тумба*, ЗФФ 7 (1963) 197–211.

Божков, *Българската историческата живопис* = А. Божков, *Българската историческата живопис* I, София 1972.

Бојанин, *Повеља Вука Бранковића* = С. Бојанин, *Повеља Вука Бранковића о даровању скопског манастира Светог Георгија манастиру Хиландару*, ССА 8 (2009) 119–128.

Бојовић Б. И., *Краљевство и светост* = Б. И. Бојовић, *Краљевство и светост: политичка филозофија средњовековне Србије*, Београд 1999.

Бојовић Д., *Богослужење у средњовековном граду* = Д. Бојовић, *Богослужење у средњовековном граду*, Београдски историјски гласник 3 (2012) 127–137.

Бошковић, *Извештај* = Ђ. Бошковић, *Извештај и кратке белешке са путовања*, Старинар 6 (1931) 140–189.

Бошковић, *О сликаној декорацији* = Ђ. Бошковић, *О сликаној декорацији на фасадама Пећке патријаршије*, Старинар 18 (1967) 91–102.

Бошковић, *О једном рељефу* = Ђ. Бошковић, *О једном рељефу са натписом са Ђурђевих ступова у Будимљу*, ЗНМ 8 (1975) 409–415.

Бошковић, *Стари Бар* = Ђ. Бошковић, *Стари Бар*, Београд 1962.

Бошковић, Кораћ, *Ратац* = Ђ. Бошковић, В. Кораћ, *Ратац*, Старинар 7–8 (1956–1957) 39–75.

Бояджиев, *Архитектурата на Кръглата църква* = С. Бояджиев, *Архитектурата на Кръглата църква в Преслав*, in: *Изследвания върху архитектурата на българското средновековие*, edd. Р. Ангелова, Н. Чанева-Дечевска, Ст. Стамов, София 1982, 5–130.

Брмболић, *Мала Света Гора* = М. Брмболић, *Мала Света Гора у клисури реке Црнице*, Београд 2011.

Бубало, *За ново, критичко издање* = Ђ. Бубало, *За ново, критичко издање трескавачких хрисовуља краља Душана*, ССА 7 (2008) 207–228.

Бубало, *Повеље Маре Бранковић* = Ђ. Бубало, *Повеље Маре Бранковић и синова јој Гргура, Ђурђа и Лазара манастиру Хиландару*, ПКЈИФ 45–46/1–4 (1999–2000) 77–105.

Булић, *Црква у Шумнику* = Д. Булић, *Црква у Шумнику, нови поглед на датовање*, ИЧ 62 (2013) 47–78.

Вајцман et al., *Иконе* = К. Вајцман et al., *Иконе*, Београд 1983.

Валтер, *Значење портрета Данила II* = К. Валтер, *Значење портрета Данила II као ктитора у Богородичиној цркви у Пећи*, in: *Архиепископ Данило II и његово доба*, ed. В. Ј. Ђурић, Београд 1991, 355–359.

Василески, *Манастир Св. Никола Шишевски* = А. Василески, *Манастир Св. Никола Шишевски,* in: Е. Димитрова et al., *Матка. Културно наследство,* Скопје 2011, 200–231.

Васиљев, *Инок из Далше* = Љ. Васиљев, *Ко је инок из Далше, хиландарски писар прве половине XV века*, in: *Осам векова Хиландара. Историја, духовни живот, књижевност, уметност и архитектура*, ed. В. Кораћ, Београд 2000, 399–402.

Васиљев, *Непознати рукописи* = Љ. Васиљев, *Непознати рукописи Инока из Далше*, in: *Проучавање средњовековних јужнословенских рукописа*, ed. П. Ивић, Београд 1995, 463–468.

Васиљев, *Орнаментика* = Љ. Васиљев, *Орнаментика у српским рукописима прве половине XVI века*, Археографски прилози 15 (1993) 43–133.

Васић, *Жича и Лазарица* = М. Васић, *Жича и Лазарица. Студије из српске уметности средњега века*, Београд 1928.

Веселиновић, *Држава* = А. Веселиновић, *Држава српских деспота*, Београд 2006.

Веселиновић, *Косовске алузије* = А. Веселиновић, *Косовске алузије у повељама Стефана Лазаревића*, ЗФФ 18 (1994) 179–197.

Веселиновић, *Повеља деспота Стефана Лазаревића* = А. Веселиновић, *Повеља деспота Стефана Лазаревића манастиру Милешеви*, ССА 2 (2003) 193–202.

Вздорнов, *Неовизантийский орнамент* = Г. И. Вздорнов, *Неовизантийский орнамент в южнославянских и русских рукописных книгах до начала XV в.,* Византийский временник 34 (1973) 214–243.

Видоевска, *Црквата Св. Никола* = Б. Видоевска, *Црквата Св. Никола с. Барово*, Зборник. Средновековна уметност 3 (2001) 118–125.

Витковић, *Прошлост, установа и споменици угарских краљевих шајкаша* = Г. Витковић, *Прошлост, установа и споменици угарских краљевих шајкаша од 1000 до 1872 по српским и страним изворима,* ГСУД 67 (1887) 1–22.

Влаховић, *Литургички материјали* = В. Влаховић, *Литургички материјали у старим српским биографијама XIII века*, Богословље 3 (1932) 230–243; 4 (1932) 335–351; 1 (1933) 60–78; 2 (1933) 144–159.

Војводина = *Војводина* I: *Од најстаријих времена до велике Сеобе,* ed. Д. Ј. Поповић, Нови Сад 1939.

Војводић, *„Обавијен земаљском сликом”* = Д. Војводић, *„Обавијен земаљском сликом”. О представама византијских и српских средњовековних владара у проскинези*, Црквене Студије 4 (2007) 379–401.

Војводић, *Владарски портрети српских деспота* = Д. Војводић, *Владарски портрети српских деспота*, in: *Манастир Ресава. Историја и уметност*, ed. В. Ј. Ђурић, Деспотовац 1995, 66–98.

Војводић, *Досликани владарски портрети* = Д. Војводић, *Досликани владарски портрети у Грачаници*, Ниш и Византија 7 (2009) 251–265.

Војводић, *Жича и Пећ* = Д. Војводић, *Жича и Пећ. Прилог разматрању сличности два програма зидног сликарства*, Саопштења 43 (2011) 31–47.

Војводић, *Запажања и размишљања* = Д. Војводић, *Запажања и размишљања о сликарству светилишта Спасове цркве у Жичи*, Ниш и Византија 11 (2013) 247–266.

Војводић, *Иконографија и култ св. Стефана* = Д. Војводић, *Прилог проучавању иконографије и култа св. Стефана у Византији и Србији*, in: *Зидно сликарство манастира Дечана. Грађа и студије,* ed. В. Ј. Ђурић, Београд 1995, 537–563.

Војводић, *Ктиторска делатност Стјепана Вукчића Косаче* = Д. Војводић, *Ктиторска делатност Стјепана Вукчића Косаче*, in: *Шћепан Поље и његове светиње кроз вјекове*, Беране 2010, 61–100.

Војводић, *Нови поглед* = Д. Војводић, *Нови поглед на ктиторски натпис из Богородичине цркве у Доцу код Студенице*, Наша прошлост 10 (2010) 59–67.

Војводић, *О времену настанка* = Д. Војводић, *О времену настанка зидног сликарства у Палежу*, Зограф 27 (1988–1999) 123–134.

Војводић, *О живопису Беле цркве каранске* = Д. Војводић, *О живопису Беле цркве каранске и савременом сликарству Рашке*, Зограф 31 (2006–2007) 135–152.

Војводић, *Од хоризонталне ка вертикалној генеалошкој слици Немањића* = Д. Војводић, *Од хоризонталне ка вертикалној генеалошкој слици Немањића*, ЗРВИ 44–1 (2007) 295–312.

Војводић, *Остаци живописа* = Д. Војводић, *Остаци живописа и историја цркве Светих Теодора (Светих Петра и Павла) у Жичи*, Наша прошлост 11 (2011) 41–64.

Војводић, *Персонални састав слике власти* = Д. Војводић, *Персонални састав слике власти у доба Палеолога. Византија – Србија – Бугарска*, ЗРВИ 46 (2009) 409–433.

Војводић, *Портрети владара, црквених достојанственика и племића* = Д. Војводић, *Портрети владара, црквених достојанственика и племића у наосу и припрати*, in: *Зидно сликарство манастира Дечана. Грађа и студије*, ed. В. Ј. Ђурић, Београд 1995, 265–299.

Војводић, *Портрети првих ктитора* = Д. Војводић, *Портрети првих ктитора у приземљу жичке куле. Порекло иконографије*, Ниш и Византија 10 (2012) 324–339.

Војводић, *Портрети у Дуљеву* = Д. Војводић, *Српски владарски портрети у манастиру Дуљеву,* Зограф 29 (2002–2003) 143–160.

Војводић, *Први гроб светог Симеона* = Д. Војводић, *Први гроб светог Симеона српског*, in: *Шеста казивања о Светој Гори*, ed. М. Живојиновић, Београд 2010, 15–37.

Војводић, *Представе светог Климента Охридског* = Д. Војводић, *Представе светог Климента Охридског у зидном сликарству средњовековне Србије*, in: *Византијски свет на Балкану* I, edd. Б. Крсмановић, Љ. Максимовић, Р. Радић, Београд 2012, 145–165.

Војводић, *Прилог проучавању* = Д. Војводић, *Прилог проучавању цркве светог Стефана у манастиру Дуљеву*, Саопштења 39 (2007) 83–99.

Војводић, *Путеви и фазе* = Д. Војводић, *Путеви и фазе уобличавања средњовековне иконографије светог Саве Српског*, Ниш и Византија 13 (2015) 49–72.

Војводић, *Родословне представе* = Д. Војводић, *Родословне представе и идеја прародитељства у Студеници*, in: *Манастир Студеница, 700 година Краљеве цркве* (in press).

Војводић, *Свети Ахилије* = Д. Војводић, *Зидно сликарство цркве Светог Ахилија у Ариљу*, Београд 2005.

Војводић, *Слика световне и духовне власти* = Д. Војводић, *Слика световне и духовне власти у српској средњовековној уметности*, ЗМСЛУ 38 (2010) 35–78.

Војводић, *Српски властеоски портрети* = Д. Војводић, *Српски властеоски портрети и ктиторски натписи у Богородичиној цркви у Ваганешу*, Косовско-метохијски зборник 5 (2013) 1–23.

Војводић, *Стратиграфија зидног сликарства* = Д. Војводић, *Стратиграфија зидног сликарства у католикону манастира Прасквице*, Зограф 38 (2014) 153–163.

Војводић, *Хиландарски гроб светог Симеона* = Д. Војводић, *Хиландарски гроб светог Симеона српског и његов сликани украс*, ХЗ 11 (2004) 27–58.

Војводић, *Укрштена дијадима и „торакион”* = Д. Војводић, *Укрштена дијадима и „торакион”. Две древне и неуобичајене инсигније српских владара у XIV и XV веку*, in: *Трећа југословенска конференција византолога*, edd. Љ. Максимовић, Н. Радошевић, Е. Радуловић, Београд–Крушевац 2002, 249–276.

Војводић, Живковић, *Деизисни чин из Пиве* = Д. Војводић, М. Живковић, *Деизисни чин из Пиве. Прилог проучавању иконостаса и иконописа у пивском манастиру*, Зограф 38 (2014) 203–220.

Војводић, Павловић, *Црква „Тамница” код Ајноваца* = Д. Војводић, Д. Павловић, *Црква „Тамница” код Ајноваца у позном средњем веку*, Косовско-метохијски зборник 6 (2015) 9–63.

Врана, *Вуканово еванђеље* = Ј. Врана, *Вуканово еванђеље,* Београд 1967.

Второе путешествие Порфирия Успенского = *Второе путешествие по святой горе Афонской архимандрита, ныне*

епископа, Порфирия Успенского в годы 1858, 1859, и 1861, и описание скитов Афонских, Москва 1880.

Вујичић, *О илустрацијама Октоиха пеѣоглашника* = Р. Вујичић, *Нека забажања о илустрацијама Октоиха пеѣоглашника Црнојевића штампарије*, in: *Црнојевића штампарија и старо штампарство*, ed. Ј. М. Миловић, Подгорица 1994, 89–95.

Вујичић, *О неким иконоѕрафским особеностима* = Р. Вујичић, *О неким иконоѕрафским особеностима илустрација Божидара Вуковића и њиховим одјецима у нашем сакралном сликарству*, in: *Штампарска и књижевна дјелатност Божидара Вуковића Подѕоричанина*, ed. Ј. М. Миловић, Титоград 1986, 107–116.

Вујичић, *Преѕлед староѕ сликарства* = Р. Вујичић, *Преѕлед староѕ сликарства на подручју Будве и Паштровића* I, Гласник ЦАНУ, Одјељење умјетности 14 (1995) 101–122.

Вукашиновић, *Литурѕија Светоѕ Апостола Јакова* = В. Вукашиновић, *Литурѕија Светоѕ Апостола Јакова у српском рукописном предању: од Свете ѕоре XVII до Карловачке митрополије XVIII и XIX века*, in: *Атон и славянский мир*, ed. Ж. Левшина, Святая Гора Атон 2014, 193–205.

Вукашиновић, *Литурѕијски језик Цркве* = В. Вукашиновић, *Литурѕијски језик Цркве*, in: *Криза савремених језика теолоѕије*, ed. В. Вукашиновић, Београд 2013, 127–157.

Вукашиновић, *Рукописни предлошци* = В. Вукашиновић, *Рукописни предлошци прних штампаних српских служабника у манускрипѣној збирци манастира Високи Дечани*, in: *Средњи век у српској науци, историји, књижевности и умеѣности*, IV, ed. Г. Јовановић, Деспотовац 2013, 97–109.

Вукашиновић, *Руски и малоруски ѣтицаји на боѕослужење Српске православне Цркве* = В. Вукашиновић, *Руски и малоруски ѣтицаји на боѕослужење Српске православне Цркве у XVIII и XIX сѣолећу,* in: *Српско-руски односи од почетка XVIII до краја XX века*, ed. М. Војводић, Београд 2011, 29–49.

Вукашиновић, *Српска барокна ѣеолоѕија* = В. Вукашиновић, *Српска барокна ѣеолоѕија: Библијско и светоѣајинско боѕословље у Карловачкој митрополији XVIII века*, Врњци–Требиње 2010[2].

Вукашиновић, *Српски литурѕијски рукописи XIII века* = В. Вукашиновић, *Српски литурѕијски рукописи XIII века*, in: idem, *Српско боѕослужење. Студије из литурѕијске ѣеолоѕије и праксе код Срба*, Краљево–Врњци–Требиње 2012, 13–41.

Вуловић, *Раваница* = Б. Вуловић, *Раваница, њено место и њена улоѕа у сакралној архитектури Поморавља*, Саопштења 7 (1966).

Габелић, *Манастир Конче* = С. Габелић, *Манастир Конче*, Београд 2008.

Габелић, *Манастир Лесново* = С. Габелић, *Манастир Лесново. Историја и сликарство*, Београд 1998.

Габелић, *Свети Спас у Штипу* = С. Габелић, *Сликарство XIV века у Св. Спасу (цркви Вазнесења) у Штипу*, Патримониум. МК 2/3–4; 5–6 (2008–2009) 97–116.

Габелић, *Слика властелина* = С. Габелић, *Слика властелина у Дечанима*, in: *На траѕовима Војислава Ј. Ђурића*, edd. Д. Медаковић, Ц. Грозданов, Београд 2011, 195–211.

Габелић, *Сликарство Св. Николе у Челопеку* = С. Габелић, *Прводитно сликарство цркве Св. Николе у Челопеку код Тетова*, in: *Византијски свет на Балкану* II, edd. Б. Крсмановић, Љ. Максимовић, Р. Радић, Београд 2012, 481–501.

Габелић, *Челопек* = С. Габелић, *Челопек. Црква Светоѕ Николе (14. и 19. век)* (in press).

Гајић, *Сребрне чаше* = М. Гајић, *Сребрне чаше позноѕ средњеѕ века у Србији,* каталог, Београд 2010.

Георгиева, *Житието на Стефан Лазаревич* = Н. Георгиева, *Житието на Стефан Лазаревич от Константин Костенечки и царската словесна иконоѕрафия през XV век*, in: *Българският петнадесети век*, София 1993, 161–180.

Георгиевски, *Хилендарските ливчиња* = Г. Георгиевски, *Хилендарските ливчиња*, in: *Симпозиум 1100-ѕодишнина од смртта на Кирил Солунски*, Скопје 1970, 67–80.

Гергова, *Култът към св. крал Милутин* = И. Гергова, *Култът към св. крал Милутин „Софийски" в България*, in: *Манастир Бањска и доба краља Милутина*, ed. Д. Бојовић, Ниш – Косовска Митровица – Манастир Бањска 2007, 249–272.

Гергова, *О Спасовици код Ђустендила* = И. Гергова, *О Спасовици код Ђустендила, још једном*, Саопштења 45 (2013) 83–92.

Глигоријевић-Максимовић, *Сликарство Трескавца* = М. Глигоријевић-Максимовић, *Сликарство XIV века у манастиру Трескавцу*, ЗРВИ 42 (2005) 77–171.

Голубовић, *Зидно сликарство Петковице* = Б. Голубовић, *Зидно сликарство цркве манастира Петковице у Фрушкој ѕори*, ЗМСЛУ 22 (1986) 85–125.

Гошић, *О дапирању Врупочкоѕ јеванђеља* = Н. Гошић, *О дапирању Врупочкоѕ јеванђеља*, Археографски прилози 21 (1999) 197–205.

Гриѕорије Цамблак, Житије Стефана Дечанскоѕ = Григорије Цамблак, *Житије Стефана Дечанскоѕ*, in: *Гриѕорије Цамблак, Књижевни рад у Србији*, ed. Д. Богдановић et al., Београд 1989, 49–87.

Грицевская, *Индексы истинных книг* = И. М. Грицевская, *Индексы истинных книг*, Санкт Петербург 2003.

Грицевская, *История келейного чтения* = И. М. Грицевская, *История келейного чтения на Руси и индексы истинных книг*, Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского 6–2 (2009) 37–43.

Грицкат, *Дивошево јеванђеље* = И. Грицкат, *Дивошево јеванђеље,* Јужнословенски филолог 25 (1961–1962) 227–293.

Грковић-Мејџор, *О формирању српске редакције* = Ј. Грковић-Мејџор, *О формирању српске редакције старословенскоѕ језика,* in: *Ђурђеви ступови и Будимљанска епархија*, edd. Б. Тодић, М. Радујко, Беране–Београд 2011, 43–51.

Грковић-Мејџор, *Скрипторије и штампарије* = J. Грковић-Мејџор, *Скрипторије и штампарије код Срба у средњем веку*, Летопис Матице српске 488/5 (2011) 925–940.

Грозданов, *Исус Христос – цар* = Ц. Грозданов, *Исус Христос – цар над царевите во живописот на Охридската архиепископија од XV–XVII век*, in: idem, *Живописот на Охридската архиепископија. Студии*, Скопје 2007, 333–356.

Грозданов, *Месецослов Асеманової јеванђеља* = Ц. Грозданов, *Месецослов Асеманової јеванђеља и старије зидно сликарство у Македонији*, ЗМСЛУ 21 (1985) 13–27.

Грозданов, *Митрополит Јован зограф* = Ц. Грозданов, *Митрополит Јован зограф и епиской Григорије – архијереји на епархијата на Пелагонија и Прилеп*, in: idem, *Живописот на Охридската архиепископија. Студии*, Скопје 2007, 233–246.

Грозданов, *Охридски архиепиской Прохор* = Ц. Грозданов, *Охридски архиепиской Прохор и његова делатност*, ЗМСЛУ 27–28 (1991–1992) 271–286.

Грозданов, *Охридско зидно сликарство* = Ц. Грозданов, *Охридско зидно сликарство XIV века*, Београд 1980.

Грозданов, *Свети Симеон Немања и свети Сава* = Ц. Грозданов, *Свети Симеон Немања и свети Сава у сликарској тематици у Македонији (XIV–XVII век)*, in: *Стефан Немања – свети Симеон Мироточиви. Историја и предање*, ed. J. Калић, Београд 2000, 319–345.

Грозданов, Суботић, *Црква светої Ђорђа у Речици* = Ц. Грозданов, Г. Суботић, *Црква светої Ђорђа у Речици код Охрида*, Зограф 12 (1981) 62–75.

Грујић, *Духовни живот* I = Р. Грујић, *Духовни живот*, in: *Војводина* I, ed. Д. Ј. Поповић, Нови Сад 1939, 330–414.

Грујић, *Духовни живот* II = Р. Грујић, *Духовни живот*, in: *Војводина* II, ed. Д. Ј. Поповић, Нови Сад 1939, 367–416.

Грујић, *Једно јеванђеље босанскої типа* = Р. Грујић, *Једно јеванђеље босанскої типа XIV–XV века у Јужној Србији*, in: *Зборник лингвистичких и филолошких расправа. А. Белићу о четрдесетогодишњици његова научног рада посвећују његови пријатељи и ученици*, Београд 1937, 263–277.

Грујић, *Пећки патријарси* = Р. Грујић, *Пећки патријарси и карловачки митрополити у 18. веку*, Гласник Историског друштва у Новом Саду 4–1 (1931) 13–34.

Грујић, *Свети Сава* = Р. Грујић, *Свети Сава и мошти Св. Срђа и Вакха*, Гласник Скопског научног друштва 15–16 (1936) 357–358.

Грујић, *Светогорски азили* = Р. М. Грујић, *Светогорски азили за српске владаоце и властелу после Косовске битке*, ГСНД 11 (1932) 65–95.

Грујић, *Скопска митрополија* = Р. М. Грујић, *Скопска митрополија: историски преглед до обновљења Српске патријаршије 1920 г.*, Скопље 1933.

Грујић, *Хвостански ἀήρ* = Р. М. Грујић, *Хвостански ἀήρ и нересκи θρήνος*, Старинар 5 (1928–1930) 12–19.

Грујић, *Црквени елементи Крсне славе* = Р. Грујић, *Црквени елементи Крсне славе*, ГСНД 7–8 (1929–1930) 35–75.

Давидов, *Фрушкогорски манастири* = Д. Давидов, *Фрушкогорски манастири: апел за обнову*, Београд 1992.

Давидов, *Иконе* = Д. Давидов, *Иконе зографа Темишварске и Арадске епархије*, ЗМСЛУ 17 (1981) 111–157.

Давидов, Шелмић, *Иконе српских зографа* = Д. Давидов, Л. Шелмић, *Иконе српских зографа XVIII века*, каталог, Београд 1977.

Дагрон, *Цар и првосвештеник* = Ж. Дагрон, *Цар и првосвештеник. Студија о византијском „цезаропапизму"*, Београд 2001.

Д'Амико, *Ватиканска икона Јелене Анжујске* = Р. Д'Амико, *Ватиканска икона Јелене Анжујске и легендарна „икона цара Константина": Иконографски и политички аспекти српске светиње у Риму*, Ниш и Византија 10 (2012) 305–320.

Данило Другі, Животи = *Данило Другі, Животи краљева и архиепископа српских, Службе*, edd. Г. Мак Данијел, Д. Петровић, Београд 1988.

Данилови настављачи = *Данилови настављачи. Данилов ученик, други настављачи Данилової зборника*, ed. Г. Мак Данијел, Београд 1989.

Данчев, *Владислав Граматик* = Г. Данчев, *Владислав Граматик. Книжовник и писател*, София 1969.

Дероко, *Монументална и декоративна архитектура* = А. Дероко, *Монументална и декоративна архитектура у средњовековној Србији*, Београд 1985[3].

Дероко, *Неки споменици у Турској и Грчкој* = А. Дероко, *Неки споменици у Турској и Грчкој у вези са историјом средњовековне Србије*, Зборник за друштвене науке Матице српске 13–14 (1956) 293–300.

Дероко, *Неки споменици у Серезу и околини* = А. Дероко, *Неки споменици из српског времена у Серезу и околини*, Споменик СКА 106, Одељење друштвених наука, књ. 8 (1956) 61–66.

Джурова, *1000 години българска ръкописна книга* = А. Джурова, *1000 години българска ръкописна книга*, София 1981.

Димитријевић, *Документи* = С. М. Димитријевић, *Документи који се тичу односа између српске цркве и Русије у XVI веку*, Споменик СКА 39, други разред, 35 (1903) 16–42.

Димитрова, *Манастир Матејче* = Е. Димитрова, *Манастир Матејче*, Скопје 2002.

Димитрова, *Црквата Св. Недела* = Е. Димитрова, *Црквата Св. Недела на Марков Град*, in: Е. Димитрова et al., *Матка. Културно наследство*, Скопје 2011, 170–182.

Динић, *Средњовековни Срем* = М. Динић, *Средњовековни Срем*, Гласник Историског друштва у Новом Саду 4–1 (1931) 1–12.

Доментијан, Живот Св. Саве и Живот Св. Симеона = *Доментијан, Живот Светога Саве и Живот Светога Симеона*, ed. Р. Маринковић, Београд 1988.

Доментијан, Животи Св. Саве и Св. Симеона (1938) = *Доментијан, Животи Св. Саве и Св. Симеона*, превео Л. Мирковић, Београд 1938.

Драгин, *Акатист* = Н. Драгин, *Акатист светом апостолу и првомученику Стефану Зографа Лонгина (текст и коментари)*, Зборник МС за књижевност и језик 61/2 (2013) 313–346.

Драгичевић, *Повеља „царице" Јевдокије* = П. Драгичевић, *Повеља „царице" Јевдокије и њеног сина Константина о даривању Хиландару њихове баштинске цркве у Архиљевици*, ССА 10 (2011) 89–102.

Душанов законик = *Душанов законик*, ed. Ђ. Бубало, Београд 2010.

Ђорђевић, *Две занимљиве представе Мртвог Христа* = И. М. Ђорђевић, *Две занимљиве представе Мртвог Христа у српском зидном сликарству средњег века*, ЗРВИ 37 (1998) 185–195.

Ђорђевић, *Две молитве краља Стефана Дечанског* = И. М. Ђорђевић, *Две молитве краља Стефана Дечанског пре битке на Велбужду и њихов одјек у уметности,* in: idem, *Студије српске средњовековне уметности*, Београд 2008, 379–394.

Ђорђевић, *Живопис XII века* = И. М. Ђорђевић, *Живопис XII века у цркви Светог Ђорђа у Расу – археолошки досије и историографска белешка*, in: *Стефан Немања – свети Симеон Мироточиви*, ed. Ј. Калић, Београд 2000, 307–318.

Ђорђевић, *Зидно сликарство српске властеле* = И. М. Ђорђевић, *Зидно сликарство српске властеле у доба Немањића*, Београд 1994.

Ђорђевић, *Представа краља Марка* = И. М. Ђорђевић, *Представа краља Марка на јужној фасади цркве Светог Димитрија у Марковом манастиру*, in: *Кралот Марко во историјата и во традицијата*, Прилеп 1997, 299–308 (= idem, *Студије српске средњовековне уметности,* Београд 2008, 437–446).

Ђорђевић, *Представа светог Саве Јерусалимског* = И. М. Ђорђевић, *Представа светог Саве Јерусалимског у студеничкој Богородичиној цркви*, in: idem, *Студије српске средњовековне уметности*, Београд 2008, 76–90.

Ђорђевић, *Представе светог Димитрија* = И. М. Ђорђевић, *Представе светог Димитрија у српским властеоским задужбинама из времена Немањића*, in: idem, *Студије српске средњовековне уметности*, Београд 2008, 91–100.

Ђорђевић, *Свети Симеон Немања као нови Јоасаф* = И. М. Ђорђевић, *Свети Симеон Немања као нови Јоасаф*, in: idem, *Студије српске средњовековне уметности*, Београд 2008, 425–435.

Ђорђевић, Војводић, *Сликарство припрате Ђурђевих стубова у Будимљи* = И. М. Ђорђевић, Д. Војводић, *Зидно сликарство спољашње припрате Ђурђевих стубова у Будимљи код Берана*, Зограф 29 (2002–2003) 161–180.

Ђорђевић, Марковић, *„Маркова црква"* = И. М. Ђорђевић, М. Марковић, *„Маркова црква" над реком Бабуном у близини Велеса*, Зограф 27 (1999) 135–150.

Ђурашковић, *Црква Светог Саве Освећеног* = Л. Ђурашковић, *Црква Светог Саве Освећеног у Будви*, Свеске 23–26 (1996) 31–33.

Ђурђеви Стубови = *Ђурђеви Стубови и Будимљанска епархија. Зборник радова*, edd. Б. Тодић, М. Радујко, Беране–Београд 2011.

Ђурић, *Византијске фреске* = В. Ј. Ђурић, *Византијске фреске у Југославији*, Београд 1974.

Ђурић, *Готичко сликарство* = В. Ј. Ђурић, *Готичко сликарство у Византији и код Срба уочи турских освајања,* Зограф 18 (1987) 46–53.

Ђурић, *Зограф Андрија Раичевић* = В. Ј. Ђурић, *Зограф Андрија Раичевић*, Сеоски дани Сретена Вукосављевића 8 (1981) 141–150.

Ђурић, *Језици и писмена* = В. Ј. Ђурић, *Језици и писмена на средњовековним фреско-натписима у Боки Которској: значај за културу и уметност*, in: *Црква Светог Луке кроз вјекове*, ed. В. Кораћ, Котор 1997, 255–269.

Ђурић, *Друштво, држава и владар* = В. Ј. Ђурић, *Друштво, држава и владар у уметности у доба династије Лазаревић-Бранковић*, ЗМСЛУ 26 (1990) 13–46.

Ђурић, *Дубровачка сликарска школа* = В. Ј. Ђурић, *Дубровачка сликарска школа,* Београд 1963.

Ђурић, *Живопис испоснице Петра Коришког* = В. Ј. Ђурић, *Најстарији живопис испоснице пустиножитеља Петра Коришког*, ЗРВИ 5 (1958) 173–200.

Ђурић, *Икона о хиротонији* = В. Ј. Ђурић, *Икона о хиротонији грачаничког митрополита Никанора*, ЗМСЛУ 27–28 (1991–1992) 297–314.

Ђурић, *Једна сликарска радионица* = В. Ј. Ђурић, *Једна сликарска радионица у Србији XIII века. Богородица Љевишка – Никољача – Морача*, Старинар 12 (1961) 63–76.

Ђурић, *Мали Град* = В. Ј. Ђурић, *Мали Град – Св. Атанасије у Костуру – Борје,* Зограф 6 (1975) 31–50.

Ђурић, *Милешева и дрински тип цркве* = В. Ј. Ђурић, *Милешева и дрински тип цркве*, Рашка баштина 1 (1975) 15–27.

Ђурић, *Милешевско најстарије сликарство* = В. Ј. Ђурић, *Милешевско најстарије сликарство*, in: *Милешева у историји српског народа*, ed. В. Ј. Ђурић, Београд 1987, 27–36.

Ђурић, *Минијатуре Ватопедског четворојеванђеља* = В. Ј. Ђурић, *Минијатуре Ватопедског четворојеванђеља бр. 937 и њихови сликари*, Зограф 20 (1989) 61–73.

Ђурић, *Настанак градитељског стила Моравске школе* = В. Ј. Ђурић, *Настанак градитељског стила Моравске школе, фасаде, систем декорације, пластика*, ЗМСЛУ 1 (1965) 35–65.

Ђурић, *Посвета Немањиних задужбина* = В. Ј. Ђурић, *Посвета Немањиних задужбина и владарска идеологија*, in: *Студеница у црквеном животу и историји српског народа*, ed. П. Симић, Београд 1987, 13–35.

Ђурић, *„Престо светог Саве"* = В. Ј. Ђурић, *„Престо светог Саве",* in: *Споменица у част новоизабраних чланова Српске академије наука и уметности бр. 55*, Београд 1972, 92–104.

Ђурић, *Савина* = В. Ј. Ђурић, *Савина,* Београд 1977.

Ђурић, *Свети Сава и сликарство његовог доба* = В. Ј. Ђурић, *Свети Сава и сликарство његовог доба*, in: *Сава Немањић*

– *свети Сава. Историја и предање*, ed. В. Ђурић, Београд 1979, 245–261.

Ђурић, *Слика и историја* = В. Ј. Ђурић, *Слика и историја у средњовековној Србији*, Глас САНУ 338, Одељење историјских наука, књ. 3 (1983) 117–144.

Ђурић, *Сликар Радослав* = В. Ј. Ђурић, *Сликар Радослав и фреске Каленића,* Зограф 2 (1967) 22–29.

Ђурић, *Сопоћани* = В. Ј. Ђурић, *Сопоћани*, Београд 1963 (Београд 1991[2]).

Ђурић, *Српски државни сабори у Пећи* = В. Ј. Ђурић, *Српски државни сабори у Пећи и црквено градитељство*, in: *О кнезу Лазару*, edd. И. Божић, В. Ј. Ђурић, Београд 1975, 105–124.

Ђурић, *Српско сликарство на врхунцу* = В. Ј. Ђурић, *Српско сликарство на врхунцу*, in: ИСН I, 408–433.

Ђурић, *Студеница – Скинија* = В. Ј. Ђурић, *Манастир Студеница – Скинија српског народа*, in: *Благо манастира Студенице*, ed. В. Ј. Ђурић, Београд 1988, 15–19.

Ђурић, *Три догађаја* = В. Ј. Ђурић, *Три догађаја у српској држави XIV века и њихов одјек у сликарству,* ЗМСЛУ 4 (1968) 67–100.

Ђурић, *У потрази за делом сликара Андрије Раичевића* = В. Ј. Ђурић, *У потрази за делом сликара Андрије Раичевића*, Старине Црне Горе 1 (1963) 23–47.

Ђурић, *Уметност у Босни* = В. Ј. Ђурић, *Уметност у Босни: између јадранских градова и Србије*, in: В. Ј. Ђурић, Г. Бабић-Ђорђевић, *Српска уметност у средњем веку* II, Београд 1997, 190–240.

Ђурић, *Фреске црквице Светих бесребреника* = В. Ј. Ђурић, *Фреске црквице Светих бесребреника деспота Јована Угљеше у Ватопеду и њихов значај за испитивање солунског порекла ресавског сликарства*, ЗРВИ 7 (1961) 125–138.

Ђурић, *Црква Св. Петра у Богдашићу* = В. Ј. Ђурић, *Црква Св. Петра у Богдашићу и њене фреске*, Зограф 16 (1985) 26–40.

Ђурић, *Црква Св. Стефана* у *Новом* = В. Ј. Ђурић, *Црква Св. Стефана* у *Новом*, ЗФФ 11/1 (1970) 399– 411.

Ђурић, Бабић-Ђорђевић, *Српска уметност у средњем веку* = В. Ј. Ђурић, Г. Бабић-Ђорђевић, *Српска уметност у средњем веку* I–II, Београд 1997.

Ђурић, Ћирковић, Кораћ, *Пећка патријаршија* = В. Ј. Ђурић, С. Ћирковић, В. Кораћ, *Пећка патријаршија*, Београд 1990.

Ђурић Ј., Иванишевић Р., *Јеванђеље Дивоша Тихорадића* = Ј. Ђурић, Р. Иванишевић, *Јеванђеље Дивоша Тихорадића,* ЗРВИ 7 (1961) 153–160.

Ђурић С., *Љубостиња* = С. Ђурић, *Љубостиња. Црква Успења Богородичиног*, Београд 1985.

Ђурић С., *Богородица Тројеручица* = С. Ђурић, *Хиландарска Богородица Тројеручица,* in: *Казивања о Светој Гори*, Београд 1995, 100–113.

Ердељан, *Београд као Нови Јерусалим* = Ј. Ердељан, *Београд као Нови Јерусалим: Размишљања о рецепцији једног топоса у доба деспота Стефана Лазаревића*, ЗРВИ 43 (2006) 97–110.

Ердељан, *Изабрана места* = Ј. Ердељан, *Изабрана места. Конструисање Нових Јерусалима код православних Словена*, Београд 2013.

Живковић Б., *Грачаница* = Б. Живковић, *Грачаница. Цртежи фресака*, Београд 1989.

Живковић В., *Зидно сликарство* = В. Живковић, *Зидно сликарство у цркви Свете Марије Колеђате у Котору*, Бока 21 (1999) 119–155.

Живковић В., *Религиозност и уметност у Котору* = В. Живковић, *Религиозност и уметност у Котору (XIV–XVI век)*, Београд 2010.

Живковић М., *Из иконографског програма* = М. Живковић, *Из иконографског програма Богородичине цркве у Студеници (1568): појединачне светитељске представе у северном вестибилу*, Ниш и Византија 12 (2014) 409–432.

Живковић М., *О византијском пореклу* = М. Живковић, *О византијском пореклу фигуралних минијатура Београдске Александриде*, Зограф 37 (2013) 169–192.

Живковић Т., *Црквена организација* = Т. Живковић, *Црквена организација у српским земљама (рани средњи век)*, Београд 2004.

Живковић Т., *Портрети* = Т. Живковић, *Портрети српских владара (IX–XII век)*, Београд 2006.

Живојиновић, *Аделфати* = М. Живојиновић, *Аделфати у Византији и средњевековној Србији*, ЗРВИ 11 (1968) 241–270.

Живојиновић, *Историја Хиландара* I = М. Живојиновић, *Историја Хиландара* I, Београд 1998.

Живојиновић, *Ктиторска делатност светога Саве* = М. Живојиновић, *Ктиторска делатност светога Саве*, in: *Сава Немањић – свети Сава. Историја и предање*, ed. В. Ђурић, Београд 1979, 15–26.

Живојиновић, *Хиландарски и Евергетидски типик* = М. Живојиновић, *Хиландарски и Евергетидски типик – подударности и разлике*, ЗРВИ 33 (1994) 82–102.

Задужбине Косова = *Задужбине Косова. Споменици и знамења српског народа*, ed. А. Јевтић, Призрен–Београд 1987.

***Законик цара Душана* (1960)** = *Законик цара Стефана Душана 1349 и 1354*, ed. Н. Радојчић, Београд 1960.

Захариева, Михайлович, *Към характеристиката на едно балканско ателие* = М. Захариева, М. Михайлович, *Към характеристиката на едно балканско ателие от края на XV – началото на XVI век*, Проблеми на изкуството 4 (2013) 7–13.

***Зборник средњовековних ћириличких повеља и писама* I** = *Зборник средњовековних ћириличких повеља и писама Србије, Босне и Дубровника, Књ. I, 1186–1321*, edd. В. Мошин, С. Ћирковић, Д. Синдик, Београд 2001.

Зековић, Станојевић, *Конзервација* = З. Зековић, Д. Станојевић, *Конзервација и презентација живописа у цркви Св. Саве Освећеној у Будви*, Гласник ДКС 10 (1986) 64–68.

Зиројевић, ***Поседи фрушкогорских манастира*** = О. Зиројевић, *Поседи фрушкогорских манастира*, Нови Сад 1992.

Зиројевић, ***Цркве и манастири*** = О. Зиројевић, *Цркве и манастири на подручју Пећке патријаршије до 1683. године*, Београд 1984.

Иванишевић, ***Новчарство средњовековне Србије*** = В. Иванишевић, *Новчарство средњовековне Србије*, Београд 2001.

Ивановић, ***Натпис младог краља Марка*** = М. Ивановић, *Натпис младог краља Марка са цркве св. Недеље у Призрену,* Зограф 2 (1967) 20–21.

Ивановић, ***Црква Преображења у Будисавцима*** = М. Ивановић, *Црква Преображења у Будисавцима*, СКМ 1 (1961) 113–144.

Ивановић, Пајкић, Лазовић, ***Три Лонгинове иконе*** = М. Ивановић, П. Пајкић, Р. Лазовић, *Три Лонгинове иконе из Велике Хоче*, Гласник Музеја Косова и Метохије 3 (1958) 196–207.

Ивић, Ђурић, Ћирковић, ***Есфигменска повеља*** = П. Ивић, В. Ј. Ђурић, С. Ћирковић, *Есфигменска повеља деспота Ђурђа*, Београд–Смедерево 1989.

Ивић, ***Историја Срба у Војводини*** = А. Ивић, *Историја Срба у Војводини. Од најстаријих времена до оснивања Потиско-поморишке границе (1703)*, Нови Сад 1929.

Издавачи, штампари, преписивачи = *Издавачи, штампари, преписивачи*, ed. Н. Р. Синдик, Цетиње 1996.

Измайлова, ***Армянская миниатюра*** = Т. А. Измайлова, *Армянская миниатюра XI века,* Москва 1982.

Илић, ***Црква Богородице у Бистрици*** = Ј. Илић, *Црква Богородице у Бистрици – Вољавац*, ЗМСЛУ 6 (1970) 203–219.

Ісаєвич, ***Українське книговидання*** = Я. Ісаєвич, *Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми*, Львів 2002.

Историја иконописа = *Историја иконописа од VI до XX века: извори, традиције, савременост,* Подгорица 2007.

Историја примењене уметности код Срба **I** = *Историја примењене уметности код Срба I. Средњовековна Србија*, Београд 1977.

Историја српске културе = *Историја српске културе*, Горњи Милановац – Београд 1996.

Йовчева, ***Южнославянската литургическа книжнина*** = М. Йовчева, *Южнославянската литургическа книжнина през XIII век*, ЗРВИ 46 (2009) 351–364.

Јанковић, ***Епископије и митрополије*** = М. Јанковић, *Епископије и митрополије српске цркве у средњем веку*, Београд 1985.

Јанковић, ***Епископије Српске цркве*** = М. Јанковић, *Епископије Српске цркве 1220. године,* in: *Сава Немањић – свети Сава. Историја и предање*, ed. В. Ђурић, Београд 1979, 73–83.

Јанц, ***Исламски елементи*** = З. Јанц, *Исламски елементи у српској књизи*, ЗМПУ 5 (1959) 159–170.

Јанц, ***Кожни повез*** = З. Јанц, *Кожни повез српске ћирилске књиге*, Београд 1974.

Јанц, ***Преписивачка школа попа Јована*** = З. Јанц, *Преписивачка школа попа Јована из Кратова и њени одјеци у касније минијатурном сликарству*, ЗМПУ 15 (1971) 111–127.

Јерковић, ***Палеографска и језичка испитивања*** = В. Јерковић, *Палеографска и језичка испитивања о Чајничком јеванђељу*, Нови Сад 1975.

Јиречек, ***Историја Срба*** = К. Јиречек, *Историја Срба,* I–II, Београд 1952.

Јовановић В., ***Археолошка истраживања*** = В. Јовановић, *Археолошка истраживања средњовековних споменика и налазишта на Косову*, in: *Зборник Округлог стола о научном истраживању Косова*, Београд 1988, 17–66.

Јовановић В. et al., ***Ново Брдо*** = В. Јовановић, С. Ћирковић, Е. Зечевић, В. Иванишевић, В. Радић, *Ново Брдо*, Београд 2004.

Јовановић Т., ***Књижевно дело патријарха Пајсеја*** = Т. Јовановић, *Књижевно дело патријарха Пајсеја*, Београд 2001.

Јовановић-Стипчевић, ***Служба Акатисту Стефана Дечанског*** = Б. Јовановић-Стипчевић, *Служба Акатисту Стефана Дечанског Лонгина Зографа*, АП 12 (1990) 93–127.

Кадијевић, ***Један век тражења националног стила*** = А. Кадијевић, *Један век тражења националног стила у српској архитектури (средина XIX – средина XX века)*, Београд 2007².

Казанаки-Лаппа, ***Наследие Византии*** = М. Казанаки-Лаппа, *Наследие Византии. Коллекция Музея греческого института византийских и поствизантийских исследований в Венеции,* Венеция–Москва 2009.

Кајмаковић, ***Георгије Митрофановић*** = З. Кајмаковић, *Георгије Митрофановић*, Сарајево 1977.

Кајмаковић, ***Зидно сликарство у БиХ*** = З. Кајмаковић, *Зидно сликарство у Босни и Херцеговини*, Сарајево 1971.

Кајмаковић, ***Козма-Јован*** = З. Кајмаковић, *Козма-Јован*, ЗМСЛУ 13 (1977) 99–116.

Кајмаковић, ***Утицаји старе српске графике*** = З. Кајмаковић, *Утицаји старе српске графике на живопис зографа Василија*, ЗМСЛУ 2 (1966) 233–242.

Калић, ***Деспот Стефан и Византија*** = Ј. Калић, *Деспот Стефан и Византија*, ЗРВИ 43 (2006) 31–40.

Калић, ***Кнегиња Марија*** = Ј. Калић, *Кнегиња Марија*, Зограф 17 (1986) 21–34.

Калић, ***Срби у позном средњем веку*** = Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд 1994.

Калић, ***Српска држава и Охридска архиепископија*** = Ј. Калић, *Српска држава и Охридска архиепископија у XII веку,* ЗРВИ 44–1 (2007) 197–208.

Калић, ***Црквене прилике*** = Ј. Калић, *Црквене прилике у српским земљама до стварања архиепископије 1219. године*, in: *Сава Немањић – свети Сава. Историја и предање*, ed. В. Ђурић, Београд 1979, 27–53.

Калић-Мијушковић, ***Београд у средњем веку*** = Ј. Калић-Мијушковић, *Београд у средњем веку*, Београд 1967.

Кандић, *Градац* = О. Кандић, *Градац. Историја и архитектура манастира*, Београд 2005.

Кандић, Поповић, Зарић, *Манастир Милешева* = О. Кандић, С. Поповић, Р. Зарић, *Манастир Милешева*, Београд 1995.

Касапова, *Марков манастир* = Е. Касапова, *Архитектурата на црквата Св. Димитрија – Марков манастир*, Скопје 2012.

Касапова, *Трескавец* = Е. Касапова, *Архитектурата на црквата Успение на Богородица – Трескавец*, Скопје 2009.

Катанић, *Декоративна камена пластика* = Н. Катанић, *Декоративна камена пластика моравске школе*, Београд 1988.

Катић, *Постанак и прошлост манастира св. Петра Коришког* = Р. В. Катић, *Постанак и прошлост хиландарског метоха манастира св. Петра Коришког*, ЗМСЛУ 18 (1982) 133–151.

Кашанин, *Српска књижевност у средњем веку* = М. Кашанин, *Српска књижевност у средњем веку*, Београд 1975.

Кашанин, *Српска уметност у Војводини* = М. Кашанин, *Српска уметност у Војводини до Велике сеобе*, in: *Војводина* I. *Од најстаријих времена до Велике сеобе*, ed. Д. Ј. Поповић, Нови Сад 1939, 441–454.

Кемпфер, *Прилог интерпретацији „Пећког летописа”* = Ф. Кемпфер, *Прилог интерпретацији „Пећког летописа”. Приказивање континуитета и легитимитета владалаштва у старосрпској историографији*, ПКЈИФ 36/1–2 (1970) 67–79.

Кесић, *Живопис цркве Арханђела Михаила у Борчу* = С. Кесић, *Живопис цркве Арханђела Михаила у Борчу*, Саопштења 25 (1993) 71–94.

Кисас, *Српски споменици у Солуну* = С. Кисас, *Српски средњовековни споменици у Солуну*, Зограф 11 (1980) 29–41.

Кнежевић, *Манастири у нахији Брвеник* = Б. Кнежевић, *Манастири у нахији Брвеник по турским пописима из прве половине XVI века*, ЗМСЛУ 26 (1990) 255–270.

Кнежевић, *Плоча са двојезичним натписом* = Б. Кнежевић, *Плоча са двојезичним натписом из 1218. године у Витовници*, Саопштења 29 (1997) 47–50.

Кнежевић, *Црква у селу Рамаћи* = Б. Кнежевић, *Црква у селу Рамаћи*, ЗМСЛУ 4 (1968) 121–166.

Ковијанић, Стјепчевић, *Културни живот старога Котора* = Р. Ковијанић, И. Стјепчевић, *Културни живот старога Котора (XIV–XVII вијек)*, Цетиње 1957.

Којић, *Манастир Житомислић* = Љ. Којић, *Манастир Житомислић*, Сарајево 1983.

Коматина И., *Црква и држава* = И. Коматина, *Црква и држава у српским земљама од XI до XIII века*, Београд 2016.

Коматина П., *Византијска титула Константина Бодина* = П. Коматина, *Византијска титула Константина Бодина*, ЗРВИ 48 (2011) 63–78.

Константин Филозоф* = *Константин Филозоф и његов живот Стефана Лазаревића деспота српског, ed. В. Јагић, Гласник СУД 42 (1875) 223–328.

Константин Филозоф, Житије деспота Стефана = *Константин Филозоф, Житије деспота Стефана Лазаревића*, ed. Г. Јовановић, Београд 1989.

Константин Филозоф, *Повест о словима, Житије деспота Стефана* = Константин Филозоф, *Повест о словима, Житије деспота Стефана Лазаревића*, ed. Г. Јовановић, Београд 1989.

Копривица, *Црква Светог Павла у Котору* = Т. Копривица, *Црква Светог Павла у Котору*, Историјски записи 74/1–2 (2001) 77–98.

Кораћ, *Архитект Светог Ахилија у Ариљу* = В. Кораћ, *Између Запада и Византије. Архитект Светог Ахилија у Ариљу*, Саопштења 29 (1997) 65–68.

Кораћ, *Архитектура рашких храмова* = В. Кораћ, *Архитектура рашких храмова сагрђених у време прве српске архиепископа*, in: *Манастир Жича. Зборник радова*, ed. Г. Суботић, Краљево 2000, 47–54.

Кораћ, *Градитељска школа Поморја* = В. Кораћ, *Градитељска школа Поморја,* Београд 1965.

Кораћ, *Грачаница* = В. Кораћ, *Грачаница. Простор и облици*, in: idem, *Између Византије и Запада. Одабране студије о архитектури,* Београд 1987, 99–108.

Кораћ, *Извори моравске архитектуре* = В. Кораћ, *Извори моравске архитектуре*, in: idem, *Између Византије и Запада. Одабране студије о архитектури,* Београд 1987, 131–144.

Кораћ, *Између Византије и Запада* = В. Кораћ, *Између Византије и Запада. Одабране студије о архитектури*, Београд 1987.

Кораћ, *Католичка уметност* = В. Кораћ, *Католичка уметност на границама православља,* Зограф 19 (1988) 19–24.

Кораћ, *Мартинићи* = В. Кораћ, *Мартинићи. Остаци раносредњовековног града*, Београд 2001.

Кораћ, *О архитектури* = В. Кораћ, *О архитектури познатих храмова у време покрштавања Срба*, ЗРВИ 38 (1999–2000) 173–185.

Кораћ, *Остаци св. Арханђела Михаила* = В. Кораћ, *Остаци манастира св. Арханђела Михаила на Превлаци*, Старинар 51 (2001) 135–170.

Кораћ, *Придворица* = В. Кораћ, *Место Придворице у рашкој архитектури*, Рашка баштина 1 (1975) 33–48.

Кораћ, *Прилог познавању* = В. Кораћ, *Прилог познавању једнобродних цркава са куполом на дубровачком подручју*, ЗРВИ 44/1 (2007) 129–143.

Кораћ, *Рад једне скупине мајстора градитеља* = В. Кораћ, *Рад једне скупине мајстора градитеља у Рашкој у XIII веку*, Глас САНУ 334 (1983) 21–35.

Кораћ, *Свети Арханђели* = В. Кораћ, *Свети Арханђели, Душанов царски маузолеј*, Глас САНУ 384/10 (1998) 191–201.

Кораћ, *Свети Пантелејмон у Нишу* = В. Кораћ, *Свети Пантелејмон у Нишу, задужбина Стефана Немање*, in: *Стефан Немања – свети Симеон Мироточиви. Историја и предање*, ed. Ј. Калић, Београд 2000, 163–171.

Корać, *Свети Сава и програм рашког храма* = В. Корać, *Свети Сава и програм рашког храма*, in: *Сава Немањић – свети Сава. Историја и предање*, ed. В. Ђурић, Београд 1979, 231–244.

Корać, *Споменици* = В. Корać, *Споменици монументалне српске архитектуре XIV века у Повардарју*, Београд 2003.

Корać, *Стара црква у Сланкамену* = В. Корać, *Стара црква у Сланкамену и њено место у развитку српске архитектуре касног средњег века*, ЗМСЛУ 6 (1970) 293–311.

Корać, *Студеница Хвостанска* = В. Корać, *Студеница Хвостанска*, Београд 1976.

Корać, *Црква краља Милутина* = В. Корać, *Црква краља Милутина*, in: *Манастир Хиландар*, ed. Г. Суботић, Београд 1998, 145–152.

Корać, *Црква Св. Луке* = В. Корać, *Црква Св. Луке. Структура, облици, стил*, in: *Црква Светог Луке кроз вјекове. Зборник радова*, ed. В. Корać, Котор 1997, 63–69.

Корać, *Црква Св. Марије* = В. Корać, *Црква Св. Марије на Мљету*, ЗФФ 7/1 (1963) 213–226.

Корać, Ђурић, *Цркве с прислоњеним луковима* = В. Корać, В. Ј. Ђурић, *Цркве с прислоњеним луковима у старој Херцеговини и дубровачко градитељство, XVI–XVII век*, ЗФФ 8/2 (1964) 561–600.

Корać, Шупут, *Архитектура византијског света* = В. Корać, М. Шупут, *Архитектура византијског света*, Београд 1998.

Корać Д., *Света Гора* = Д. Корać, *Света Гора под српском влашћу (1345–1371)*, ЗРВИ 31 (1992) 1–199.

Ќорнаков, *Полошки манастир* = Д. Ќорнаков, *Полошки манастир Свети Горѓи*, Скопје 2006.

Коруновски, Димитрова, *Византиска Македонија* = С. Коруновски, Е. Димитрова, *Византиска Македонија*: *историја на уметност на Македонија од IX до XV век*, Скопје 2006.

Костић М., *Сликарски занат* = М. Костић, *Сликарски занат код Срба у 18. веку*, Гласник Историског друштва у Новом Саду 3 (1930) 39–49.

Костић Д., *Тајно писање* = Д. Костић, *Тајно писање у јужнословенским ћириловским споменицима*, Глас СКА 92 (1913) 1–62.

Костюхина, *Нововизантийский орнамент* = Л. М. Костюхина, *Нововизантийский орнамент*, in: *Древнерусское искусство, Рукописная книга* II, edd. В. Н. Лазарев, О. И. Подобедова, С. О. Шмидт, Москва 1974, 265–295.

Коцић, *Оријенталзација материјалне културе* = М. Коцић, *Оријенталзација материјалне културе на Балкану, Османски период XV–XIX век*, Београд 2010.

Красносельцев, «*Толковая служба*» = Н. Ф. Красносельцев, «*Толковая служба*» *и другие сочинения, относящиеся к объяснению богослужения в Древней Руси до XVIII века (библиографический обзор)*, Православный собеседник 2 (1878) 3–43.

Кривокапић, *Иконе и иконостаси у цркви Светог Луке у Котору* = М. Кривокапић, *Историја икона и иконостаса у цркви Светог Луке у Котору*, in: *Црква Светог Луке кроз вјекове*, ed. В. Корać, Котор 1997, 207–219.

Крсмановић, *Акт прота Герасима* = Б. Крсмановић, *Акт прота Герасима о уступању Хиландара Србима*, in: *ПЕРІВОЛОΣ. Зборник у част Мирјане Живојиновић* I, edd. Д. Целебџић, Б. Миљковић, Београд 2015, 101–112.

Крсмановић, *Оснивање словенских манастира* = Б. Крсмановић, *Оснивање словенских манастира на Светој Гори Атонској – сличности и разлике*, in: *Осма казивања о Светој Гори*, edd. А. Фотић, З. Ракић, Београд 2013, 51–75.

Крсмановић, Радошевић, *Легендарне генеалогије* = Б. Крсмановић, Н. Радошевић, *Легендарне генеалогије византијских царева и њихових породица*, ЗРВИ 41 (2004) 71–98.

Кукијарис, *Представе тропара* = С. Кукијарис, *Представе тропара у постбизантијском сликарству*, ЗМСЛУ 32–33 (2003) 159–170.

Кулић, *Манастир Раковац* = Б. Кулић, *Манастир Раковац*, Београд – Нови Сад 1999.

Кулић, Срећков, *Манастири Фрушке Горе* = Б. Кулић, Н. Срећков, *Манастири Фрушке Горе*, Нови Сад 1994².

Кульбакин, *Хиландарские листки* = С. М. Кульбакин, *Памятники старославянского языка*, Том I, Выпуск I: *Хиландарские листки. Отрывок кирилловской писъменности XI-го века*, Санкт-Петербург 1900.

Кучековић, *Лоза српских владара и архиепископа* = А. Кучековић, *Лоза српских владара и архиепископа у цркви манастира Ораховице у Славонији*, ЗНМ 18/2 (2007) 95–116.

Кучековић, *Манастир Ораховица* = А. Кучековић, *Манастир Ораховица у Славонији*, Загреб 2007.

Лавровъ, *Палеографическое обозрение* = П. А. Лавровъ, *Палеографическое обозрение кирилловского письма*, in: *Энциклопедия славянской филологии* IV-1, ed. И. В. Ягич, Петроградъ 1914.

Лазић, *Збирка старих штампаних књига* = М. Лазић, *Збирка старих штампаних књига Народне библиотеке Србије: обнова и развој након 1941. године*, АП 37 (2015) 157–216.

Лазић, *Издања цетињске штампарије* = М. Лазић, *Издања цетињске штампарије: између традиције и иновације, функције и форме*, in: *Између традиције и иновације: 520 година од прве ћирилске књиге штампане на српскословенском језику. Каталог изложбе*, Београд 2014, 25–37.

Лазић, *Између патриотизма, побожности и трговине* = М. Лазић, *Између патриотизма, побожности и трговине: мотиви издавачке делатности Божидара Вуковића*, АП 35 (2013) 49–101.

Лалошевић, *Црква св. Николе Морнара* = И. Лалошевић, *Црква св. Николе Морнара у Котору*, Гласник Поморског музеја у Котору 33–34 (1985–1986) 91–97.

Лексикон српскословенског штампарства = *Лексикон српскословенског штампарства* (М. Пешикан), in: *Пет векова српског штампарства (1494–1994). Раздобље српскословенске*

штампе: XV–XVII в., edd. М. Пешикан, К. Мано-Зиси, М. Ковачевић, Београд – Нови Сад 1994, 71–218.

Леонид, архимандрит, *Словено-српска књижница* = Леонид, архимандрит, *Словено-српска књижница на св. Гори Атонској у манастиру Хиландару и св. Павлу*, ГСУД 44 (1877) 231–304.

Лома, *Рани слојеви хришћанских топонима* = А. Лома, *Рани слојеви хришћанских топонима на старосрпском тлу*, Ономатолошки прилози 11 (1990) 1–18.

Лома, *Сутелица* = А. Лома, *Сутелица – Топономастички трагови латинског хришћанства у унутрашњости преднемањићке Србије*, ИГ 1–2 (1987) 7–28.

Луковић, *Заједничка граница области Косача и области Бранковића* = М. Луковић, *Заједничка граница области Косача и области Бранковића јужно од реке Таре*, Balcanica 35 (2004) 91–158.

Љетопис попа Дукљанина = *Љетопис попа Дукљанина*, ed. С. Мијушковић, Београд 1988.

Љубинковић М., *Бојени дрворез* = М. Љубинковић, *Бојени дрворез у књигама штампарије Божидара Вуковића*, ЗМПУ 11 (1967) 25–29.

Љубинковић М., *Црква Свете Недеље* = М. Љубинковић, *Црква Свете Недеље над клисуром Треске и проблем њеног датовања*, ЗЗСК 2 (1952) 95–106.

Љубинковић Р., *Исповесница Петра Коришког* = Р. Љубинковић, *Исповесница Петра Коришког, историја и живопис*, Старинар, н. с., 7–8 (1958) 93–112.

Мавродинова, *Земенска црква* = Л. Мавродинова, *Земенска црква*, София 1980.

Магловски, *Белошева опатија* = Ј. Магловски, *Белошева опатија архиђакона Стефана – рефугијум Домбо и Баноштор*, in: *Византијски свет на Балкану* I, edd. Б. Крсмановић, Љ. Максимовић, Р. Радић, Београд 2012, 77–95.

Магловски, *Врзино коло* = Ј. Магловски, *Врзино коло – мотив студеничке пластике. Од метафоре ка моделу*, ЗРВИ 37 (1998) 55–74.

Магловски, *Дечанска скулптура* = Ј. Магловски, *Дечанска скулптура – програм и смисао*, in: *Дечани и византијска уметност средином XIV века*, ed. В. Ј. Ђурић, Београд 1989, 193–223.

Магловски, *Омча и спона* = Ј. Магловски, *Омча и спона. Ка структури моравских прелета*, ЗРВИ 43 (2006) 255–280.

Магловски, *Симболика кринова* = Ј. Магловски, *Симболика кринова на гробу монахиње Јефимије*, Саопштења 26 (1994) 151–156.

Мадас, Гајић, *Надгробне плоче и гробови ктитора* = Д. Мадас, А. Гајић, *Надгробне плоче и гробови ктитора цркве Богородице Пречисте у комплексу Ждрела у Горњачкој Клисури*, Саопштења 15 (1983) 221–242.

Максимовић Ј., *Византијски и оријентални елементи* = Ј. Максимовић, *Византијски и оријентални елементи у декорацији моравске школе*, ЗФФ 8/1 (1964) 375–383.

Максимовић Ј., *Илуминација београдског паримејника* = Ј. Максимовић, *Илуминација београдског паримејника*, ЗМСЛУ 16 (1980) 1–12.

Максимовић Ј., *Илустрације Млетачког зборника* = Ј. Максимовић, *Илустрације Млетачког зборника и проблем минијатура у средњовековној Босни*, ИГ 1–2 (1958) 117–130.

Максимовић Ј., *Которски циборије* = Ј. Максимовић, *Которски циборије из XIV века и камена пластика суседних области*, Београд 1961.

Максимовић Ј., *Моравска скулптура* = Ј. Максимовић, *Моравска скулптура*, in: *Моравска школа и њено доба*, ed. В. Ј. Ђурић, Београд 1972, 181–190.

Максимовић Ј., *Скулптура* = Ј. Максимовић, *Скулптура*, in: М. Кашанин et al., *Манастир Студеница*, Београд 1986, 97–133.

Максимовић Ј., *Сликарство минијатура* = Ј. Максимовић, *Сликарство минијатура у средњовековној Босни*, ЗРВИ 17 (1976) 175–188.

Максимовић Ј., *Српска средњовековна скулптура* = Ј. Максимовић, *Српска средњовековна скулптура*, Нови Сад 1971.

Максимовић Ј., *Српске средњовековне минијатуре* = Ј. Максимовић, *Српске средњовековне минијатуре*, Београд 1983.

Максимовић Ј., *Студије о Мирослављевом јеванђељу* III = Ј. Максимовић, *Студије о Мирослављевом јеванђељу* III. *Ликови јеванђелиста у Мирослављевом јеванђељу*, ЗМСЛУ 8 (1972) 39–50.

Максимовић Ј., *Уметност у доба Босанске средњовековне државе* = Ј. Максимовић, *Уметност у доба Босанске средњовековне државе*, Зборник за историју БиХ 2 (1997) 35–72.

Максимовић Љ., *Византија као изазов* = Љ. Максимовић, *Византија као изазов*, Глас САНУ 414, Одељење историјских наука, књ. 15 (2010) 145–160.

Максимовић Љ., *Византијска владарска идеологија* = Љ. Максимовић, *Византијска владарска идеологија и методе владавине у случају Србије. Прилог разумевању византијског Комонвелта*, in: idem, *Византијски свет и Срби*, Београд 2008, 159–177.

Максимовић Љ., *Владарска идеологија* = Љ. Максимовић, *Владарска идеологија у српској држави и подизање Студенице*, in: idem, *Византијски свет и Срби*, Београд 2008, 113–131.

Максимовић Љ., *Грци и Романија* = Љ. Максимовић, *Грци и Романија у српској владарској титули*, ЗРВИ 12 (1970) 61–78 (= idem, *Византијски свет и Срби*, Београд 2008, 95–111).

Максимовић Љ., *Македонија* = Љ. Максимовић, *Македонија у политици средњовековне Србије*, Глас САНУ 404, Одељење историјских наука, књ. 13 (2006) 29–50.

Максимовић Љ., *О години преноса Немањиних моштију* = Љ. Максимовић, *О години преноса Немањиних моштију у Србију*, ЗРВИ 24–25 (1986) 437–442.

Максимовић Љ., *Покрштавање Срба и Хрвата* = Љ. Максимовић, *Покрштавање Срба и Хрвата*, ЗРВИ 35 (1996) 155–174.

Максимовић Љ., *Србија и методи управљања Царством* = Љ. Максимовић, *Србија и методи управљања Царством у XII веку*, in: *Стефан Немања – свети Симеон Мироточиви. Историја и предање*, ed. J. Калић, Београд 2000, 55–64.

Максимовић Љ., *Српска царска титула* = Љ. Максимовић, *Српска царска титула*, Глас САНУ 384, Одељење историјских наука, књ. 10 (1998) 173–196 (= idem, *Византијски свет и Срби*, Београд 2008, 133–149).

Максимовић Љ., *Хиландар* = Љ. Максимовић, *Хиландар и српска владарска идеологија*, in: *Осам векова Хиландара. Историја, духовни живот, књижевност, уметност и архитектура*, ed. В. Корać, Београд 2000, 9–16.

Максимовић Љ., *Царство Стефана Душана* = Љ. Максимовић, *Царство Стефана Душана: генеза и карактер*, in: idem, *Византијски свет и Срби*, Београд 2008, 191–206.

Манастир Хиландар = *Манастир Хиландар,* ed. Г. Суботић, Београд 1998.

Мандић, *Откривање и конзервација* = С. Мандић, *Откривање и конзервација фресака у Студеници*, Саопштења 1 (1956) 39–41.

Мандић, *Розета на Ресави* = С. Мандић, *Розета на Ресави. Плетеније словеса о Раваници и Манасији*, Крушевац 1986.

Мано-Зиси, *Анаѓност Јован* = К. Мано-Зиси, *Анаѓност Јован, хиландарски писар друге половине XIV века*, in: *Проучавање средњовековних јужнословенских рукописа*, ed. П. Ивић, Београд 1995, 231–243.

Мано-Зиси, *Графика ѓораѓанских књига* = К. Мано-Зиси, *Графика ѓораѓанских књига*, in: *Ѓораѓанска штампарија 1519–1523*, Београд – Источно Сарајево 2008, 287–308.

Мано-Зиси, *Зборници за путнике* = К. Мано-Зиси, *Зборници за путнике Божидара Вуковића у светлу сачуваних примерака*, in: *Штампарска и књижевна дјелатност Божидара Вуковића Подгоричанина*, ed. J. M. Миловић, Титоград 1986, 151–171.

Мано-Зиси, *Један тип византијске орнаментике* = К. Мано-Зиси, *Један тип византијске орнаментике у српским рукописима 14. века,* Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски" – Център за славяно-византийски проучвания „Иван Дуйчев" 96/15 (2006) 353–360.

Мано-Зиси, *Пергаментни одломак* = К. Мано-Зиси, *Пергаментни одломак Зборника за путнике Виђенца Вуковића из 1560. године*, in: *Црнојевића штампарија и старо штампарство*, ed. J. M. Миловић, Подгорица 1994, 57–66.

Мано-Зиси, *Писар монах Јаков* = К. Мано-Зиси, *Писар монах Јаков и његови сарадници у хиландарском скрипторијуму (трећа четвртина XIV века),* ХЗ 11 (2004) 227–246.

Мано-Зиси, *Први штампани српски буквар* = К. Мано-Зиси, *Први штампани српски буквар из 1597. године*, in: *Буквари и букварска настава код Срба*, ed. Б. Јорданović, Београд 2010, 13–25.

Мано-Зиси, *Рукописне књиге* = К. Мано-Зиси, *Рукописне књиге цркве Св. Николе у Заступу*, in: *Скрипторији и манастирске библиотеке у Црној Гори*, Цетиње 1989, 181–202.

Мано-Зиси, *Хиландарски писари* = К. Мано-Зиси, *Хиландарски писари књига из времена српског царства*, in: *Осам векова Хиландара. Историја, духовни живот, књижевност, уметност и архитектура,* ed. В. Корać, Београд 2000, 387–397.

Маринковић, *Јужнословенски роман о Троји* = Р. Маринковић, *Јужнословенски роман о Троји*, Анали Филолошког факултета 1 (1961) 9–66.

Маринковић, *Александрида* = Р. Маринковић, *Српска Александрида. Историја основног текста*, Београд 1969.

Марјановић-Вујовић, *Крстови од VI до XII века* = Г. Марјановић-Вујовић, *Крстови од VI до XII века из збирке Народног музеја*, Београд 1987.

Марјановић-Душанић, *Rex imago Dei* = С. Марјановић-Душанић, *Rex imago Dei: о српској преради Агапитовог владарског огледала*, in: *Трећа југословенска конференција византолога*, edd. Љ. Максимовић, Н. Радошевић, Е. Радуловић, Београд–Крушевац 2002, 135–148.

Марјановић-Душанић, *Владарска идеологија* = С. Марјановић-Душанић, *Владарска идеологија Немањића. Дипломатичка студија*, Београд 1997.

Марјановић-Душанић, *Владарске инсигније* = С. Марјановић-Душанић, *Владарске инсигније и државна симболика у Србији од XIII до XV века*, Београд 1994.

Марјановић-Душанић, *Владарски знаци Стефана Немање* = С. Марјановић-Душанић, *Владарски знаци Стефана Немање*, in: *Стефан Немања – свети Симеон Мироточиви. Историја и предање,* ed. J. Калић, Београд 2000, 80–84.

Марјановић-Душанић, *Династија и светост* = С. Марјановић-Душанић, *Династија и светост у доба породице Лазаревић: стари узори и нови модели*, ЗРВИ 43 (2006) 77–95.

Марјановић-Душанић, *Елементи царског програма* = С. Марјановић-Душанић, *Елементи царског програма у Душановој повељи уз Законик*, ПКЈИФ 65–66 (1999–2000) 3–20.

Марјановић-Душанић, *Краљево тело у српској хагиографији* = С. Марјановић-Душанић, *Краљево тело у српској хагиографији и настанак концепта непобедивог јунака*, ЗРВИ 50/2 (2013) 693–704.

Марјановић-Душанић, *Молитве светих Симеона и Саве* = С. Марјановић-Душанић, *Молитве светих Симеона и Саве у владарском програму краља Милутина*, ЗРВИ 41 (2004) 235–250.

Марјановић-Душанић, *Нови Константин* = С. Марјановић-Душанић, *Нови Константин у српској писаној традицији средњег века*, in: *Константин Велики у византијској и српској традицији*, ed. Љ. Максимовић, Београд 2014, 81–98.

Марјановић-Душанић, *О питању аутентичности* = С. Марјановић-Душанић, *О питању аутентичности повеља мрачког комплекса*, ССА 3 (2004) 153–168.

Марјановић-Душанић, *Свети краљ* = С. Марјановић-Душанић, *Свети краљ. Култ Стефана Дечанског*, Београд 2007.

Марјановић-Душанић, *Свод српских светих* = С. Марјановић-Душанић, *Свод српских светих у време краља Милутина: династички култови*, in: *Манастир Студеница, 700 година Краљеве цркве* (in press).

Марковић В., *Православно монаштво и манастири* = В. Марковић, *Православно монаштво и манастири у средњовековној Србији*, Сремски Карловци 1920 (2002²).

Марковић М., *Култ и иконографија светог Евстатија Солунског* = М. Марковић, *Култ и иконографија светог Евстатија Солунског у средњем веку*, Ниш и Византија 8 (2010) 283–294.

Марковић М., *О ктиторском натпису* = М. Марковић, *О ктиторском натпису кнеза Мирослава у цркви Светог Петра на Лиму*, Зограф 36 (2012) 21–46.

Марковић М., *О иконографији светих ратника* = М. Марковић, *О иконографији светих ратника у источнохришћанској уметности и о представама ових светитеља у Дечанима*, in: *Зидно сликарство манастира Дечана. Грађа и студије*, ed. В. Ј. Ђурић, Београд 1995, 567–630.

Марковић М., *О ктиторском натпису кнеза Мирослава* = М. Марковић, *О ктиторском натпису кнеза Мирослава у цркви Светог Петра на Лиму*, Зограф 36 (2012) 21–40.

Марковић М., *О најстаријим иконама из Марковог манастира* (I) = М. Марковић, *Забележања о најстаријим иконама из Марковог манастира* (I), *Питање ктиторства царице Јелене Драгаш и натпис на штиту светог Димитрија*, Зограф 37 (2013) 147–167.

Марковић М., *О представама светог Саве Српског* = М. Марковић, *О представама светог Саве Српског у Ватопеду, с посебним освртом на фреску у параклису Светог Димитрија*, in: *ПЕРІВОЛОΣ. Зборник у част Мирјане Живојиновић* II, edd. Б. Миљковић, Д. Целебџић, Београд 2015, 397–408.

Марковић М., *Појединачне фигуре* = М. Марковић, *Појединачне фигуре светитеља у наосу и параклисима*, in: *Зидно сликарство манастира Дечана. Грађа и студије*, ed. В. Ј. Ђурић, Београд 1995, 243–263.

Марковић М., *Прво путовање светог Саве* = М. Марковић, *Прво путовање светог Саве у Палестину и његов значај за српску средњовековну уметност*, Београд 2009.

Марковић М., *Првобитни живопис* = М. Марковић, *Првобитни живопис главне манастирске цркве*, in: *Манастир Хиландар*, ed. Г. Суботић, Београд 1998, 228–236.

Марковић М., *Прилог проучавању утицаја канона Велике суботе* = М. Марковић, *Прилог проучавању утицаја канона Велике суботе на иконографију средњовековног сликарства*, ЗРВИ 37 (1998) 167–179.

Марковић М., *Прилози за историју Светог Никите* = М. Марковић, *Прилози за историју Светог Никите код скопља. Оснивање манастира – Милутинова обнова – хиландарски метох*, ХЗ 11 (2004) 63–132.

Марковић М., *Свети Никита* = М. Марковић, *Свети Никита код Скопља. Задужбина краља Милутина*, Београд 2015.

Марковић М., *Свети ратници из Ресаве* = М. Марковић, *Свети ратници из Ресаве. Иконографска анализа*, in: *Манастир Ресава. Историја и уметност*, ed. В. Ј. Ђурић, Деспотовац 1995, 191–217.

Марковић, Хостетер, *Прилог хронологији* = М. Марковић, В. Т. Хостетер, *Прилог хронологији градње и осликавања хиландарског католикона*, ХЗ 10 (1998) 201–220.

Марковић О., *Остаци манастира Петра Коришког* = О. Марковић, *Остаци манастира Петра Коришког*, СКМ 4–5 (1968–1971) 409–420.

Марковић О., *Прилог проучавању архитектуре* = О. Марковић, *Прилог проучавању архитектуре манастира Сопоћани*, Саопштења 8 (1969) 93–99.

Матић В., *Архитектура фрушкогорских манастира* = В. Матић, *Архитектура фрушкогорских манастира. Касносредњовековне црквене грађевине*, Нови Сад 1984.

Матић В., *Српски Ковин* = В. Матић, *Српски Ковин православни манастир*, Нови Сад 2009.

Матић В., *Црква Светог Луке у Купинову* = В. Матић, *Црква Светог Луке у Купинову*, Грађа за проучавање споменика културе Војводине 10 (1981) 41–48.

Матић М., *О иконама из Драјчића* = М. Матић, *О иконама из Драјчића*, Косовско-метохијски зборник 5 (2013) 97–114.

Матић С., *Опис рукописа* = С. Матић, *Опис рукописа Народне библиотеке*, Београд 1952.

Мацан, *Охридските икони* = Ј. Мацан, *Охридските икони*, Културно наследство 1 (1959) 61–84.

Машнић, *Црква Ваведења у Поречком Здуњу* = М. Машнић, *Прелиминарна сазнања о сеоској цркви Ваведење Богородичино у Поречком Здуњу – о једном непознатом средњовековном споменику*, Ниш и Византија 1 (2003) 249–261.

Медаковић, *Графика српских штампаних књига* = Д. Медаковић, *Графика српских штампаних књига XV–XVII века*, Београд 1958.

Медаковић, *Дунавски путеви српске културе* = Д. Медаковић, *Дунавски путеви српске културе XVIII века*, in: idem, *Путеви српског барока*, Београд 1971, 35–47.

Медаковић, *Манастир Савина* = Д. Медаковић, *Манастир Савина. Велика црква, ризница, рукописи*, Београд 1978.

Медаковић, *Национална историја Срба* = Д. Медаковић, *Национална историја Срба у светлости црквене историје новијег доба*, in: idem, *Путеви српског барока*, Београд 1971, 71–84.

Медаковић, *О српској уметности* = Д. Медаковић, *О српској уметности у областима Старе Славоније и Хрватске*, in: idem, *Путеви српског барока*, Београд 1971, 227–245.

Медаковић, *Ризница манастира Милешеве* = Д. Медаковић, *Ризница манастира Милешеве. Прилог реконструкцији*, in: *Милешева у историји српског народа*, ed. В. Ј. Ђурић, Београд 1987, 221–230.

Медаковић, *Српска уметност у XVIII веку* = Д. Медаковић, *Српска уметност у XVIII веку*, Београд 1986.

Медаковић, *Српски преporод* = Д. Медаковић, *Српски преporод у 18. веку и средњовековна баштина*, in: idem, *Доба барока*, Београд 1988, 93–106.

Мијовић, *О иконама* = П. Мијовић, *О иконама с портретима Томе Прељубовића и Марије Палеологове*, ЗМСЛУ 2 (1966) 185–194.

Милановић, *Јеванђељске сцене* = В. Милановић, *Јеванђељске сцене у припрати милешевске цркве. Прилог реконструкцији и тумачењу првобитног програма*, Зограф 37 (2013) 107–132.

Милановић, *Култ и иконографија свете Луке* = В. Милановић, *Култ и иконографија свете Луке у православљу до средине века*, in: *Црква Свете Луке кроз вјекове*, ed. В. Кораћ, Котор 1997, 73–105.

Милин, *О српском калуђеру Никодиму* = Ж. Милин, *О српском калуђеру Никодиму и о његовом рукописном четворојеванђељу преписаном 1404–1405. у манастиру Водица у румунској земљи*, Темишварски зборник 3 (2002) 151–155.

Миловић, *Двије-три ријечи о заштитним знаковима* = J. M. Миловић, *Двије-три ријечи о заштитним знаковима на нашим старим књигама*, in: *Црнојевића штампарија и старо штампарство*, ed. J. M. Миловић, Подгорица 1994, 123–126.

Милошевић, *Уметност у средњовековној Србији* = Д. Милошевић, *Уметност у средњовековној Србији од XII до XVII века*, Београд 1980.

Милошевић, *Фреске у котворској катедрали* = М. Милошевић, *Фреске у котворској катедрали*, Зограф 1 (1966) 34.

Милошевић, Ђурић, *Црква Св. Прокопија* = Г. Милошевић, С. Ђурић, *Црква Св. Прокопија у Прокупљу – резултати истраживачких радова у 1987. години*, Старинар 38 (1987) 83–109.

Милтојевић, *Српска историографија о унијаћењу Срба* = М. Милтојевић, *Српска историографија о унијаћењу Срба у седамнаестом веку*, in: *Историографија и савремено друштво*, ed. Б. Димитријевић, Ниш 2014, 220–230.

Миљковић, *Житија свете Саве* = Б. Миљковић, *Житија свете Саве као извори за историју средњовековне уметности*, Београд 2008.

Миљковић, *Немањићи и Свети Никола у Барију* = Б. Миљковић, *Немањићи и Свети Никола у Барију*, ЗРВИ 44/1 (2007) 275–294.

Миљковић, *Сликарство западног улаза* = Б. Миљковић, *Сликарство западног улаза у манастир Студеницу из 1208/9. године*, in: *Трећа југословенска конференција византолога*, edd. Љ. Максимовић, Н. Радошевић, Е. Радуловић, Београд–Крушевац 2002, 183–187.

Миљковић, *Хиландарска икона* = Б. Миљковић, *Хиландарска икона српског цара Стефана*, ЗРВИ 43 (2006) 328–330.

Миљковић, *Хиландарски игумански штап* = Б. Миљковић, *Хиландарски игумански штап*, in: *ПЕРІВОЛОΣ. Зборник у част Мирјане Живојиновић* I, edd. Б. Миљковић, Д. Џелебџић, Београд 2015, 127–137.

Миљковић, *Хиландарски Часни крст* = Б. Миљковић, *Хиландарски Часни крст и стара манастирска ставротека*, ЗРВИ 38 (1999–2000) 287–297.

Миљковић-Бојанић, *Крај владавине Косача* = Е. Миљковић-Бојанић, *Крај владавине Косача и прве године османске власти у Херцеговини*, in: *Српска проза данас. Косаче – оснивачи Херцеговине*, Билећа–Гацко–Београд 2002, 291–307.

Миљковић-Пепек, *Прилог проучавању цркве Св. Николе* = П. Миљковић-Пепек, *Прилог проучавању цркве Св. Николе у Титовом Велесу*, ЗМСЛУ 15 (1979) 265–276.

Минчев, *Светогорският препис* = Г. Минчев, *Светогорският препис на Черковното сказание*, in: *Święta Góra Athos w kulturze Europy, Europa w kulturze Athosu*, ed. M. Kuczyńskiej, Gniezno 2009, 52–56.

Мирковић, *Деизис* = Л. Мирковић, *Деизис крушедолског иконостаса*, Старинар, н. с., 3–4 (1952–1953) 93–106.

Мирковић, *Руденица* = Л. Мирковић, *Руденица*, ПКЈИФ 11 (1931) 83–112.

Мирковић, *Рукописни типици* = Л. Мирковић, *Рукописни типици српскословенске рецензије*, Богословље 4/1–2 (1960) 3–15.

Мирковић, *Старине* = Л. Мирковић, *Старине фрушкогорских манастира*, Београд 1931.

Мирковић, *Црква у старом Сланкамену* = Л. Мирковић, *Црква у старом Сланкамену*, Зборник Матице српске за друштвене науке 11 (1955) 117–136.

Мирковић, *Црквени уметнички вез* = Л. Мирковић, *Црквени уметнички вез*, Београд 1940.

Мирковић, *Шта значи мраморни стуб?* = Л. Мирковић, *Шта значи мраморни стуб подигнут на месту Косовске битке и шта каже натпис на овом стубу?*, in: idem, *Иконографске студије*, Нови Сад 1974, 297–315.

Митровић, *Почеци српске литургијске традиције* = М. Митровић, *Почеци српске литургијске традиције*, Видослов 46 (2009) 121–134.

Михаиловић, Ковачевић, *Нова Павлица* = М. Михаиловић, М. Ковачевић, *Нова Павлица*, Београд 1989.

Михаиловић, *Црква Свете Петра* = Р. Михаиловић, *Црква свете Петра код Новог Пазара*, Новопазарски зборник 10 (1986) 67–100.

Михаљчић, *Владарске титуле* = Р. Михаљчић, *Владарске титуле обласних господара: прилог владарској идеологији у старијој српској прошлости*, Београд 2001.

Михаљчић, *Лазар Хребељановић* = Р. Михаљчић, *Лазар Хребељановић. Историја, култ, предање*, Београд 1989².

Михаљчић, *Крај Српског царства* = Р. Михаљчић, *Крај Српског царства*, Београд 1989².

Мишић, *Косаче* = С. Мишић, *Косаче – господа Хумска*, in: *Српска проза данас. Косаче – оснивачи Херцеговине*, Билећа–Гацко–Београд 2002, 342–350.

Мишић, *Хумска земља* = С. Мишић, *Хумска земља у средњем веку*, Београд 1996.

Мишић, Суботин-Голубовић, *Светоарханђеловска хрисовуља* = С. Мишић, Т. Суботин-Голубовић, *Светоарханђеловска хрисовуља*, Београд 2003.

Младеновић, *Повеље и писма деспота Стефана* = А. Младеновић, *Повеље и писма деспота Стефана Лазаревића*, Београд 2007.

Младеновић, *Повеље кнеза Лазара* = А. Младеновић, *Повеље кнеза Лазара*, Београд 2003.

Мојсовска, *Св. Никола Чудотворец* = Л. Мојсовска, *Црква Св. Никола Чудотворец*, Охрид 2009.

Моле, *Минијатуре* = В. Моле, *Минијатуре једног српског рукописа из год. 1649. са Шестодневом бр. ексарха Јоана и Топографијом Козме Индикоплова*, Споменик СКА 44 (1922) 40–87.

Момировић, *Манастир Грчетег* = П. Момировић, *Манастир Грчетег*, Нови Сад 1969.

Момировић, *Силоаново четворојеванђеље* = П. Момировић, *Силоаново рукописно четворојеванђеље*, Рашка баштина 2 (1980) 99–108.

Монахиња Јефимија = *Монахиња Јефимија, Књижевни радови*, ed. Ђ. Трифуновић, Крушевац 1983.

Моршакова, *Десница святого царя Константина* = Е. А. Моршакова, *Ковчег для десницы святого царя Константина*, in: *Христианские реликвии в московском Кремле*, ed. А. М. Лидов, Москва 2000, 126–128.

Мошин, *Орнаментика* = В. Мошин, *Орнаментика неовизантиског и балканског стила*, Годишњак Балканолошког института 1 (1957) 295–351.

Мошин, *Крст царице Јелене* = В. Мошин, *Крст царице Јелене, кћери кнеза Драгаша*, Уметнички преглед 1 (1937–1938) 136–137.

Мошин, *Ћирилски рукописи* = В. Мошин, *Ћирилски рукописи у Повијесном музеју Хрватске. Копитарева збирка и Цојсов ћирилски одломак у Љубљани*, Београд 1971.

Мошин, Пурковић, *Хиландарски игумани* = В. А. Мошин, М. А. Пурковић, *Хиландарски игумани средњег века*, Београд 1999[2].

Мрђеновић, Топаловић, Радосављевић, *Мирослављево јеванђеље* = Д. Мрђеновић, В. Топаловић, В. Радосављевић, *Мирослављево јеванђеље. Историјат и коментари*, Београд 2002.

Невострујев, *Три молитве* = К. Невострујев, *Три молитве*, ГСУД 22 (1867) 360–370.

Недељковић, *Судбина несталих средњовековних рукописа* = Ј. Недељковић, *Судбина несталих средњовековних рукописа Народне библиотеке у Београду после Првог светског рата*, in: *Пут књига 1914/1915–2015: судбина српских средњовековних рукописа Народне библиотеке несталих у Великом рату. Каталог изложбе*, Београд 2015.

Недомачки, *Манастир арханђела* = В. Недомачки, *Манастир арханђела Михаила и Гаврила у Јерусалиму – задужбина краља Милутина*, ЗЛУМС 16 (1980) 25–69.

Недомачки, *О српским рукописима* = В. Недомачки, *О српским рукописима у библиотеци Грчке православне патријаршије у Јерусалиму*, АП 2 (1980) 71–98.

Немировски, *Почеци штампарства у Црној Гори* = Е. Љ. Немировски, *Почеци штампарства у Црној Гори (1492–1496)*, Цетиње 1996.

Немировски, *Прва и друга штампарија* = Е. Љ. Немировски, *Прва и друга штампарија манастира Милешеве*, Милешевски записи 2 (1997) 123–175.

Немировски, *Штампарија манастира Рујно* = Е. Љ. Немировски, *Штампарија манастира Рујно*, Библиографски вјесник 24/2–3 (1995) 165–179.

Немировский, *К истории открытия* = Е. Немировский, *К истории открытия и первичного изучения глаголического Мариинского четвероевангелия*, Slovo 47–49 (1997–1999) 33–56.

Ненадовић, *Богородица Љевишка* = С. М. Ненадовић, *Богородица Љевишка. Њен постанак и њено место у архитектури Милутинове времена*, Београд 1963.

Ненадовић, *Душанова задужбина* = С. Ненадовић, *Душанова задужбина манастир Светих Арханђела код Призрена*, Београд 1967.

Нешковић, *Ђурђеви Ступови* = Ј. Нешковић, *Ђурђеви Ступови у Старом Расу. Постанак архитектуре цркве Св. Ђорђа и стварање рашког типа споменика у архитектури средњовековне Србије*, Краљево 1984.

Нешковић, *Нека отворена питања* = Ј. Нешковић, *Нека отворена питања о црквеном градитељству у доба Стефана Немање*, in: *Стефан Немања – свети Симеон Мироточиви. Историја и предање*, ed. Ј. Калић, Београд 2000, 200–206.

Нешковић, *Црква св. Ђорђа у Титограду* = Ј. Нешковић, *Црква св. Ђорђа у Титограду. Резултати истраживања*, Старине Црне Горе 3–4 (1965–1966) 113–123.

Николајевић, *Минијатура Благовести* = И. Николајевић, *Минијатура Благовести у Хваловом зборнику*, Зограф 7 (1976–1977) 75–77.

Николић, *О датовању живописа* = Р. Николић, *О датовању живописа у капелама Св. Николе и Св. Ђорђа у Сопоћанима*, Саопштења 9 (1970) 63–72.

Новаковић, *Деспот Ђурађ Бранковић* = С. Новаковић, *Деспот Ђурађ Бранковић и оправка Цариградског града 1448. године*, Глас СКА 22 (1890) 1–12.

Оболенски, *Византијски комонвелт* = Д. Оболенски, *Византијски комонвелт*, Београд 1996.

Опис рукописа манастира Дечани = *Опис ћирилских рукописних књига манастира Високи Дечани* I, ed. Н. Р. Синдик, Београд 2011.

Орбин, *Краљевство Словена* = М. Орбин, *Краљевство Словена*, ed. С. Ћирковић, Београд 2006².

Острогорски, *О стратиорској служби владара* = Г. Острогорски, *О стратиорској служби владара у византијско-словенском свету*, in: *Сабрана дела Г. Острогорског* V, Београд 1970, 330–352.

Павковић, *Слава* = Н. Ф. Павковић, *Слава или Крсно име код Срба*, Гласник Етнографског института 63/1 (2015) 123–145.

Павловић Д., *Богородичин циклус* = Д. Павловић, *Богородичин циклус у Благовештенској цркви манастира Градца*, Зограф 33 (2009) 75–92.

Павловић Д., *Зидно сликарство градачког католикона* = Д. Павловић, *Зидно сликарство градачког католикона. Попис фресака и зајажања о појединим програмским особеностима*, Зограф 36 (2012) 89–108.

Павловић Д., *Култ и иконографија Четрдесеторице севастијских мученика* = Д. Павловић, *Култ и иконографија Четрдесеторице севастијских мученика у Србији XIII века*, Ниш и Византија 7 (2009) 293–305.

Павловић Д., *О једном особеном моделу* = Д. Павловић, *О једном особеном моделу распоређивања сцена циклуса Великих празника: Студеница – Градац*, in: *Византијски свет на Балкану* II, 443–457.

Павловић Л., *Иконографска епиграфика* = Л. Павловић, *Иконографска епиграфика код пророка*, ЗМСЛУ 20 (1984) 3–46.

Павловић Л., *Култови лица* = Л. Павловић, *Култови лица код Срба и Македонаца (историјско-етнографска расправа)*, Смедерево 1965.

Панић, Бабић, *Богородица Љевишка* = Д. Панић, Г. Бабић, *Богородица Љевишка*, Београд 1975.

Паче, *Фреска у цркви Светог Луке* = В. Паче, *Фреска у цркви Светог Луке у Котору и сећање на римску цркву*, in: *Црква Светог Луке кроз вјекове. Зборник радова*, ed. В. Кораћ, Котор 1997, 113–117.

Пеич, *Изображение Тайной вечери* = С. Пеич, *Изображение Тайной вечери в дабарской церкви св. Николая*, in: *От Царьграда до Белого моря. Сборник статей по средневековому искусству в честь Э. С. Смирновой,* edd. М. А. Орлова et al., Москва 2007, 351–366.

Пејић, *Макарије Соколовић* = С. Пејић, *Макарије Соколовић – титуле и слике*, Иконографске студије 2 (2009) 183–191.

Пејић, *Никољац* = С. Пејић, *Црква Светог Николе у Никољцу*, Београд 2014.

Пејић, *Манастир Пустиња* = С. Пејић, *Манастир Пустиња*, Београд 2002.

Пејић, *Свети Никола Дабарски* = С. Пејић, *Манастир Свети Никола Дабарски*, Београд 2009.

Пејић, *Сликари из Приморја* = С. Пејић, *Сликари из Приморја у Полимљу током прве половине 16. века*, in: *Осам векова манастира Милешеве* I, ed. П. Влаховић, Милешева 2013, 369–380.

Пејић, *Сполије из Никољца* = С. Пејић, *Сполије из Никољца*, Зограф 36 (2012) 13–20.

Пејовић, *Дворац и манастир Црнојевића* = Т. Пејовић, *Дворац и манастир Црнојевића и нови Цетињски манастир*, in: *Цетиње 1482–1982*, Цетиње 1994.

Пејовић, Чиликов, *Православни манастири у Црној Гори* = Т. Пејовић, А. Чиликов, *Православни манастири у Црној Гори*, Подгорица–Београд 2011.

Пентковский et al., *Средневековые церкви в долине Шушицы* = А. М. Пентковский, *Средневековые церкви в долине Шушицы (Южная Албания) и славянская епископия свт. Климента Охридского,* Slověne 1 (2014) 5–42.

Пентковский, *«Иерусалимский устав»* = А. М. Пентковский, *«Иерусалимский устав» и его славянские переводы в XIV столетии*, in: *Преводите през XIV столетие на Балканите*, ed. Л. Тасева, София 2004, 153–171.

Пентковский, *Литургические реформы* = А. Пентковский, *Литургические реформы в истории Русской Церкви и их характерные особенности*, Журнал Московской Патриархии 2 (2001) 72–80.

Пентковский, *Студийский устав* = А. М. Пентковский, *Студийский устав и уставы студийской традиции*, Журнал Московской Патриархии 5 (2001) 69–80.

Петковић В. Р., *Манастир Велуће* = В. Р. Петковић, *Манастир Велуће. Историја и живопис*, Старинар, н. с., 3–4 (1952–1953) 45–59.

Петковић В. Р., *Раваница* = В. Р. Петковић, *Раваница*, Београд 1922.

Петковић С., *Делатност зографа попа Страхиње* = С. Петковић, *Делатност зографа попа Страхиње из Будимља*, Старине Црне Горе 1 (1963) 113–127.

Петковић С., *Meditationes vitae Christi* = С. Петковић, *Илустрације Meditationes vitae Christi од Псеудо-Бонавентуре у једној српској штампаној књизи XVI века*, in: *Зборник Светозара Радојчића*, Београд 1969, 253–265.

Петковић С., *Зидно сликарство* = С. Петковић, *Зидно сликарство на подручју Пећке патријаршије 1557–1614*, Нови Сад 1965.

Петковић С., *Иконе манастира Хиландара* = С. Петковић, *Иконе манастира Хиландара*, Манастир Хиландар 1997.

Петковић С., *Иконографске сродности и разлике* = С. Петковић, *Иконографске сродности и разлике између српског и грчког сликарства од средине XV до краја XVII века*, in: idem, *Српска уметност у XVI и XVII веку*, Београд 1995, 219–237.

Петковић С., *Илустрације и књижни украс* = С. Петковић, *Илустрације и књижни украс у српским штампаним књигама XV–XVII века*, in: *Пет векова српског штампарства (1494–1994). Раздобље српскословенске штампе: XV–XVII в.,* edd. М. Пешикан, К. Мано-Зиси, М. Ковачевић, Београд – Нови Сад 1994, 25–52.

Петковић С., ***Илустрације српских штампаних књига*** = С. Петковић, *Илустрације српских штампаних књига XV–XVII века између истока и запада*, in: *Црнојевића штампарија и старо штампарство*, ed. Ј. М. Миловић, Подгорица 1994, 67–78.

Петковић С., ***Исламски утицај на српско сликарство*** = С. Петковић, *Исламски утицај на српско сликарство у доба турске владавине*, in: idem, *Српска уметност у XVI и XVII веку*, Београд 1995, 239–253.

Петковић С., ***Култ кнеза Лазара*** = С. Петковић, *Култ кнеза Лазара и српско сликарство XVII века*, ЗМСЛУ 7 (1971) 85–101.

Петковић С., ***Легенда о светом Мини*** = С. Петковић, *Легенда о светом Мини у цркви села Штаве*, Старинар 20 (1969) 277–288.

Петковић С., ***Ликови Срба светитеља*** = С. Петковић, *Ликови Срба светитеља у српским штампаним књигама XVI века*, ЗМСЛУ 26 (1990) 139–158.

Петковић С., ***Мајстори зидне декорације у Ломници*** = С. Петковић, *Време настанка и мајстори зидне декорације у Ломници*, ЗМСЛУ 1 (1965) 161–171.

Петковић С., ***Манастир Света Тројица (1974)*** = С. Петковић, *Манастир Света Тројица код Пљеваља*, Београд.

Петковић С., ***Манастир Света Тројица (2008)*** = С. Петковић, *Манастир Света Тројица у Пљевљима*, Пљевља 2008[2].

Петковић С., ***Милешевске фреске*** = С. Петковић, *Милешевске фреске из XVI века*, Саопштења 27–28 (1995–1996) 123–130.

Петковић С., ***Минијатуре поп Страхиње*** = С. Петковић, *Минијатуре поп Страхиње из 1597. године*, Саопштења 32–33 (2001) 49–59.

Петковић С., ***Морача*** = С. Петковић, *Морача*, Београд 1986.

Петковић С., ***О фрескама XVI века*** = С. Петковић, *О фрескама XVI века из припрате Пећке патријаршије и њиховим сликарима*, Саопштења 16 (1984) 57–65.

Петковић С., ***Порекло илустрација у штампаним књигама Божидара Вуковића*** = С. Петковић, *Порекло илустрација у штампаним књигама Божидара Вуковића*, ЗМСЛУ 12 (1976) 121–135.

Петковић С., ***Несачувани портрет новобрдског митрополита*** = С. Петковић, *Несачувани портрет новобрдског митрополита Никанора из 1538/1539. године,* СКМ 9 (1989/1990) 71–86.

Петковић С., ***Сликар Андреја Раичевић*** = С. Петковић, *Сликар Андреја Раичевић у манастиру Крушедолу 1644. године*, Саопштења 24 (1992) 113–124.

Петковић С., ***Сликарство спољашње припрате Грачанице*** = С. Петковић, *Сликарство спољашње припрате Грачанице*, in: *Византијска уметност почетком XIV века*, ed. С. Петковић, Београд 1978, 201–212.

Петковић С., ***Манастир Пећка патријаршија и његове спахије*** = С. Петковић, *Манастир Пећка патријаршија и његове спахије*, Balcanica 13–14 (1982–1983) 353–359.

Петковић С., ***Српска уметност у XVI и XVII веку*** = С. Петковић, *Српска уметност у XVI и XVII веку*, Београд 1995.

Петковић С., ***Српски патријарси*** = С. Петковић, *Српски патријарси XVI и XVII века као ктитори*, in: *Зборник у част Војислава Ђурића*, Београд 1992, 129–139.

Петковић С., ***Српски светитељи*** = С. Петковић, *Српски светитељи у сликарству православних народа*, Нови Сад 2007.

Петковић С., ***Траїом једне сликарске їрупе*** = С. Петковић, *Траїом једне сликарске їрупе из друїе половине XVI столећа*, ЗФФ 8/2 (1964) 542–554.

Петковић С., ***Умјетничко завјештање Остроїа*** = С. Петковић, *Умјетничко завјештање манастира Остроїа*, in: *Острої*, Београд 1997, 93–143.

Петковић С., ***Фреска са ликовима Три јерарха*** = С. Петковић, *Фреска са ликовима Три јерарха у цркви св. Николе у Старом Сланкамену*, ЗМСЛУ 6 (1970) 315–329.

Петковић С., ***Фреске XVI века*** = С. Петковић, *Фреске XVI века у цркви манастира Крушедола*, Саопштења 30–31 (1998–1999) 113–136.

Петковић С., ***Хиландарски ходочасник*** = С. Петковић, *Хиландарски ходочасник. Сликар Јован у Хиландару 1632*, Саопштења 41 (2009) 157–166.

Петковић С., ***Фреске манастира Црне Реке*** = С. Петковић, *Фреске манастира Црне Реке и судбина пећке сликарске радионице XVI века*, in: *Манастир Црна Ријека и свети Петар Коришки*, Приштина–Београд 1998, 87–97.

Петровић М. М., ***Архимандритско достојанство*** = М. М. Петровић, *Архимандритско достојанство светоїа Саве*, in: *Свети Сава у српској историји и традицији*, ed. С. Ћирковић, Београд 1998, 39–50.

Петровић М. М., ***Студенички типик*** = М. М. Петровић, *Студенички типик и самосталност српске цркве*, Горњи Милановац 1986.

Петровић М. М., ***Црквенодржавна идеолоїија*** = М. М. Петровић, *Црквенодржавна идеолоїија светоїа Саве у Студеничком типику*, in: *Осам векова Студенице*, Београд 1986, 76–98.

Петровић Р., ***Откриће фресака у Новој Павлици*** = Р. Петровић, *Откриће фресака у Новој Павлици – прилої проучавању уметности XV века*, Рашка баштина 3 (1988) 137–154.

Пириватрић, ***Византијске представе о Србима*** = С. Пириватрић, *Византијске представе о Србима у доба прва Палеолоїа (око 1261 – око 1370)*, Универзитет у Београду 2013 (unpublished doctoral thesis).

Пириватрић, ***Византијске титуле*** = С. Пириватрић, *Византијске титуле Јована Оливера*, ЗРВИ 50/2 (2013) 713–724.

Пириватрић, ***Манојло I Комнин*** = С. Пириватрић, *Манојло I Комнин, „царски сан" и „самодрщци области српскої престола"*, ЗРВИ 48 (2011) 89–118.

Пириватрић, *Самуилова држава* = С. Пириватрић, *Самуилова држава. Обим и карактер*, Београд 1998.

Пириватрић, *Улазак Стефана Душана у Царство* = С. Пириватрић, *Улазак Стефана Душана у Царство*, ЗРВИ 44/2 (2007) 381–409.

Пириватрић, *Хронологија и историјски контекст* = С. Пириватрић, *Хронологија и историјски контекст подизања манастира Студенице. Прилог истраживању проблема*, Зограф 39 (2015) 47–56.

Повеље и писма деспота Стефана = *Повеље и писма деспота Стефана*, ed. А. Младеновић, Београд 2007.

Поповић Б., *Фрагменти фресака* = Б. Поповић, *Фрагменти фресака из цркве Светог Јована у Црнчи*, in: *Ђурђеви Ступови и Будимљанска епархија*, edd. Б. Тодић, М. Радујко, Беране–Београд 2011, 361–366.

Поповић Д., *Гроб архиепископа Данила II* = Д. Поповић, *Гроб архиепископа Данила II*, in: *Архиепископ Данило II и његово доба*, ed. В. Ј. Ђурић, Београд 1991, 329–344.

Поповић Д., *Култ краља Драгутина* = Д. Поповић, *Култ краља Драгутина – монаха Теоктиста*, in: eadem, *Под окриљем светости. Култ светих владара и реликвија у средњовековној Србији*, Београд 2006, 121–142.

Поповић Д., *Култ светог Јоаникија Девичког* = Д. Поповић, *Култ светог Јоаникија Девичког*, in: *Византијски свет на Балкану* II, edd. Б. Крсмановић, Љ. Максимовић, Р. Радић, Београд 2012, 607–623.

Поповић Д., *Мошти светог Луке* = Д. Поповић, *Мошти светог Луке – српска епизода*, in: eadem, *Под окриљем светости. Култ светих владара и реликвија у средњовековној Србији*, Београд 2006, 295–318.

Поповић Д., *Мошти светог Саве* = Д. Поповић, *Мошти светог Саве*, in: eadem, *Под окриљем светости. Култ светих владара и реликвија у средњовековној Србији*, Београд 2006, 75–95.

Поповић Д., *Надгробни споменици* = Д. Поповић, *Надгробни споменици из цркве Св. Петра код Новог Пазара – каталог*, Новопазарски зборник 8 (1984) 51–75.

Поповић Д., *О настанку култа светог Симеона* = Д. Поповић, *О настанку култа светог Симеона*, in: eadem, *Под окриљем светости. Култ светих владара и реликвија у средњовековној Србији*, Београд 2006, 41–73.

Поповић Д., *Патријарх Јефрем* = Д. Поповић, *Патријарх Јефрем – један позносредњовековни светитељски култ*, ЗРВИ 43 (2006) 111–125.

Поповић Д., *Под окриљем светости* = Д. Поповић, *Под окриљем светости. Култ светих владара и реликвија у средњовековној Србији*, Београд 2006.

Поповић Д., *Представа владара* = Д. Поповић, *Представа владара над „царским вратима" цркве Светих арханђела код Призрена*, Саопштења 26 (1994) 25–36.

Поповић Д., *Пустиножитељство светог Саве* = Д. Поповић, *Пустиножитељство светог Саве Српског*, in: *Култ светих на Балкану* II, ed. М. Детелић, Крагујевац 2002, 61–85.

Поповић Д., *Пустињско монаштво у доба Бранковића* = Д. Поповић, *Пустињско монаштво у доба Бранковића*, in: *Пад Српске деспотовине 1459. године*, ed. М. Спремић, Београд 2011, 117–135.

Поповић Д., *Реликвије свете Петке* = Д. Поповић, *Реликвије свете Петке: Gloria Bulgariae – Gloria Serviae*, in: *България и Сърбия в контекста на византийската цивилизация*, edd. В. Гюзелев, А. Милтенова, Р. Станкова, София 2005, 165–191 (= eadem, *Под окриљем светости. Култ светих владара и реликвија у средњовековној Србији*, Београд 2006, 271–293).

Поповић Д., *Реликвије Часног крста* = Д. Поповић, *Реликвије Часног крста у средњовековној Србији*, in: *Константин Велики у византијској и српској традицији*, ed. Љ. Максимовић, Београд 2014, 99–121.

Поповић Д., *Сахране и гробови* = Д. Поповић, *Сахране и гробови у средњем веку*, in: *Манастир Хиландар*, ed. Г. Суботић, Београд 1998, 205–214.

Поповић Д., *Свети краљ Стефан Дечански* = Д. Поповић, *Свети краљ Стефан Дечански*, in: eadem, *Под окриљем светости. Култ светих владара и реликвија у средњовековној Србији*, Београд 2006, 143–183.

Поповић Д., *Светитељско прослављање Симеона Немање* = Д. Поповић, *Светитељско прослављање Симеона Немање, прилог проучавању култа моштију код Срба*, in: eadem, *Под окриљем светости. Култ светих владара и реликвија у средњовековној Србији* Београд 2006, 27–40.

Поповић Д., *Свод српских светих* = Д. Поповић, *Свод српских светих у време краља Милутина: црквени поглавари и пустињаци*, in: *Манастир Студеница, 700 година Краљеве цркве* (in press).

Поповић Д., *Српски владарски гроб* = Д. Поповић, *Српски владарски гроб у средњем веку*, Београд 1992.

Поповић Д., *Чуда светог Симеона* = Д. Поповић, *Чуда светог Симеона*, in: *Владар, монах и светитељ. Стефан Немања – преподобни Симеон Мироточиви и српска историја и култура (1113–1216)* (in press).

Поповић Д., *Чудотворења светог Саве* = Д. Поповић, *Чудотворења светог Саве Српског*, in: eadem, *Под окриљем светости. Култ светих владара и реликвија у средњовековној Србији*, Београд 2006, 97–118.

Поповић Д., Поповић М., *Мироточиви гроб светог Симеона* = Д. Поповић, М. Поповић, *Мироточиви гроб светог Симеона у Студеници – нови поглед*, ЗРВИ 52 (2015) 237–257.

Поповић Д. Ј., *Велика сеоба Срба* = Д. Ј. Поповић, *Велика сеоба Срба 1690*, Београд 1954.

Поповић Д. Ј., *Војводина у турско доба* = Д. Ј. Поповић, *Војводина у турско доба*, in: *Војводина* I, Нови Сад 1939, 144–300.

Поповић Д. Ј., *Војна граница* = Д. Ј. Поповић, *Војна граница*, in: *Војводина* II, Нови Сад 1939, 269–349.

Поповић Д. Ј., ***Слика Војводине*** = Д. Ј. Поповић, *Слика Војводине у 18. веку*, in: *Војводина* II, Нови Сад 1939, 86–110.

Поповић Ј., ***Житија светих за децембар*** = Ј. Поповић, *Житија светих, за децембар*, Београд 1977.

Поповић К., ***Неколике старине*** = К. Поповић, *Неколике старине*, Босанско-херцеговачки источник 11–12 (1891) 442–444.

Поповић М., ***Београдска тврђава*** = М. Поповић, *Београдска тврђава*, Београд 2006².

Поповић М., ***Владарски и властеоски двор*** = М. Поповић, *Владарски и властеоски двор у Босни и Херцеговини*, Зборник за историју Босне и Херцеговине 2 (1997) 1–33.

Поповић М., ***Двор владара и властеле*** = М. Поповић, *Двор владара и властеле*, in: *Приватни живот у српским земљама средњег века*, edd. С. Марјановић-Душанић, Д. Поповић, Београд 2004, 29–63.

Поповић М., ***Задужбина и гробни храм херцег Стефана*** = М. Поповић, *Задужбина и гробни храм херцег Стефана на Заграђу под Соко градом*, Саопштења 40 (2008) 89–109.

Поповић М., ***Замак у српским земљама*** = М. Поповић, *Замак у српским земљама позног средњег века*, ЗРВИ 43 (2006) 189–207.

Поповић М., ***Манастир Св. Варваре*** = М. Поповић, *Манастир Св. Варваре на Рељиној градини код Новог Пазара*, Саопштења 27–28 (1995–1996) 95–120.

Поповић М., ***Новооткривене фреске*** = М. Поповић, *Новооткривене фреске са црквине у Панику*, Зограф 3 (1969) 56–57.

Поповић М., ***Соко град*** = М. Поповић, *Соко град над Шћепан пољем. Замак са задужбинама Косача*, in: *Шћепан Поље и његове светиње кроз вјекове*, Беране 2010, 17–60.

Поповић С., ***Крст у кругу*** = С. Поповић, *Крст у кругу. Архитектура манастира у средњовековној Србији*, Београд 1994.

Поповић С., ***Преиспитивање Светог Петра у Расу*** = С. Поповић, *Преиспитивање цркве Светог Петра у Расу*, in: *Стефан Немања – свети Симеон Мироточиви. Историја и предање*, ed. Ј. Калић, Београд 2000, 209–232.

Поповић, Вукадиновић, ***Црква Св. Стефана на Шћепан Пољу*** = М. Поповић, С. Вукадиновић, *Црква Св. Стефана на Шћепан Пољу под Соко градом*, Старинар 57 (2007) 137–174.

Поповић, Тодић, Војводић, ***Дечанска пустиња*** = Д. Поповић, Б. Тодић, Д. Војводић, *Дечанска пустиња. Скитови и келије манастира Дечана*, Београд 2011.

Поповић, Ћурчић, ***Наупара*** = С. Поповић, С. Ћурчић, *Наупара*, Београд 2000.

Поповић-Гргуревић, ***Прилог познавању*** = Ј. Поповић-Гргуревић, *Прилог познавању зидног сликарства у катедрали св. Трифуна у Котору*, Бока 21–22 (1999) 107–137.

Поповска-Коробар, ***Атрибуција фресака*** = В. Поповска-Коробар, *Атрибуција фресака на јужној фасади цркве Ваведења (Св. Спаса) у Кучевишту*, Саопштења 41 (2009) 137–154.

Поповски, Пеев, ***Църковно сказание*** = К. Поповски, Д. Пеев, *Църковно сказание – съвременен прочит на един класически текст*, Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски" 17 (2012) 309–319.

Прашков, ***Хрельовата кула*** = Л. Прашков, *Хрельовата кула*, София 1973.

Праштало, ***Нови подаци*** = П. Праштало, *Нови подаци о манастиру Завала*, Гласник Српског археолошког друштва 19 (2003) 185–196.

Премовић-Алексић, ***Археолошка карта*** = Д. Премовић-Алексић, *Археолошка карта Новог Пазара, Тутина и Сјенице*, Нови Пазар 2014.

Преображенский, ***«Подножие ног Его»*** = А. С. Преображенский, *«Подножие ног Его». О вотивных надписях на русских иконах Спаса на престоле XIV века*, Искусствознание 1/2–7 (2007) 25–53.

Прерадовић, ***Преноси реликвија*** = Д. Прерадовић, *Преноси реликвија из Византије на Јадран у периоду између VI и XI века*, Ниш и Византија 11 (2013) 187–207.

Прерадовић, Петровић, ***Реконструкције розете*** = Д. Прерадовић, Б. Петровић, *Реконструкције розете са западне фасаде манастира Мелентија*, Саопштења 42 (2010) 237–250.

Приватни живот = *Приватни живот у српским земљама средњег века*, edd. С. Марјановић-Душанић, Д. Поповић, Београд 2004.

Проловић, ***Сликани украс рукописа*** = Ј. Проловић, *Сликани украс рукописа од XII до XIV века*, in: *Манастир Хиландар*, ed. Г. Суботић, Београд 1998, 309–318.

Проловић, ***Српски рукописи XIII и XIV века*** = Ј. Проловић, *Српски рукописи XIII и XIV века у Бечу и манастир Хиландар*, ХЗ 6 (1986) 163–269.

Проловић, ***Студеничко четворојеванђеље*** = Ј. Проловић, *Студеничко четворојеванђеље*, in: *Студеница и византијска уметност око 1200. године*, ed. В. Корać, Београд 1988, 525–533.

Протасева, ***Византийский орнамент*** = Т. Н. Протасева, *Византийский орнамент*, in: *Древнерусское искусство, Рукописная книга*, II, Москва 1974, 205–218.

Пузовић, ***Почеци српског штампарства*** = Љ. Пузовић, *Почеци српског штампарства: издања штампарије Ђурђа Црнојевића*, in: *Између традиције и иновације: 520 година од прве ћирилске књиге штампане на српскословенском језику. Каталог изложбе*, Београд 2014, 11–21.

Пурковић, ***Попис цркава*** = М. Пурковић, *Попис цркава у старој српској држави*, Скопље 1938.

Пуцко, ***Византийский емальерный стиль*** = В. Пуцко, *Византийский емальерный стиль в оформлении греческих и иноязычнных иллюминованных рукописей*, ЗРВИ 32 (1993) 7–18.

Пуцко, ***Изображения евангелистов*** = *В. Пуцко, Изображения евангелистов на страницах древнеславянской рукописи,* Slovo 35 (1985) 115–130.

Пуцко, *Славянская иллюминованная книга* = В. Пуцко, *Славянская иллюминованная книга X–XI веков*, Byzantinoslavica 46 (1985) 140–152.

Пуцко, *Художественное оформление Мариинского Евангелия* = В. Пуцко, *Художественное оформление Мариинского Евангелия – глаголического памятника XI в.*, Записки Отдела рукописей ГБЛ. 45 (1986) 11–26.

Пуцко, *Художественное оформление славянских рукописей* = В. Пуцко, *Художественное оформление древнейших славянских рукописей*, Slovo 37 (1987) 55–90.

Пушић, *Црква Св. Томе* = И. Пушић, *Црква Св. Томе у Кутима*, Зограф 17 (1986) 73–77.

Радић, *Страх у позној Византији* = Р. Радић, *Страх у позној Византији 1180–1453*, I–II, Београд 2000.

Радовановић, *Јединство небеске и земаљске цркве* = Ј. Радовановић, *Јединство небеске и земаљске цркве у српском сликарству средњег века или ликови живих људи на фрескама и иконама средњег века*, ЗМСЛУ 20 (1984) 47–66.

Радовановић, *Прилог иконографији* = Ј. Радовановић, *Прилог иконографији светих сремских десетта Бранковића*, ЗМСЛУ 7 (1971) 293–314 (= idem, *Радови из иконографије*, Београд 2008, 140–156).

Радовић, *Синаити* = А. Радовић, *Синаити и њихов значај у животу Србије XIV и XV века*, in: *Манастир Раваница – споменица о шестој стогодишњици*, Београд 1981, 101–134.

Радојичић, *Антологија старе српске књижевности* = Ђ. Сп. Радојичић *Антологија старе српске књижевности (XI–XVIII век)*, Београд 1960.

Радојичић, *Развој старих српских родослова* = Ђ. Сп. Радојичић, *Доба постанка и развој старих српских родослова*, ИГ 2 (1948) 21–36.

Радојичић, *Руски и српски текст Василија Никољског* = Ђ. Сп. Радојичић, *Руски и српски текст Василија Никољског из Доње Русије*, Историјски записи 14 (1953) 204–210.

Радојичић Д., *Дијалози за трпезом* = Д. Радојичић, *Дијалози за трпезом. Антрополошки огледи о култури исхране*, Београд 2015².

Радојковић, *Илустрације српских штампаних књига* = Б. Радојковић, *Илустрације српских штампаних књига XVI века као приручници старих српских златара*, ЗМПУ 11 (1965) 59–73.

Радојковић, *Метал средњовековни* = Б. Радојковић, *Метал средњовековни*, in: *Историја примењене уметности код Срба* I, Београд 1977, 79–120.

Радојковић, *Накит код Срба* = Б. Радојковић, *Накит код Срба од XII до краја XVIII века*, Београд 1969.

Радојковић, *Ризница* = Б. Радојковић, *Ризница*, in: *Манастир Хиландар*, ed. Г. Суботић, Београд 1998, 331–344.

Радојковић, *Српско златарство* = Б. Радојковић, *Српско златарство XVI и XVII века*, Нови Сад 1966.

Радојковић, *Турско-персијски утицај* = Б. Радојковић, *Турско-персијски утицај на српске уметничке занате XVI и XVII века*, ЗМСЛУ 1 (1965) 119–139.

Радојчић, *Архиепископ Данило II* = С. Радојчић, *Архиепископ Данило II и српска архитектура раног XIV века*, in: idem, *Узори и дела старих српских уметника*, Београд 1975, 195–210.

Радојчић, *Беседе Јована Дамаскина* = С. Радојчић, *Беседе Јована Дамаскина и фреске Успења Богородичиног у црквама краља Милутина*, in: idem, *Узори и дела старих српских уметника*, Београд 1975, 180–193.

Радојчић, *Иконе Србије и Македоније* = С. Радојчић, *Иконе Србије и Македоније*, Београд 1962.

Радојчић, *Једна сликарска школа* = С. Радојчић, *Једна сликарска школа из друге половине XV века – прилог историји хришћанске уметности под Турцима*, ЗМСЛУ 1 (1965) 67–103.

Радојчић, *Мајстори старог српског сликарства* = С. Радојчић, *Мајстори старог српског сликарства*, Београд 1955.

Радојчић, *Милешева* = С. Радојчић, *Милешева*, Београд 1963.

Радојчић, *Милешевске фреске* = С. Радојчић, *Милешевске фреске Страшног суда*, Глас САН 234, Одељење друштвених наука, књ. 7 (1959) 69–79.

Радојчић, *Минијатуре у српским Александридама* = С. Радојчић, *Минијатуре у српским Александридама*, Уметнички преглед 5 (1938) 138–154.

Радојчић, *Минхенски српски псалтир* = С. Радојчић, *Минхенски српски псалтир*, ЗФФ 7/1 (1963) 277–285.

Радојчић, *Натпис МАРПОУ* = С. Радојчић, *Натпис МАРПОУ на ариљским фрескама*, Глас САН 234, Одељење друштвених наука, књ. 7 (1959) 89–94.

Радојчић, *О естетској вредности* = С. Радојчић, *О естетској вредности нашег сликарства XVII века*, in: *Узори и дела старих српских уметника*, Београд 1975, 263–270.

Радојчић, *О сликарству у Боки Которској* = С. Радојчић, *О сликарству у Боки Которској*, Споменик САН 103 (1953) 59–66.

Радојчић, *Портрет патријарха Пајсија* = С. Радојчић, *Портрет патријарха Пајсија у Националном музеју у Равени*, in: idem, *Узори и дела старих српских уметника*, Београд 1975, 283–286.

Радојчић, *Портрети* = С. Радојчић, *Портрети српских владара у средњем веку*, Београд 1996².

Радојчић, *Старине Црквеног музеја у Скопљу* = С. Радојчић, *Старине Црквеног музеја у Скопљу*, Скопље 1941.

Радојчић, *Старо српско сликарство* = С. Радојчић, *Старо српско сликарство*, Београд 1966.

Радојчић, *Црква у Коњуху* = С. Радојчић, *Црква у Коњуху*, ЗРВИ 1 (1952) 148–167.

Радојчић, *Улоīа антике* = С. Радојчић, *Улоīа антике у старом срūском сликарсīву*, in: idem, *Одабрани чланци и сīудије, 1933–1978*, Београд – Нови Сад 1982, 65–73.

Радојчић, *Уметнички сūоменици Хиландара* = С. Радојчић, *Уметнички сūоменици манасūира Хиландара*, ЗРВИ 3 (1955) 163–194.

Радојчић Н., *Увод у исūорију* = Н. Радојчић, *Увод у исūорију срūске исūориоīрафије XVIII века*, Зборник Матице српске за књижевност и језик 6–7 (1958–1959) 1–31.

Радонић, *Србија и Уīарска* = Ј. Радонић, *Србија и Уīарска у средњем веку*, in: *Војводина* I, Нови Сад 1939, 128–144.

Радослављево јеванūеље = *Радослављево јеванūеље*, ed. Ђ. Трифуновић, Београд 2001.

Радошевић, Суботић, *Боīородица Гавалиоūиса* = Н. Радошевић, Г. Суботић, *Боīородица Гавалиоūиса у Водену*, ЗРВИ 27–28 (1989) 217–263.

Радујко, *Ауūорски рукоūис* = М. Радујко, *Ауūорски рукоūис и исūорија уметносūи: живоūис сūрашних одаја нарūекса иūрема Свеūе Софије охридске и зидно сликарсīво Охрида и суседних области*, Зограф 35 (2011) 155–184.

Радујко, *Дрaдњански манасūирић* = М. Радујко, *Дрaдњански манасūирић Св. Николе*, Зограф 24 (1995) 24–37.

Радујко, *Проīрам живоūиса* = М. Радујко, *Проīрам живоūиса око „Краљевскоīūресūола”*, in: *Зидно сликарсīво манасūира Дечана. Граūа и сūудије*, ed. В. Ј. Ђурић, Београд 1995, 301–309.

Радујко, *Живоūис ūрочеља и линеūе* = М. Радујко, *Живоūис ūрочеља и линеūе јужноī улаза Свеūоī Николе у Љубоūену*, Зограф 32 (2008) 101–116.

Радујко, *Коūорин* = М. Радујко, *Коūорин*, Београд 2006.

Радујко, *Траīови ūресūола* = М. Радујко, *Траīови ūресūола великоī жуūана Сūефана Немањића и фреско-украс īлавне цркве манасūира Сūуденице*, Зограф 36 (2012) 47–64.

Радујко, *Чин узношења и раздробљења аīнеца* = М. Радујко, *Чин узношења и раздробљења аīнеца у Причешћу апосūола из Боīородичине цркве у Кинцвиси*, ЗРВИ 34 (1995) 203–219.

Рајић, Тимотијевић, *Манасūири Овчарско-кабларске клисуре* = Д. Рајић, М. Тимотијевић, *Манасūири Овчарско-кабларске клисуре*, Чачак 2004.

Ракић З., *Димиūрије Даскал* = З. Ракић, *Димиūрије Даскал – срūски ūисар и илуминаūор друīе ūоловине XVI века*, ПКЈИФ 79 (2013) 163–178.

Ракић З., *Заūавице* = З. Ракић, *Заūавице Четворојеванūеља бр. 33 и 69 у библиоūеци манасūира Хиландара*, in: *ПЕРІВОЛОΣ. Зборник у часūи Мирјане Живојиновић* II, ed. Б. Миљковић, Д. Целебић, Београд 2015, 485–494.

Ракић З., *Зидно сликарсūво 16. и 17. века* = З. Ракић, *Зидно сликарсūво 16. и 17. века у Горњем Полимљу. Брезојевица и Калудра*, in: *Ђурђеви сūубови и Будимљанска еūархија*, edd. Б. Тодић, М. Радујко, Беране–Београд 2011, 577–600.

Ракић З., *Коūија Минхенскоī срūскоī ūсалūира* = З. Ракић, *Коūија Минхенскоī срūскоī ūсалūира, насūала 1627–1630. īодине, и њен однос ūрема ориīиналу*, in: *ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ. Зборник радова ūоводом чеūрдесеūоī īодина Инсūиūуūа за исūорију уметносūи Филозофскоī факулūеūа у Беоīраду*, ed. И. Стевовић, Београд 2012, 421–438.

Ракић З., *Минијаūуре сликара Јована* = З. Ракић, *Минијаūуре сликара Јована у Псалūиру Гаврила Тројичанина из 1643. īодине*, Саопūшūења 34 (2002) 265–280.

Ракић З., *Минијаūуре сликара Лонūина* = З. Ракић, *Минијаūуре сликара Лонūина у Четворојеванūељу број 432 Библиоūеке Срūске ūаūријаршије у Беоīраду*, Саопūшūења 41 (2009) 121–136.

Ракић З., *Минијаūуре срūских рукоūиса XVI и XVII века* = З. Ракић, *Минијаūуре срūских рукоūиса XVI и XVII века у библиоūеци манасūира Хиландара*, ХЗ 10 (1998) 317–334.

Ракић З., *Орнаменūика* I = З. Ракић, *Орнаменūика Четворојеванūеља бр. 25 и Триода бр. 24 у библиоūеци аūонскоī манасūира Свеūоī Панūелејмона*, ПКЈИФ 80 (2014) 161–174.

Ракић З., *Орнаменūика* II = З. Ракић, *Орнаменūика четворојеванūеља бр. 6 у манасūиру Хиландару и бр. 263 у Библиоūеци Срūске ūаūријаршије*, ЗНМ 21/2 (2014) 85–98.

Ракић З., *Радул* = З. Ракић, *Радул – срūски сликар XVII века*, Нови Сад 1998.

Ракић З., *Свакодневни живоūи* = З. Ракић, *Свакодневни живоūи срūских сликара 16. и 17. века и свакодневица у њиховим делима*, in: *Приваūни живоūи у срūским земљама у освиūи модерноī доба*, ed. А. Фотић, Београд 2005, 416–429.

Ракић З., *Сликани украс ћирилских рукоūиса* = З. Ракић, *Сликани украс ћирилских рукоūиса XVI и XVII века*, in: *Манасūир Хиландар*, ed. Г. Суботић, Београд 1998, 309–318.

Ракић З., *Срūска минијаūура XVI и XVII века* = З. Ракић, *Срūска минијаūура XVI и XVII века*, Београд 2012.

Ракић С., *Иконе Босне и Херцеīовине* = С. Ракић, *Иконе Босне и Херцеīовине (16.–19. вијек),* Београд 1998.

Ракоција, *Црква Свеūе Боīородице* = М. Ракоција, *Црква Свеūе Боīородице на Вражијем Камену*, Саопūшūења 19 (1987) 81–108.

Ракоција, *Св. Прокоūије и Св. Панūелејмон* = М. Ракоција, *Цркве Св. Прокоūије и Св. Панūелејмон у Нишу и Сūефан Немања*, Ниш и Византија 9 (2011) 283–296.

Ракоција, *Црква у Горњем Маūејевцу* = М. Ракоција, *Црква у Горњем Маūејевцу код Ниша*, Саопūшūења 22–23 (1990–1991) 7–24.

Расолкоска-Николовска, *Цркваūа Свеūи Георīи* = З. Расолкоска-Николовска, *Цркваūа Свеūи Георīи кај Горни Козјак, Шūийско (Македонија)*, Ниш и Византија 13 (2014) 301–314.

Ристић, *Моравска архиūекūура* = В. Ристић, *Моравска архиūекūура*, Крушевац 1996.

Ристић, *Науūара* = В. Ристић, *Науūара и касновизанūијско сликарсūво*, ЗРВИ 37 (1998) 221–232.

Ристић, *Новооūкривене фреске* = В. Ристић, *Новооūкривене фреске у цркви Св. Боīородице манасūира Науūаре*, Саопūшūења 26 (1994) 131–148.

Ристовић, ***Аспекти рецепције античког наслеђа*** = Н. Ристовић, *Аспекти рецепције античког наслеђа у Животу деспота Стефана Лазаревића Константина Философа*, ЗРВИ 48 (2011) 287–306.

Руварац Д., ***Манастир Крушедо*** = Д. Руварац, *Манастир Крушедо с обзиром на права и дужности фрушкогорских манастира у XIX веку*, Сремски Карловци 1918.

Руварац Д., ***Опис фрушкогорских манастира*** = Д. Руварац, *Опис српских фрушкогорских манастира 1753. године*, Сремски Карловци 1903.

Руварац И., ***О роду деспотице српске Анђелине*** = И. Руварац, *О роду деспотице српске Анђелине и срећи Деспине Марије*, in: *Зборник Илариона Руварца*, *Одабрани историски радови*, ed. Н. Радојчић, Београд 1934, 36–40.

Руварац И., ***Православни манастири у Срему*** = И. Руварац, *Православни српски манастири у Срему*, in: *Шематизам источно-православне српске архидијецезе сремско-карловачке за годину 1892*, Нови Сад 1892.

Рудић, ***Босанска властела*** = С. Рудић, *Босанска властела у XV веку*, Београд 2004 (unpublished Ph.D. thesis).

Савић, ***Два значајна записа*** = В. Савић, *Два значајна записа о штампару Макарију*, ПКЈИФ 78 (2012) 101–106.

Савић, ***Литургијски елементи*** = В. Савић, *Литургијски елементи у повељи деспотице Јелене манастиру Хиландару из 1504. године*, in: *Теолингвистичка проучавања словенских језика*, ed. Ј. Грковић-Мејџор, Београд 2013, 473–491.

Савић, ***Редакцијске одлике*** = В. Савић, *Редакцијске одлике прве странице Кијевских листића*, in: *Свети Ћирило и Методије и словенско писано наслеђе, 863–2013*, edd. Ј. Радић, В. Савић, Београд 2014, 277–308.

Свети Ахилије у Ариљу, историја и уметност = *Свети Ахилије у Ариљу, историја и уметност. Зборник радова*, Београд 2002.

Свети Никола у Подврху = *Манастир Светог Николе у Подврху 1606–2006*, ed. Г. Марковић, Београд 2006.

Свети Сава, Живот Стефана Немање = *Свети Сава*, *Живот Стефана Немање*, прев. М. Башић, in: *Старе српске биографије* I, Београд 1924.

Свети Сава, Сабрана дела = *Свети Сава, Сабрана дела*, ed. Т. Јовановић, Београд 1998.

Серафимова, Спахиу, ***Нова власт – друга вера*** = А. Серафимова, Ј. Спахиу, *Нова власт – друга вера, прилог проучавању исламских утицаја на постсредњовековну уметност*, Саопштења 45 (2013) 165–177.

Серафимова, ***Османлиски социо-историски рефлексии*** = А. Серафимова, *Османлиски социо-историски рефлексии: претстави на Турци во постсредновековното сликарство во Македониа*, Патримониум. МК 4/9 (2011) 203–212.

Серафимова, ***Прилог проучавању*** = А. Серафимова, *Прилог проучавању иконостасних крстова на Балкану*, in: *Манастир Црна ријека и свети Петар Коришки,* ed. Д. Бојовић, Приштина–Београд 1998, 149–162.

Симић П., ***Фреска Вазнесења Христовог*** = П. Симић, *Фреска Вазнесења Христовог у Бијелом Пољу и њена литургијска подлога*, Зограф 6 (1975) 21–24.

Симић С., ***Велешки манастир*** = С. Симић, *Велешки манастир Св. Димитрија*, Скопље 1923.

Симић-Лазар, ***Илустровано житије Св. Саве Српског*** = Д. Симић-Лазар, *Илустровано житије св. Саве Српског на икони из Мораче,* Саопштења 37–38 (2005–2006) 69–93.

Симић-Лазар, ***Каленић*** = Д. Симић-Лазар, *Каленић. Сликарство. Историја*, Београд 2011².

Синдик, ***Тестамент Јелене Балшић*** = Д. И. Синдик, *Тестамент Јелене Балшић*, in: *Никон Јерусалимац. Вријеме – личност – дјело*, ed. Ј. Ћулибрк, Цетиње 2004, 151–165.

Сковран, ***Иконостас у Подврху*** = А. Сковран, *Иконостас цркве Св. Николе у Подврху и његов творац,* Зограф 4 (1972) 54–62.

Сковран, ***Лонгинове иконе и фреске*** = А. Сковран, *Лонгинове иконе и фреске у манастиру Ломници*, Наше старине 9 (1964) 23–42.

Сковран, ***Новооткривене фреске*** = А. Сковран, *Новооткривене фреске у цркви св. Луке у Котору*, Зограф 4 (1972) 76–78.

Сковран, ***Фреске цркве св. Ђорђа под Горицом*** = А. Сковран, *Фреске цркве св. Ђорђа под Горицом у Титограду*, Старине Црне Горе 3–4 (1965–1966) 125–134.

Сковран, ***Уметничко благо манастира Пиве*** = А. Сковран, *Уметничко благо манастира Пиве. Каталог*, Цетиње–Београд 1980.

Скок, ***Топономастика Војводине*** = П. Скок, *Топономастика Војводине*, in: *Војводина* I, *Од најстаријих времена до велике Сеобе*, ed. Д. Ј. Поповић, Нови Сад 1939, 108–127.

Слијепчевић, ***Историја СПЦ*** = Ђ. Слијепчевић, *Историја Српске православне цркве* I–III, Београд 1991.

Смолчић-Макуљевић, ***Манастир Трескавац*** = С. Смолчић-Макуљевић, *Манастир Трескавац*, Београд 2013.

Смолчић-Макуљевић, ***Хиландарска катапетазма*** = С. Смолчић-Макуљевић, *Хиландарска катапетазма монахиње Јефимије. Иконографија и богослужбена функција*, in: *Осам векова Хиландара. Историја, духовни живот, књижевност, уметност и архитектура*, ed. В. Кораћ, Београд 2000, 693–701.

Смолчић-Макуљевић, ***Царски Деизис и небески двор*** = С. Смолчић-Макуљевић, *Царски Деизис и небески двор у сликарству XIV века манастира Трескавац. Иконографски програм северне куполе припрате цркве Богородичиног Успења*, in: *Трећа југословенска конференција византолога*, edd. Љ. Максимовић, Н. Радошевић, Е. Радуловић, Београд–Крушевац 2002, 463–472.

Соловјев, Мошин, ***Грчке повеље*** = А. Соловјев, В. Мошин, *Грчке повеље српских владара*, Београд 1936.

Списи о Косову = *Списи о Косову*, ed. М. Грковић, Београд 1993.

Спремић, ***Београд у Фурланији*** = М. Спремић, *Београд у Фурланији*, Београд–Загреб 2006.

Спремић, *Бранковићи и Света Гора* = М. Спремић, *Бранковићи и Света Гора*, in: *Друга казивања о Светој Гори,* ed. М. Јанковић, Београд 1997, 81–100.

Спремић, *Деспот Ђурађ* = М. Спремић, *Деспот Ђурађ Бранковић и његово доба*, Београд 1994.

Спремић, *Деспот Стефан Бранковић* = М. Спремић, *Деспот Стефан Бранковић Слепи*, Глас САНУ 164, Одељење историјских наука, књ. 15 (2010) 115–143.

Срдњак = *Срдњак*, Београд 1986.

***Срдњак* III** = *Срдњак. Службе, канони, акатисти* III, ed. Ђ. Трифуновић, Београд 1970.

Српске иконе између традиције и модерности = *Српске иконе између традиције и модерности. Паралеле. Галерија Матице српске*, Нови Сад 2015.

Српске рукописне књиге у Чешкој = *Српске рукописне књиге у Чешкој*, ed. З. Недељковић, Београд 2015.

Станић, *Један облик стварања* = Р. Станић, *Један облик стварања у сливу реке Људске код Новог Пазара*, Саопштења 13 (1981) 147–161.

Станић, *Одабрани радови* = Р. Станић, *Одабрани радови*, Београд 2007.

Станић, *Скулпторални портрети ктитора* = Р. Станић, *Скулпторални портрети ктитора и мајстора на црквама XV–XVII века у Западној Србији и Санџаку*, Зограф 4 (1972) 68–75.

Станојевић, *Да ли је краљ Урош био заробљен?* = Ст. Станојевић, *Да ли је краљ Урош 1268 год. био заробљен од Мађара?*, Глас СКА, други разред, философско-филолошке, друштвене и историске науке, 84/4–5 (1935) 201–206.

Стародубцев, *Задужбинарство и ктитори* = Т. Стародубцев, *Задужбинарство и ктитори у Србији у доба Лазаревића*, Саопштења 42 (2010) 39–63.

Стародубцев, *Манастир Сисојевац* = Т. Стародубцев, *Манастир Сисојевац*, Београд 2008.

Стародубцев, *О времену живописања цркве у Рамаћи* = Т. Стародубцев, *О времену живописања цркве у Рамаћи*, in: *Пад Српске деспотовине 1459. године*, ed. М. Спремић, Београд 2011, 147–170.

Стародубцев, *О ктитору Руденице* = Т. Стародубцев, *О ктитору Руденице*, Саопштења 35–36 (2003–2004) 101–110.

Стародубцев, *О портретима у Раваници* = Т. Стародубцев, *О портретима у Раваници*, ЗРВИ 49 (2012) 333–354.

Стародубцев, *Писани извори о црквама и манастирима* = Т. Стародубцев, *Писани извори о црквама и манастирима подизаним или обнављаним у областима Лазаревића и Бранковића. I. Ктиторски натписи*, Саопштења 45 (2013) 133–146; *II. Повеље*, Саопштења 46 (2014) 107–123.

Стародубцев, *Представа Небеске литургије* = Т. Стародубцев, *Представа Небеске литургије у куполи. Прилог проучавању*, in: *Трећа југословенска конференција византолога*, edd. Љ. Максимовић, Н. Радошевић, Е. Радуловић, Београд– Крушевац 2002, 381–411.

Стародубцев, *Представе Рођења Богородице и Ваведења* = Т. Стародубцев, *Представе Рођења Богородице и Ваведења у наосу Каленића: изузетак или плод обичаја епохе*, in: *Манастир Каленић. У сусрет шестој стогодишњици*, ed. Ј. Калић, Београд–Крагујевац 2009, 91–105.

Стародубцев, *Сакос црквених достојанственика* = Т. Стародубцев, *Сакос црквених достојанственика у средњовековној Србији*, in: *Византијски свет на Балкану* II, edd. Б. Крсмановић, Љ. Максимовић, Р. Радић, Београд 2012, 523–550.

Стародубцев, *Сликари задужбина Лазаревића* = Т. Стародубцев, *Сликари задужбина Лазаревића*, ЗРВИ 43 (2006) 349–373.

Стасов, *Славянский и восточный орнамент* = В. В. Стасов, *Славянский и восточный орнамент по рукописям древнего и нового времени* I, Санкт-Петербург 1884; II–III, Санкт-Петербург 1887.

Стевановић, *Архитектура Свете Ђорђа у Речанима* = Б. Стевановић, *Архитектура цркве Свете Ђорђа у Речанима – првобитни изглед и позније измене*, Зограф 39 (2015) 119–127.

Стевановић, *Представе Христових прародитеља* = Б. Стевановић, *Представе Христових прародитеља у цркви Свете Ђорђа у Речанима*, Косовско-метохијски зборник 5 (2013) 25–38.

Стевовић, *Архитектура Моравске Србије* = И. Стевовић, *Архитектура Моравске Србије: локална градитељска школа или епилог водећих токова позновизантијског градитељског стварања. Методолошка студија*, ЗРВИ 43 (2006) 231–253.

Стевовић, *Историјски извор* = И. Стевовић, *Историјски извор и историјскоуметничко тумачење: Богородичина црква у Топлици*, Зограф 35 (2011) 73–92.

Стевовић, *Једнобродне куполне цркве* = И. Стевовић, *Једнобродне куполне цркве у Дубровнику у време византијске власти*, Зограф 21 (1990) 18–30.

Стевовић, *Каленић* = И. Стевовић, *Каленић. Богородичина црква у архитектури позновизантијског света*, Београд 2006.

Стевовић, *О првобитном изгледу* = И. Стевовић, *О првобитном изгледу и времену изградње цркве Св. Михаила у Стону*, ЗРВИ 35 (1996) 175–195.

Стефан Првовенчани (1988) = *Стефан Првовенчани*, *Сабрани списи*, ed. Љ. Јухас-Георгиевска, Београд 1988.

Стефан Првовенчани (1999) = *Стефан Првовенчани, Сабрана дела*, ed. Љ. Јухас-Георгиевска, Т. Јовановић, Београд 1999.

Стефановски, *Тема* = М. Стефановски, *Тема узорног поретка државе у Константиновом животопису деспота Стефана Лазаревића*, in: *Пад Српске деспотовине 1459. године*, ed. М. Спремић, Београд 2011, 1–14.

Стојаковић, *Ктиторски модел Ресаве* = А. Стојаковић, *Ктиторски модел Ресаве*, in: *Моравска школа и њено доба*, ed. В. Ј. Ђурић, Београд 1972, 269–276.

Стојановић, ***Везени крст*** = Д. Стојановић, *Везени крст из манастира Дечана*, ЗМПУ 9–10 (1966) 29–40.

Стојановић, ***Уметнички вез у Србији*** = Д. Стојановић, *Уметнички вез у Србији од XIV до XIX века*, Београд 1959.

Стојановић, ***Црквени текстил*** = Д. Стојановић, *Црквени текстил од средине XV до краја XVII века*, ЗМПУ, н. с., 1 (2005) 9–44.

Стојановић-Максимовић, ***Неколико прилога*** = Ј. Стојановић-Максимовић, *Неколико прилога историји уметности у Боки которској. Пластика XI века у Сушћепану*, Споменик САН 105 (1956) 49–52.

Стојановић-Максимовић, ***О средњовековној скулптури Боке Которске*** = Ј. Стојановић-Максимовић, *О средњовековној скулптури Боке Которске*, Споменик САН 103 (1953) 103–113.

Стошић, ***Српска уметност 1690–1740*** = Љ. Стошић, *Српска уметност 1690–1740*, Београд 2006.

Странствования Василия Григоровича-Барского = *Странствования Василия Григоровича-Барского по святым местам Востока с 1723 по 1747 г.*, ч. III, Санкт Петербург 1887.

Суботин-Голубовић, ***Култ светог Ахилија*** = Т. Суботин-Голубовић, *Култ светог Ахилија Лариског*, ЗРВИ 26 (1987) 21–33.

Суботин-Голубовић, ***Прилог познавању богослужења*** = Т. Суботин-Голубовић, *Прилог познавању богослужења у Српској Цркви крајем XIII века*, ХЗ 10 (1998) 153–177.

Суботин-Голубовић, ***Смедеревска служба*** = Т. Суботин-Голубовић, *Смедеревска служба преносу моштију светог апостола Луке*, in: *Српска књижевност у доба Деспотовине*, Деспотовац 1998, 133–156.

Суботин-Голубовић, ***Утицај преноса моштију св. Петке*** = Т. Суботин-Голубовић, *Утицај преноса моштију св. Петке у Деспотовину на развој њеног култа у српској средини*, in: *България и Сърбия в контекста на византийската цивилизация*, София 2005, 343–355.

Суботић, ***Јован Претеча у Јашуњи*** = Г. Суботић, *Зидно сликарство Светог Јована Претече у Јашуњи (1)*, Лесковачки зборник 27 (1987) 23–36.

Суботић, ***Долац и Чабићи*** = Г. Суботић, *Долац и Чабићи*, Београд 2012.

Суботић, ***Икона василисе Јелене*** = Г. Суботић, *Икона василисе Јелене и оснивачи манастира Поганова*, Саопштења 25 (1993) 25–40.

Суботић, ***Краљица Јелена Анжујска*** = Г. Суботић, *Краљица Јелена Анжујска – ктитор црквених споменика у Приморју*, ИГ 1–2 (1958) 131–147.

Суботић, ***Манастир Богородице Месонисиотисе*** = Г. Суботић, *Манастир Богородице Месонисиотисе*, ЗРВИ 26 (1987) 125–171.

Суботић, ***Манастир Светог Павла*** = Г. Суботић, *Манастир Светог Павла*, in: *Казивања о Светој Гори*, Београд 1995, 114–142.

Суботић, ***Најстарије представе светог Георгија Кратовца*** = Г. Суботић, *Најстарије представе светог Георгија Кратовца*, ЗРВИ 32 (1993) 167–192.

Суботић, ***Обнова зидног сликарства у Светом Прохору Пчињском*** = Г. Суботић, *Обнова зидног сликарства у Светом Прохору Пчињском крајем XV века*, Лесковачки зборник 29 (1989) 9–14.

Суботић, ***Обнова манастира Светог Павла*** = Г. Суботић, *Обнова манастира Светог Павла у XIV веку*, ЗРВИ 22 (1983) 207–258.

Суботић, ***Почеци монашког живота*** = Г. Суботић, *Почеци монашког живота и црква манастира Сретења у Метеорима*, ЗМСЛУ 2 (1966) 143–176.

Суботић, ***Прилог хронологији*** = Г. Суботић, *Прилог хронологији дечанског зидног сликарства*, ЗРВИ 20 (1981) 111–138.

Суботић, ***Свети Ђорђе у Бањанима*** **(1985)** = Г. Суботић, *Свети Ђорђе у Бањанима. Историја и архитектура*, ЗМСЛУ 21 (1985) 135–160.

Суботић, ***Свети Ђорђе у Бањанима*** **(2011)** = Г. Суботић, *Свети Ђорђе у Бањанима. Зидно сликарство*, in: *На траговима Војислава Ј. Ђурића*, edd. Д. Медаковић, Ц. Грозданов, Београд 2011, 325–352.

Суботић, ***Трећа жичка повеља*** = Г. Суботић, *Трећа жичка повеља*, Зограф 31 (2006–2007) 51–58.

Суботић et al., ***Натписи*** = Г. Суботић, Б. Миљковић, И. Шпадијер, И. Тот, *Натписи историјске садржине у зидном сликарству* I, Београд 2015.

Събрани съчинения на Константин Костенечки = *Събрани съчинения на Константин Костенечки. Изследване и текст*, edd. К. Куев, Г. Петков, София 1986.

Тарнанидис, ***Српско-грчки односи*** = Ј. Тарнанидис, *Српско-грчки односи у литургијском животу у 16. веку у сенци административно-политичких збивања тога времена*, ЗМСЛУ 29–30 (1993–1994) 325–335.

Татић, Петковић, ***Манастир Каленић*** = Ж. Татић, В. Петковић, *Манастир Каленић*, Вршац 1926.

Татић-Ђурић, ***Икона*** = М. Татић-Ђурић, *Икона Богородице Београдске*, ГГБ 25 (1978) 147–159.

Татић-Ђурић, ***Икона апостола Петра и Павла*** = М. Татић-Ђурић, *Икона апостола Петра и Павла у Ватикану*, Зограф 2 (1967) 11–16.

Татић-Ђурић, ***Херцеговачки митрополит*** = М. Татић-Ђурић, *Херцеговачки митрополит и патријарх српски Антоније као ктитор фресака и икона*, in: *Милешева у историји српског народа*, ed. В. Ј. Ђурић, Београд 1987, 195–203.

Теодоровић-Шакота, ***Иконописац Лонгин*** = М. Теодоровић-Шакота, *Прилог познавању иконописца Лонгина*, Саопштења 1 (1956) 156–166.

Теодосије, Житија = *Теодосије, Житија*, ед. Д. Богдановић, Београд 1988.

Теодосије, Житије Светог Саве = *Теодосије, Житије Светог Саве*, прев. Л. Мирковић, Д. Богдановић, Београд 1984.

Тимотијевић, *Манастир Крушедол* = М. Тимотијевић, *Манастир Крушедол* I–II, Београд 2008.

Тимотијевић, *Српско барокно сликарство* = М. Тимотијевић, *Српско барокно сликарство*, Нови Сад 1996.

Тимотијевић, *Традиција и барок* = М. Тимотијевић, *Традиција и барок / тумачење традиције у реформама барокне пикторалне поетике*, ЗМСЛУ 34–35 (2003) 201–221.

Тихомиров, *Каталог* = Н. Б. Тихомиров, *Каталог русских и славянских пергаменных рукописей XI–XII вв., хранящихся в Отделе рукописей Государственной библиотеки СССР имени В. И. Ленина, ч. 1 (XI век)*, Записки Отдела рукописей 25 (1962) 143–183.

Тодић, *Апостол Андреја* = Б. Тодић, *Апостол Андреја и српски архиепископи на фрескама Сопоћана*, in: *Трећа југословенска конференција византолога*, edd. Љ. Максимовић, Н. Радошевић, Е. Радуловић, Београд–Крушевац 2002, 361–379.

Тодић, *Бањско злато* = Б. Тодић, *Бањско злато – последњи остаци фресака у цркви Светог Стефана у Бањској*, in: *Манастир Бањска и доба краља Милутина*, ed. Д. Бојовић, Ниш – Косовска Митровица 2007, 163–174.

Тодић, *Време подизања и живописања Љубостиње* = Б. Тодић, *Време подизања и живописања Љубостиње*, Саопштења 39 (2007) 101–116.

Тодић, *Грачаница* = Б. Тодић, *Грачаница – сликарство*, Београд 1989.

Тодић, *Иконографска истраживања* = Б. Тодић, *Иконографска истраживања жичких фресака XIII века*, Саопштења 22–23 (1990–1991) 25–40.

Тодић, *Иконостас Старе српске цркве у Сарајеву* = Б. Тодић, *Иконостас Старе српске цркве у Сарајеву*, in: *ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ. Зборник радова поводом четрдесет година Института за историју уметности Филозофског факултета у Београду*, ed. И. Стевовић, Београд 2012, 439–457.

Тодић, *Иконостас у Дечанима* = Б. Тодић, *Иконостас у Дечанима – првобитни сликани програм и његове касније измене,* Зограф 36 (2012) 115–129.

Тодић, *Ктиторска композиција* = Б. Тодић, *Ктиторска композиција у наосу Богородичине цркве у Студеници*, Саопштења 29 (1997) 35–45.

Тодић, *Лични записи сликара* = Б. Тодић, *Лични записи сликара*, in: *Приватни живот у српским земљама средњег века*, edd. С. Марјановић-Душанић, Д. Поповић, Београд 2004, 493–524.

Тодић, *Манастир Ресава* = Б. Тодић, *Манастир Ресава*, Београд 1995.

Тодић, *Манастир Убожац* = Б. Тодић, *Манастир Убожац*, Косовско-метохијски зборник 5 (2013) 67–87.

Тодић, *Ново тумачење* = Б. Тодић, *Ново тумачење програма и распореда фресака у Милешеви*, in: *На траговима Војислава Ђурића*, ed. Д. Медаковић, Ц. Грозданов, Београд 2011, 55–68.

Тодић, *Прилог познавању историје Велућа* = Б. Тодић, *Прилог бољем познавању најстарије историје Велућа*, Саопштења 20–21 (1988–1989) 67–75.

Тодић, *Ране задужбине Стефана Немање* = Б. Тодић, *Ране задужбине Стефана Немање у светлу његових житија*, in: *Владар, монах, светитељ. Свети Симеон Мироточиви и српска историја и култура* (in press).

Тодић, *Репрезентативни портрети светог Саве* = Б. Тодић, *Репрезентативни портрети светог Саве у средњовековном сликарству*, in: *Свети Сава у српској историји и традицији*, ed. С. Ћирковић, Београд 1998, 225–248.

Тодић, *Сарајевска црква Светих арханђела* = Б. Тодић, *Како је изгледала сарајевска црква Светих арханђела у XVII и XVIII веку*, in: idem, *Радови о српској уметности и уметницима XVIII века*, Нови Сад 2010, 11–35.

Тодић, *Свети арханђели у Кучевишту* = Б. Тодић, *Када су сатрађени Свети арханђели код Кучевишта?*, Патримониум. МК 6/11 (2013) 173–184.

Тодић, *Сликарство припрате Зрза* = Б. Тодић, *Сликарство припрате Зрза и богослужење Страсне седмице*, Зограф 35 (2011) 211–222.

Тодић, *Сопоћански поменик* = Б. Тодић, *Сопоћански поменик*, Саопштења 34 (2002) 279–293.

Тодић, *Српске уметничке старине у Ватопеду* = Б. Тодић, *Српске уметничке старине у манастиру Ватопеду*, in: *Четврта казивања о Светој Гори*, edd. М. Милосављевић, М. Живојиновић, Београд 2005, 136–152.

Тодић, *Српски архиепископи* = Б. Тодић, *Српски архиепископи на фрескама XVII века у Морачи – ко су и зашто су насликани*, in: *Манастир Морача*, edd. Б. Тодић, Д. Поповић, Београд 2006, 93–114.

Тодић, *Српски сликари* = Б. Тодић, *Српски сликари од XIV до XVIII века*, I–II, Нови Сад 2013.

Тодић, *Старо Нагоричино* = Б. Тодић, *Старо Нагоричино*, Београд 1993.

Тодић, *Фреске* = Б. Тодић, *Фреске*, in: М. Кашанин et al., *Манастир Студеница*, Београд 1986, 137–156.

Тодић, *Фреске XIII века* = Б. Тодић, *Фреске XIII века у параклису на пиргу Св. Георгија у Хиландару*, ХЗ 9 (1997) 35–73.

Тодић, *Црква Св. Петра код Уњемира* = Б. Тодић, *Црква Св. Петра код Уњемира*, СКМ 9 (1989–1990) 5–34.

Томин, *Књижевни опус зографа Лонгина* = С. Томин, *Књижевни опус зографа Лонгина – прилог реконструкцији*, in: *Косово и Метохија у цивилизацијским токовима* II, *Књижевност*, Косовска Митровица 2010, 189–202.

Томић, *Једна варијанта* = Г. Томић, *Једна варијанта у оквиру моравске школе*, in: *Моравска школа и њено доба,* ed. В. Ј. Ђурић, Београд 1972, 249–261.

Томовић Г., *Provincia di Stefano* = Г. Томовић, *Provincia di Stefano*, in: *Српска проза данас. Косаче – оснивачи Херцеговине*, Билећа–Гацко–Београд 2002, 351–362.

Томовић Г., *Морфологија ћириличких натписа* = Г. Томовић, *Морфологија ћириличких натписа на Балкану*, Београд 1974.

Томовић Г., *Натпис на цркви Светог Луке* = Г. Томовић, *Натпис на цркви Светог Луке у Котору из 1195. години*, in: *Црква Светог Луке кроз вијекове*, ed. В. Кораћ, Котор 1997, 23–31.

Томовић Г., *О глагољском натпису* = Г. Томовић, *О глагољском натпису из Конавала*, ИЧ 52 (2005) 23–32.

Томовић М., *Проблем порекла античког порфира* = М. Томовић, *Проблем порекла античког порфира у Србији*, ЗНМ 14/1 (1991) 393–399.

Тошић, *Родоначелник племена Косача* = Ђ. Тошић, *Родоначелник племена Косача – војвода Влатко Вуковић*, in: *Српска проза данас. Косаче – оснивачи Херцеговине*, Билећа–Гацко–Београд 2002, 243–260.

Тошић, *Херцег Влатко Косача* = Ђ. Тошић, *Фрагменти из живота херцега Влатка Косаче,* ИЧ 56 (2008) 153–172.

Тошић В., *Велики челник Радич* = В. Тошић, *Велики челник Радич*, Зборник за историју Матице српске 13 (1976) 7–21.

Трифуновић, *Азбучник* = Ђ. Трифуновић, *Азбучник српских средњовековних књижевних појмова*, Београд 1974 (Београд 1990[2]).

Трифуновић, *Белешке* = Ђ. Трифуновић, *Белешке о делима у Србљаку*, in: idem, *О Србљаку. Студије*, Београд 1970, 271–366.

Трифуновић, *Инок Исаија* = Ђ. Трифуновић, *Писац и преводилац Инок Исаија*, Крушевац 1980.

Трифуновић, *Ка почецима српске писмености* = Ђ. Трифуновић, *Ка почецима српске писмености*, Београд 2001.

Трифуновић, *Надгробна реч* = Ђ. Трифуновић, *Надгробна реч деспоту Ђурђу Бранковићу од смедеревског беседника*, Књижевна историја 46 (1979) 295–314.

Трифуновић, *Списи о кнезу Лазару* = Ђ. Трифуновић, *Српски средњовековни списи о кнезу Лазару и Косовском бој*у, Крушевац 1968.

Трифуновић, Бјелогрлић, Брајовић, *Хиландарска оснивачка повеља* = Ђ. Трифуновић, В. Бјелогрлић, И. Брајовић, *Хиландарска оснивачка повеља светога Симеона и светога Саве*, in: *Осам векова Студенице. Зборник радова*, Београд 1986, 49–59.

Тричковић, *Српска црква средином XVII века* = Р. Тричковић, *Српска црква средином XVII века*, Глас САНУ 320, Одељење историјских наука, књ. 2 (1980) 61–162.

Турилов, *К вопросу о происхождении* = А. А. Турилов, *К вопросу о происхождении ланского образа Спаса Нерукотворного*, in: *Образ христианского храма. Сборник статей по древнерусскому искусству в честь юбилея А. Л. Баталова*, edd. Л. А. Беляев, В. В. Седов, Москва 2015, 109–113.

Турилов, *Сербский ковчег-реликварий* = А. А. Турилов, *Сербский ковчег-реликварий св. царя Константина из Благовещенского собора Московского Кремля: датировка и гипотезы о происхождении*, Црквене студије 10 (2013) 125–133.

Ћирић, *Западни портал Лазарице* = Ј. Ћирић, *Западни портал Лазарице као предмет конзерваторских реконструкција и историографских анализа*, Крушевачки зборник 12 (2007) 33–44.

Ћирић, *Манастир Павловац* = Ј. Ћирић, *Манастир Павловац, досадашња истраживања и нова запажања о архитектури манастирског комплекса*, ЗНМ 19–2 (2010) 35–63.

Ћирковић, *Двор и култура* = С. Ћирковић, *Двор и култура у средњовековној босанској држави*, in: idem, *Работници, војници, духовници. Друштва средњовековног Балкана,* Београд 1997, 435–445.

Ћирковић, *Косовска битка* = С. Ћирковић, *Косовска битка у међународном контексту*, Глас САНУ 378, Одељење историјских наука, књ. 9 (1996) 49–69.

Ћирковић, *Новобрдски законик* = С. Ћирковић, *Новобрдски законик деспота Стефана Лазаревића из 1412. године*, in: В. Јовановић et al., *Ново Брдо*, Београд 2004, 162–181.

Ћирковић, *О деспоту Вуку Гргуревићу* = С. Ћирковић, *О деспоту Вуку Гргуревићу*, ЗМСЛУ 6 (1970) 283–290.

Ћирковић, *Одјеци ритерско-дворјанске културе* = С. Ћирковић, *Одјеци ритерско-дворјанске културе у Босни*, in: idem, *Работници, војници, духовници. Друштва средњовековног Балкана*, Београд 1997, 446–454.

Ћирковић, *Повеља краља Вукашина* = С. Ћирковић, *Повеља краља Вукашина Дубровнику којом потврђује повеље ранијих српских владара*, ССА 4 (2005) 161–172.

Ћирковић, *Русашка господа* = С. Ћирковић, *Русашка господа*, ИЧ 21 (1974) 5–17.

Ћирковић, *Свети Сава* = С. Ћирковић, *Свети Сава између Истока и Запада*, in: *Свети Сава у српској историји и традицији*, ed. С. Ћирковић, Београд 1998, 27–38.

Ћирковић, *Херцег Стефан Вукчић* = С. Ћирковић, *Херцег Стефан Вукчић-Косача и његово доба*, Београд 1964.

Ћирковић, *Работници, војници, духовници* = С. Ћирковић, *Работници, војници, духовници. Друштва средњовековног Балкана*, Београд 1997.

Ћирковић, *Срби* = С. Ћирковић, *Срби у средњем веку*, Београд 1995, 1997[2].

Ћирковић, *Србија уочи Царства* = С. Ћирковић, *Србија уочи Царства*, in: *Дечани и византијска уметност средином XIV века*, ed. В. Ј. Ђурић, Београд 1989, 3–13.

Ћирковић, *Хиландарски игуман Јован* = С. Ћирковић, *Хиландарски игуман Јован (Проблем акта српске царске канцеларије)*, in: *Осам векова Хиландара. Историја, духовни живот, књижевност, уметност и архитектура*, ed. В. Кораћ, Београд 2000, 59–70.

Ћоровић-Љубинковић, *Иконостас цркве светог Николе у Великој Хочи* = М. Ћоровић-Љубинковић, *Иконостас цркве светог Николе у Великој Хочи. Прилог проучавању култа Стевана Дечанског*, Старинар 9–10 (1958–1959) 169–179.

Ћоровић-Љубинковић, *Одраз култа св. Стефана* = М. Ћоровић-Љубинковић, *Одраз култа св. Стефана у српској средњовековној уметности*, Старинар, н. с., 12 (1961) 47–60.

Ћоровић-Љубинковић, *Пећко-дечанска иконописна школа* = М. Ћоровић-Љубинковић, *Пећко-дечанска иконописна школа од XIV до XIX века*, Београд 1955.

Ћоровић-Љубинковић, *Призренско четворојеванђеље* = М. Ћоровић-Љубинковић, *Призренско четворојеванђеље. Ка проблему његовог датовања*, Старинар 19 (1968–1969) 191–202.

Ћоровић-Љубинковић, *Средњевековни дуборез* = М. Ћоровић-Љубинковић, *Средњевековни дуборез у источним областима Југославије*, Београд 1965.

Ћук, *Косаче и Полимље* = Р. Ћук, *Косаче и Полимље*, in: *Српска проза данас. Косаче – оснивачи Херцеговине*, Билећа–Гацко–Београд 2002, 378–388.

Ћурчић, *Грачаница* = С. Ћурчић, *Грачаница. Историја и Архитектура*, Београд–Приштина 1988.

Убипарип, *Петоїласник Ђурђа Црнојевића* = М. Убипарип, *Петоїласник Ђурђа Црнојевића*, in: *Октоих петоїласник: издање Ђурђа Црнојевића*, edd. М. Убипарип, М. Лазић, М. Н. Мартиновић, Цетиње–Београд–Дечани 2014.

Ухова, «*Балканский*» *стиль в орнаменте* = Т. Б. Ухова, «*Балканский*» *стиль в орнаменте рукописных книг из мастерской Троице-Сергиева монастыря*, in: *Древнерусское искусство XIV–XV вв.*, Москва 1984, 141–151.

Ухова, *Орнамент неовизантийского стиля* = Т. Б. Ухова, *Орнамент неовизантийского стиля в московских рукописях конца XIV – первой четверти XV в.*, in: *Андрей Рублев и его эпоха*, ed. М. В. Алпатов, Москва 1971, 222–244.

Ферјанчић, *Византијски и српски Сер* = Б. Ферјанчић, *Византијски и српски Сер у XIV столећу*, Београд 1994.

Ферјанчић, *Деспоти* = Б. Ферјанчић, *Деспоти у Византији и јужнословенским земљама*, Београд 1960.

Ферјанчић, *Када се Евдокија удала* = Б. Ферјанчић, *Када се Евдокија удала за Стевана Немањића*, ЗФФ 8/1 (1964) 217–224.

Ферјанчић, *Севастократори и кесари* = Б. Ферјанчић, *Севастократори и кесари у Српском царству*, ЗФФ 11/1 (1970) 255–269.

Ферјанчић, *Севастократори у Византији* = Б. Ферјанчић, *Севастократори у Византији*, ЗРВИ 11 (1968) 141–192.

Ферјанчић, Максимовић, *Свети Сава и Србија* = Б. Ферјанчић, Љ. Максимовић, *Свети Сава и Србија између Епира и Никеје*, in: *Свети Сава у српској историји и традицији*, ed. С. Ћирковић, Београд 1998, 13–26.

Фотић, *Прилаїођавање и опстанак* = А. Фотић, *Прилаїођавање и опстанак: Хиландар у Османском царству (XV–XVII век)*, in: *Манастир Хиландар*, ed. Г. Суботић, Београд 1998, 91–102.

Фотић, *Света Гора и Хиландар* = А. Фотић, *Света Гора и Хиландар у Османском царству (XV–XVII век)*, Београд 2000.

Хан, *Интарзија* = В. Хан, *Интарзија на подручју Пећке патријаршије, XVI–XVIII век*, Нови Сад 1966.

Харисијадис, *Апостол бр. 47* = М. Харисијадис, *Апостол бр. 47 у Вуковој рукописној збирци у Берлину*, ЗЛУМС 12 (1976) 225–235.

Харисијадис, *Београдски псалтир* = М. Харисијадис, *Београдски псалтир*, ГГБ 19 (1972) 213–250.

Харисијадис, *Два рукописа бивше Народне библиотеке* = М. Харисијадис, *Два рукописа бивше Народне библиотеке у Београду – Призренско јеванђеље и Београдска Александрида*, Годишњак Народне библиотеке Србије (1960) 82–98.

Харисијадис, *Два српска четворојеванђеља* = М. Харисијадис, *Два српска четворојеванђеља из XIV века – у Љењинграду и Москви*, Зограф 4 (1972) 35–42.

Харисијадис, *Илуминација рукописа* = М. Харисијадис, *Илуминација рукописа босанског порекла у средњем веку*, Глас САНУ 354, Одељење историјских наука 6 (1988) 91–135.

Харисијадис, *Илуминирани рукописи* = М. Харисијадис, *Илуминирани рукописи старе Народне библиотеке у Београду*, Старинар 19 (1968) 251–261.

Харисијадис, *Илуминација рукописа XVII века* = М. Харисијадис, *Илуминација рукописа XVII века исписаних или набављених на Светој Гори за манастире у српским земљама*, ХЗ 4 (1978) 169–190.

Харисијадис, *Куманичко четворојеванђеље* = М. Харисијадис, *Куманичко четворојеванђеље*, ЗМПУ 9–10 (1966) 49–63.

Харисијадис, *Најстарији рукопис* = М. Харисијадис, *Најстарији рукопис исписан у Кратову у првој половини XVI века*, ЗМСЛУ 27–28 (1991–1992) 213–216.

Харисијадис, *Обојене графике у Октоиху петоїласнику* = М. Харисијадис, *Обојене графике у Октоиху петоїласнику Божидара Вуковића патријаршијске библиотеке у Београду*, ЗМПУ 11 (1969) 31–34.

Харисијадис, *Перїаментни рукописи* = М. Харисијадис, *Перїаментни рукописи Државне библиотеке у Берлину*, ЗЛУМС 13 (1977) 177–193.

Харисијадис, *Раскошни византијски стил* = М. Харисијадис, *Раскошни византијски стил у орнаментици јужнословенских рукописа из XIV и XV века*, in: *Моравска школа и њено доба*, ed. В. Ј. Ђурић, Београд 1972, 211–227.

Харисијадис, *Фиїурални иницијали* = М. Харисијадис, *Фиїурални иницијали у Радослављевој Апокалипси*, Зограф 9 (1978) 50–53.

Харисијадис, *Христофор Рачанин* = М. Харисијадис, *Христофор Рачанин, преписивач и илуминатор рукописа*, Зограф 3 (1969) 34–38.

Христу, *Манастир Пресвете Богородице Еверїетиде* = П. Христу, *Манастир Пресвете Богородице Еверїетиде у Цариїраду*, in: *Осам векова Студенице*, Београд 1986, 61–73.

Цветковић, *Есфиїменска повеља* = Б. Цветковић, *Есфиїменска повеља деспота Ђурђа Бранковића: фантастична архитектура, Жича, Есфиїмен или небески станови?*, in:

ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ. Зборник радова поводом четрдесет година Института за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду, ed. И. Стевовић, Београд 2012, 343–363.

Цветковић, *Зидно сликарство манастира Јошанице* = Б. Цветковић, *Зидно сликарство манастира Јошанице*, Београд 2007 (unpublished M.A. thesis).

Цветковић, *Манастир Нова Павлица* = Б. Цветковић, *Манастир Нова Павлица. Историја, архитектура и живопис*, Београд 2009 (unpublished Ph.D. thesis).

Цветковић, *Необичне сцене* = Б. Цветковић, *Необичне сцене у припрати храма манастира Јошанице*, Саопштења 45 (2013) 111–130.

Цветковић, *Плашт српских деспота* = Б. Цветковић, *Плашт српских деспота у 15. веку. Прилог проучавању*, in: *Византијски свет на Балкану* II, edd. Б. Крсмановић, Љ. Максимовић, Р. Радић, Београд 2012, 551–562.

Цветковић, *Портрет Тодора Бранковића* = Б. Цветковић, *Портрет Тодора Бранковића у ђаконикону манастира Грачанице*, ЗМСЛУ 29–30 (1993–1994) 75–88.

Цветковић, *Портрети у наосу Нове Павлице* = Б. Цветковић, *Портрети у наосу Нове Павлице: историзам или политичка актуелност?*, Саопштења 35–36 (2003–2004) 79–99.

Цветковић, *Реликвијар Барбаре Франкопан* = Б. Цветковић, *Реликвијар Барбаре Франкопан Бранковић. Прилог проучавању*, ЗМПУ, н. с., 8 (2012) 23–35.

Цветковић, *Трсатски реликвијар* = Б. Цветковић, *Трсатски реликвијар: порекло структуре*, in: *Средњи век у српској науци, историји, књижевности и уметности* VI, ed. Г. Јовановић, Деспотовац 2015, 175–188.

Цветковић, Стевовић, Ердељан, *Манастир Јошаница* = Б. Цветковић, И. Стевовић, Ј. Ердељан, *Манастир Јошаница*, Београд 2008.

Цветковски, *Белешке* = С. Цветковски, *Белешке из Богородичине цркве на Малом граду*, Зограф 34 (2010) 111–124.

Цветковски, *Портрети* = С. Цветковски, *Портрети византијских и српских владара у манастиру Трескавцу*, Зограф 31 (2006–2007) 153–167.

Цветковски, *Црква Свете Богородице* = С. Цветковски, *Црква Свете Богородице у селу Модришту*, Зограф 35 (2011) 193–209.

Цветковски, *Црквата Св. Ѓорѓија во Матејче* = С. Цветковски, *Црквата Св. Ѓорѓија во Матејче*, Зборник. Средновековна уметност 5 (2006) 79–104.

Цернић, *О атрибуцији средњовековних рукописа* = Л. Цернић, *О атрибуцији средњовековних српских ћирилских рукописа*, in: *Текстологија средњовековних јужнословенских књижевности*, Београд 1981, 335–360.

Цернић, *Писари грачаничког (липљанског) пролога* = Л. Цернић, *Писари грачаничког (липљанског) пролога – минеја (Атрибуција рукописа као могућност реконструкције грађе скрипторија),* АП 1 (1979) 133–166.

Чанак-Медић, *Црква Светог Саве* = М. Чанак-Медић, *Црква Светог Саве у Будви*, Зограф 27 (2000) 17–22.

Чанак-Медић, *Архиепископ Данило II* = М. Чанак-Медић, *Архиепископ Данило II и архитектура Пећке патријаршије*, in: *Архиепископ Данило II и његово доба*, ed. В. Ј. Ђурић, Београд 1991, 295–310.

Чанак-Медић, *Архитектура жичке Спасове цркве* = М. Чанак-Медић, *Архитектура жичке Спасове цркве и Радослављеве припрате*, Саопштења 24 (1992) 7–49.

Чанак-Медић, *Архитектура и програм екснартекса* = М. Чанак-Медић, *Архитектура и програм екснартекса жичке Спасове цркве*, in: *Манастир Жича. Зборник радова*, ed. Г. Суботић, Краљево 2000, 57–81.

Чанак-Медић, *Архитектура Светог Луке* = М. Чанак-Медић, *Архитектура Светог Луке и њени извори*, in: *Црква Светог Луке кроз вјекове*, ed. В. Кораћ, Котор 1997, 33–42.

Чанак-Медић, *Готика у српској црквеној архитектури* = М. Чанак-Медић, *Готика у српској црквеној архитектури у раздобљу од Жиче до Ресаве*, in: *Манастир Ресава: историја и уметност*, ed. В. Ј. Ђурић, Деспотовац 1995, 111–134.

Чанак-Медић, *Давидовица* = М. Чанак-Медић, *Да ли је Давидовица изгледала као гробне цркве Немањића?*, Саопштења 13 (1981) 67–76.

Чанак-Медић, *Двојне куле* = М. Чанак-Медић, *Двојне куле на прочељу цркава Немањиног доба*, in: *Стефан Немања – свети Симеон Мироточиви. Историја и предање*, ed. Ј. Калић, Београд 2000, 181–197.

Чанак-Медић, *Катедрала Светог Трипуна* = М. Чанак-Медић, *Катедрала Светог Трипуна као одраз уметничких прилика у Котору XII века*, ЗРВИ 36 (1997) 83–98.

Чанак-Медић, *Которска катедрала Светог Трипуна* = М. Чанак-Медић, *Которска катедрала Светог Трипуна као инспирација неимара и скулптора рашких храмова*, ЗРВИ 44 (2007) 245–251.

Чанак-Медић, *Нова сазнања* = М. Чанак-Медић, *Нова сазнања о најстаријем раздобљу Ђурђевих Ступова у Будимљи*, in: *Ђурђеви Ступови и Будимљанска епархија. Зборник радова*, edd. Б. Тодић, М. Радујко, Беране–Београд 2011, 109–119.

Чанак-Медић, *Полихромија и апотропејске представе* = М. Чанак-Медић, *Полихромија и апотропејске представе на прочељу Спасовог дома у Жичи*, ЗРВИ 43 (2006) 561–578.

Чанак-Медић, *Првобитна олтарска преграда* = М. Чанак-Медић, *Првобитна олтарска преграда цркве Успења Богородице у Морачи*, Саопштења 39 (2007) 71–81.

Чанак-Медић, *Свети Ахилије у Ариљу* = М. Чанак-Медић, *Свети Ахилије у Ариљу. Историја, архитектура и просторни склоп манастира*, Београд 2002.

Чанак-Медић, *Светиљке и пасхални обреди* = М. Чанак-Медић, *Светиљке и првобитни пасхални обреди у жичкој Спасовој цркви и њихови антички извори*, in: *Трећа југословенска конференција византолога*, edd. Љ. Максимовић, Н. Радошевић, Е. Радуловић, Београд–Крушевац 2002, 225–236.

Чанак-Медић, *Узори и пројектантски поступак дечанског неимара* = М. Чанак-Медић, *Узори и пројектантски поступак дечанског неимара*, in: *Дечани и византијска уметност средином XIV века*, ed. В. Ј. Ђурић, Београд 1989, 159–167.

Чанак-Медић, *Црква Светог Саве* = М. Чанак-Медић, *Црква Светог Саве у Будви*, Зограф 27 (1998–1999) 17–22.

Чанак-Медић, Поповић, Војводић, *Манастир Жича* = М. Чанак-Медић, Д. Поповић, Д. Војводић, *Манастир Жича*, Београд 2014.

Чанак-Медић, Тодић, *Манастир Студеница* = М. Чанак-Медић, Б. Тодић, *Манастир Студеница*, Нови Сад 2011.

Чанак-Медић, Тодић, *Пећка патријаршија* = М. Чанак-Медић, Б. Тодић, *Манастир Пећка патријаршија*, Нови Сад 2014.

Чанак-Медић, Тодић, *Стари Рас* = М. Чанак-Медић, Б. Тодић, *Стари Рас са Сопоћанима*, Нови Сад – Призрен 2013.

Чоловић, *Сакрална баштина* = Б. Чоловић, *Сакрална баштина далматинских Срба*, Загреб 2011.

Чремошник, *Историски споменици Дубровачког архива* I = Г. Чремошник, *Историски споменици Дубровачког архива I. Канцеларијски и нотарски списи 1278–1301*, Београд 1932.

Чурчић, *Грађанска штампарија* = Л. Чурчић, *Грађанска штампарија у Трговишту у Румунији*, in: *Грађанска штампарија 1519–1523*, ed. Д. Бараћ, Београд – Источно Сарајево 2008, 335–361.

Чурчић, *Повест о постанку манастира Раковца* = Л. Чурчић, *Повест о постанку манастира Раковца у кратком манастирском летопису игумана Теофана из 1704*, Нови Сад 1990.

Чурчић, *Српске штампане књиге* = Л. Чурчић, *Српске штампане књиге до обнове Пећке патријаршије*, ЗМСЛУ 27–28 (1991–1992) 185–211.

Џамић, *Зидне слике* = В. Џамић, *Зидне слике с почетка XIX века у хиландарском саборном храму*, Саопштења 44 (2012) 191–206.

Шакота, *Акатист првомученику Стефану* = М. Шакота, *Акатист првомученику Стефану од иконописца Лонгина*, СКМ 2–3 (1963) 205–218.

Шакота, *Дечанска ризница* = М. Шакота, *Дечанска ризница*, Београд–Приштина 1984.

Шакота, *Зограф Лонгин* = М. Шакота, *Зограф Лонгин, сликар и књижевник XVI века*, in: *Стара књижевност*, ed. Ђ. Трифуновић, Београд 1972², 540–547.

Шакота, *О ктиторској композицији* = М. Шакота, *О ктиторској композицији у припрати цркве манастира Бање код Прибоја*, Саопштења 13 (1981) 47–56.

Шакота, *Ризница манастира Бање* = М. Шакота, *Ризница манастира Бање код Прибоја*, Београд 1981.

Шакота, *Студеничка ризница* = М. Шакота, *Студеничка ризница*, Београд 1988.

Шево, *Манастир Ломница* = Љ. Шево, *Манастир Ломница*, Београд 1999.

Шево, *Српско сликарство 18. вијека* = Љ. Шево, *Српско сликарство 18. вијека у византијској традицији*, Бања Лука 2010.

Шево, *Црква Рођења светог Јована Претече* = Љ. Шево, *Црква Рођења светог Јована Претече у Стоном Београду*, Бања Лука 2011.

Шелмић, *Западноевропски барок и српско сликарство* = Л. Шелмић, *Западноевропски барок и српско зидно сликарство 18. века*, in: *Западноевропски барок и византијски свет*, ed. Д. Медаковић, Београд 1999, 191–198.

Шелмић, *Српско зидно сликарство* = Л. Шелмић, *Српско зидно сликарство XVIII века*, Нови Сад 1987.

Шест писаца = *Шест писаца XIV века*, ed. Д. Богдановић, Београд 1986.

Шкриванић, *Путеви* = Г. Шкриванић, *Путеви у средњовековној Србији*, Београд 1974.

Шмерлинг, *Художественное оформление грузинской рукописной книги* II = Р. Шмерлинг, *Художественное оформление грузинской рукописной книги IX–XI веков* II, Тбилиси 1979.

Шмит, Бошковић, *Средњовековни градови у Војводини* = Р. Шмит, Ђ. Бошковић, *Средњовековни градови у Војводини*, in: *Војводина I. Од најстаријих времена до Велике сеобе*, ed. Д. Ј. Поповић, Нови Сад 1939, 301–329.

Шпадијер, *Књижевност* = И. Шпадијер, *Књижевност*, in: *Манастир Хиландар*, ed. Г. Суботић, Београд 1998, 103–114.

Шпадијер, *Свети Петар Коришки* = И. Шпадијер, *Свети Петар Коришки у старој српској књижевности*, Београд 2014.

Шпадијер, *Светогорска баштина* = И. Шпадијер, *Светогорска баштина. Манастир Хиландар и стара српска књижевност*, Београд 2014.

Шпехар, *Лична побожност* = П. Шпехар, *Лична побожност на подручју Охридске архиепископије у светлу археолошких налаза од XI до XIII века*, in: *Византијски свет на Балкану* I, edd. Б. Крсмановић, Љ. Максимовић, Р. Радић, Београд 2012, 205–220.

Штављанин-Ђорђевић, Гроздановић-Пајић, Цернић, *Опис ћирилских рукописа* = Љ. Штављанин-Ђорђевић, М. Гроздановић-Пајић, Л. Цернић, *Опис ћирилских рукописа Народне библиотеке Србије* I, Београд 1986; *Палеографски албум*, ed. Л. Цернић, Београд 1991.

Шульгина, *Балканский орнамент* = Э. В. Шульгина, *Балканский орнамент*, in: *Древнерусское искусство, Рукописная книга* II, Москва 1974, 240–264.

Шупут, *Архитектонски украс* = М. Шупут, *Архитектонски украс цркве краља Милутина*, in: *Манастир Хиландар*, ed. Г. Суботић, Београд 1998, 161–164.

Шупут, *Манастир Бањска* = М. Шупут, *Манастир Бањска*, Београд 2003.

Шупут, *Сйоменици* = М. Шупут, *Сйоменици срйскоī цркВеноī īрадиӣељсӣва XVI–XVII века*, Београд 1991.

Шупут, *Срйска архиӣекӣура* = М. Шупут, *Срйска архиӣекӣура у доба ӣурске власӣи 1459–1690*, Београд 1984.

Шупут, *Цариīрадски извори* = М. Шупут, *Цариīрадски извори архиӣекӣуре цркве Св. Николе у Куршумлији*, in: *Сӣефан Немања – свеӣи Симеон Мироӣочиви. Исӣорија и īредање*, ed. J. Калић, Београд 2000, 171–178.

Ягич, *Мариинско четвероевангелие* = В. И. Ягич, *Памятник глаголической письменности. Мариинско четвероевангелие. С примечаниями и приложениями*, Санкт-Петербург 1883 (= *Quattuor evangeliorum versionis palaeoslovenicae. Codex Marianus glagoliticus, characteribus cyrillicis transcriptum*, Graz 1960).

Acta Albaniae = *Acta et diplomata res Albaniae mediae aetatis illustrantia* I. *Annos 1311–1343, tabulamque geographicam continens*, edd. L. Thallóczy, K. Jirecek, E. de Sufflay, Vindobonae 1913.

Actes de Chilandar = *Actes de Chilandar. I. Actes grecs*; *II. Actes slaves*, edd. L. Petit, B. Korablev, Amsterdam 1975.

Actes de Kastamonitou = *Actes de Kastamonitou*, ed. N. Oikonomides, Paris 1978.

Angelov, *Theodore Metochites* = D. G. Angelov, *Theodore Metochites: Statesman, Intellectual, Poet and Patron of the Arts*, in: *Restoring Byzantium. The Kariye Camii in Istanbul and the Byzantine Institute Restoration*, edd. H. A. Klein, R. G. Ousterhout, New York 2004, 15–22.

Angenendt, *Corpus incorruptum* = A. Angenendt, *Corpus incorruptum. Eine Leitidee der mittelalterlichen Reliquienverehrung*, Saeculum 42/3–4 (1991) 320–348.

Angenendt, *Heilige und Reliquien* = A. Angenendt, *Heilige und Reliquien. Die Geschichte ihres Kultes vom frühen Christentum bis zur Gegenwart*, München 1997.

Annales Ragusini = *Annales Ragusini Anonymi item Nicolai de Ragnina*, ed. S. Nodilo, Zagrabiae 1883.

Armenian Miniatures = *Armenian Miniatures*, edd. L. A. Dournovo, S. Der Nersessian, London 1961.

Babić, *Les chapelles annexes* = G. Babić, *Les chapelles annexes des églises byzantines. Fonction liturgique et programmes iconografiques*, Paris 1969.

Babić, *Les fresques de Sušica* = G. Babić, *Les fresques de Sušica en Macédoine et l'iconographie originale de leurs images de la vie de la Vierge*, CA 12 (1962) 303–339.

Babić, *Les plus anciennes fresques de Studenica* = G. Babić, *Les plus anciennes fresques de Studenica (1208/9)*, in: *Actes du XVe Congrès international d'études byzantines*, II–A, Athènes 1981, 31–42.

Babić, *Les portraits des grands dignitaires* = G. Babić, *Les portraits des grands dignitaires du temps des tsars serbes. Hiérarchie et idéologie*, in: *Βυζάντιο και Σερβία κατά τον ΙΔ` αίωνα*, edd. Ευ. Παπαδοπούλου, Δ. Διαλέτη, Αθήνα 1996, 158–168.

Babić, *Quelques observations* = G. Babić, *Quelques observations concernant l'icône da le Vierge Kosinitsa*, in: *ΛΑΜΠΗΔΩΝ. Αφιέρωμα στη μνήμη της Ντούλας Μουρίκη* I, Αθηνα 2003, 95–102.

Babić, *Sur l'icône de Poganovo* = G. Babić, *Sur l'icône de Poganovo et la vasilissa Hélène*, in: *L'art de Thessalonique et des pays balkaniques et les courants spirituels au XIVe siècle*, edd. D. Davidov, R. Samardžić, Belgrade 1987, 57–65.

Babić, Ćirković, Korać, *Studenica Monastery* = G. Babić, S. Ćirković, V. Korać, *Studenica Monastery*, Belgrade 1986.

Ballian, *Exchanges between Byzantium and the Islamic World* = A. Ballian, *Exchanges between Byzantium and the Islamic World: Courtly Art and Material Culture*, in: *Heaven and Earth, Art of Byzantium from Greek Collections*, edd. A. Drandaki, D. Papanikola-Bakirtzi, A. Tourta, Athens 2013, 292–296.

Ballian, *Silverwork Produced in Ottoman Trikala* = A. Ballian, *Silverwork Produced in Ottoman Trikala (Thessaly): Problems of Taxonomy and Interpretation*, in: *Ottoman-Turkish Metalwork in the Balkans and in Hungary*, Budapest 2012, 1–27, in press.

Barada, *Dinastičko pitanje* = M. Barada, *Dinastičko pitanje u Hrvatskoj XI stoljeća*, Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku 50 (1928–1929) 157–199.

Bavant, *Caričin Grad* = B. Bavant, *Caričin Grad and the Changes in the Nature of Urbanism in the Central Balkans in the Sixth Century*, in: *The Transition to Late Antiquity, on the Danube and Beyond*, ed. A. Poulter, Oxford 2012, 337–374.

Beckwith, *Coptic Sculpture* = J. Beckwith, *Coptic Sculpture 300–1300*, London 1963.

Belting, *Likeness and Presence* = H. Belting, *Likeness and Presence. A History of the Image Before the Era of Art*, Chicago–London 1994.

Belting, *The Image and Its Public* = H. Belting, *The Image and Its Public in Middle Ages. Form and Function of Early Paintings of the Passion*, New York 1990.

Bešlagić, *Stećci* = Š. Bešlagić, *Stećci: kataloško-topografski pregled*, Sarajevo 1971.

Bezić, *Crkva sv. Petra na Priku* = N. Bezić, *Crkva sv. Petra na Priku u Omišu*, PPUD 12 (1960) 50–59.

Biliarsky, *Le rite du couronnement* = I. Biliarsky, *Le rite du couronnement des tsars dans les pays slaves et promotion d'autres axiai*, OCP 59/1 (1993) 91–139.

Bjelovučić, *Ruševine crkvice Sv. Jurja* = N. Z. Bjelovučić, *Ruševine crkvice Sv. Jurja u Janjini iz IX ili X vijeka*, SHP II/1–2 (1928) 118–122.

Blangez-Malamut, Cacouros, *L'image des Serbs* = E. Blangez-Malamut, M. Cacouros, *L'image des Serbs dans la rhétorique byzantine de la seconde moitié du XIIe siècle*, in: *Byzantium, Identity, Image, Influence*, ed. Fl. Karsten, Copenhagen 1996, 97–122.

Bogdanović D., *Politička filosofija* = D. Bogdanović, *Politička filosofija srednjovekovne Srbije. Mogućnosti jednog istraživanja*, Filozofske studije 16 (1984) 5–29.

Bogdanović, Djurić, Medaković, *Chilandar* = D. Bogdanović, V. J. Djurić, D. Medaković, *Chilandar on the Holy Mountain*, Belgrade 1978.

Bogdanović J., *Regional Developments in Late Byzantine Architecture* = J. Bogdanović, *Regional Developments in Late Byzantine Architecture and the Question of 'Building Schools'. An Overlooked Case of the Fourteenth-Century Churches from the Region of Skopje*, Byzantinoslavica 69/1–2 (2011) 219–266.

Bogevska, *Les peintures murales du monastère de Marko* = S. Bogevska, *Les peintures murales du monastère de Marko: un programme iconographique au service de la propagande royale*, in: *Actes de la journée d'étude 'Culture des commanditaires'*, edd. Q. Cazes, Ch. Prigent, Paris 2011, http://hicsa.univ–paris1.fr/page.php?r=18&id=500&lang=fr, 1–21.

Bogevska-Capuano, *Les églises rupestres* = S. Bogevska-Capuano, *Les églises rupestres de la région des lacs d'Ohrid et de Prespa: milieu du XIIIe – milieu du XVIe siècle*, Turnhout 2015.

Borozan, *Gravura iz Cetinjskog oktoiha* = B. Borozan, *Sakriveni iskaz gravure iz Cetinjskog oktoiha*, in: *Crnojevići: značaj za crnogorsku državu i kulturu*, ed. Č. Drašković, Podgorica 2011, 103–136.

Borozan, *Rekonstrukcija manastira Crnojevića* = B. Borozan, *Rekonstrukcija crkve Rođenja Bogorodice manastira Crnojevića na Cetinju,* ARS 3 (1986) 68–73.

Bošković, *Studenica* = Đ. Bošković, *Studenica. Reflections sur sa genèse et ses racines*, in: *Студеница и византијска уметност око 1200. године*, ed. В. Корać, Београд 1988, 125–130.

Brač u ranom srednjem vijeku = *Brač u ranom srednjem vijeku*, ed. D. Domančić, Split–Povlja 1984.

Buschhausen, *Die Illustration eines Georgischen Evangeliars* = H. & H. Buschhausen, *Die Illustration eines Georgischen Evangeliars aus dem 10. Jahrhunderts*, in: *Tesserae. Festschrift für Josef Engemann*, Münster 1991, 358–368.

Byzance et les reliques du Christ = *Byzance et les reliques du Christ*, edd. J. Durand, B. Flusin, Paris 2004.

Byzantine Art and Renaissance Europe = *Byzantine Art and Renaissance Europe*, ed. A. Lymberopoulou, Ashgate 2013.

Byzantium at Princeton = *Byzantium at Princeton. Byzantine Art and Archaeology at Princeton University*, edd. S. Ćurčić, A. St. Clair, Princeton 1986.

Byzantium. Faith and Power = *Byzantium. Faith and Power (1261–1557)*, ed. H. C. Evans, New York 2004.

Catalogue of Byzantine Seals = *Catalogue of Byzantine Seals at Dumbarton Oaks and in the Fogg Museum of Art* I, edd. J. Nesbitt, N. Oikonomides, Washington, D.C. 1991.

Chatterjee, *The Living Icon* = P. Chatterjee, *The Living Icon in Byzantium and Italy. The Vita Image, Eleventh to Thirteenth Centuries*, Cambridge 2014.

Chatzidakis, *Icons of the Cretan School* = N. Chatzidakis, *Icons of the Cretan School (15th–16th century)*, *exhibition catalogue*, Athens 1983.

Chatzidakis, *Hosios Loukas* = N. Chatzidakis, *Hosios Loukas*, Athens 1997.

Chatzidakis-Bacharas, *Les peintures murales* = Th. Chatzidakis-Bacharas, *Les peintures murales de Hosios Loukas. Les chapelles occidentales*, Athènes 1982.

Cheynet, *La place de la Serbie* = J.-C. Cheynet, *La place de la Serbie dans la diplomatie byzantine à la fin du XIe siècle*, ZRVI 45 (2008) 89–97.

Cibulka, *Václavova rotunda* = J. Cibulka, *Václavova rotunda svatého Víta*, in: *Svatováclavský sborník, na památky 1000. výročí smrti knížete Václava svatého* I, Praha 1934, 339–685.

Clark, *Checklist of Manuscripts* = K. W. Clark, *Checklist of Manuscripts in St. Catherine's Monastery, Mount Sinai*. Microfilmed for the Library of Congress, 1950, Washington 1952.

Codex diplomaticus = *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae* II, ed. T. Smičiklas, Zagreb 1904.

Constantine VII Porphyrogenitus, De administrando imperio = *Constantine VII Porphyrogenitus, De administrando imperio* I, ed. Gy. Moravcsik, tr. R. J. H. Jenkins, Washington 1967².

Cotsonis, *Onomastics* = J. Cotsonis, *Onomastics, Gender, Office and Images on Byzantine Lead Seals: A Means of Investigating Personal Piety*, Byzantine and Modern Greek Studies 32 (2008) 1–37.

Crafts and Craftsmen = *Crafts and Craftsmen of the Middle East: Fashioning the Individual in the Muslim Mediterranean*, edd. S. Faroqui, R. Deguilhem, London – New York 2005.

Crnčević, *The Architecture of Cathedral Churches* = D. Crnčević, *The Architecture of Cathedral Churches on the Eastern Adriatic Coast at the Time of the First Principalities of South Slavs (9th–11th Centuries)*, in: *The World of the Slavs. Studies on the East, West and South Slavs: Civitas, Oppidaa, Villas and Archeological Evidence (7th–11th Centuries A.D.)*, ed. S. Rudić, Belgrade 2013, 37–136.

Crnojevići = *Crnojevići: značaj za crnogorsku državu i kulturu*, ed. Č. Drašković, Podgorica 2011.

Cutler, *From Loot to Scholarship* = A. Cutler, *From Loot to Scholarship: Changing Modes in the Italian Response to Byzantine Artifacts, ca. 1200–1750*, DOP 49 (1995) 237–267.

Cvetković, *'Memorial' Architecture* = B. Cvetković, *'Memorial' Architecture in Late Medieval Serbia: An Issue of Methodology and Sources*, in: *Простори памћења I. Архитектура*, edd. А. Кадијевић, М. Попадић, Београд 2013, 31–41.

Cvetković, *Christianity and Royalty* = B. Cvetković, *Christianity and Royalty: The Touch of the Holy*, Byzantion, 72/2 (2002) 347–364.

Cvetković, *Franciscans and Medieval Serbia* = B. Cvetković, *Franciscans and Medieval Serbia: Evidence of Art,* Ikon 3 (2010) 247–260.

Cvetković, *Nimbi* = B. Cvetković, *Nimbi in the Late Byzantine Art: A Reassessment*, Ниш и Византија 13 (2015) 287–299.

Cvetković, *Sovereign Portraits* = B. Cvetković, *Sovereign Portraits at Mark's Monastery Revisited*, Ikon 5 (2012) 185–198.

Cvetković, Hahn, *Imperial Aspirations* = B. Cvetković, C. Hahn, *Imperial Aspirations: Relics and Reliquaries of the Byzantine Periphery*, Convivium 2/1 (2015) 182–201.

Cvetkovski, *Les fresques de l'église Saint-Georges* = S. Cvetkovski, *Les fresques de l'église Saint-Georges – monastère de Knežino*, in: *На тра̄овима Војислава Ј. Ђурића*, ed. Д. Медаковић, Ц. Гроздданов, Београд 2011, 143–155.

Čanak-Medić, *L'architecture de l'époque de Nemanja* II = M. Čanak-Medić, *L'architecture de l'époque de Nemanja. II. Églises de la valée du Lim et du littoral adriatique*, Beograd 1989.

Čanak-Medić, *L'architecture de la première moitié du XIIIème siècle* II = M. Čanak-Medić, *L'architecture de la première moitié du XIIIème siècle. II. Les églises de Rascie*, Beograd 1995.

Čanak-Medić, *L'architecture de la seconde moitié du XIIIème siècle* I = M. Čanak-Medić, *L'architecture de la seconde moitié du XIIIème siècle* I, Beograd 2007.

Čanak-Medić, Bošković, *L'architecture de l'époque de Nemanja* I = M. Čanak-Medić, Dj. Bošković, *L'architecture de l'époque de Nemanja. I. Les églises de Toplica et des vallées de l'Ibar et de la Morava,* Beograd 1986.

Čanak-Medić, Čubrović, *Katedrala Svetog Tripuna* = M. Čanak-Medić, Z. Čubrović, *Katedrala Svetog Tripuna u Kotoru. Istorija, arhitektura, arhitektonska plastika i liturgijski nameštaj*, Kotor 2010.

Čanak-Medić, Kandić, *L'architecture de la première moitié du XIIIe siècle* I = M. Čanak-Medić, O. Kandić, *L'architecture de la première moitié du XIIIe siècle. I. Églises de Rascie*, Beograd 1995.

Čilikov, *Umjetnička kultura* = A. Čilikov, *Umjetnička kultura u doba Crnojevića*, in: *Crnojevići: značaj za crnogorsku državu i kulturu*, ed. Č. Drašković, Podgorica 2011, 369–382.

Čremošnik, *Izvještaj* = I. Čremošnik, *Izvještaj o iskopinama u Rogačićima kod Blažuja*, GZMBiH, arheologija, n. s., 8 (1953) 303–315.

Čunčić, Perkić, *Hrvatski glagoljski natpis* = M. Čunčić, M. Perkić, *Hrvatski glagoljski natpis Župe dubrovačke iz 11. stoljeća*, Slovo 59 (2009) 77–122.

Ćirković, *Between Kingdom and Empire* = S. Ćirković, *Between Kingdom and Empire: Dušan's State (1346–1355) Reconsidered*, in: *Βυζάντιο και Σερβία κατά τον ΙΔ ` αίωνα*, edd. Ευ. Παπαδοπούλου, Δ. Διαλέτη, Αθήνα 1996, 110–120.

Ćirković, *I Serbi nel Medioevo* = S. Ćirković, *I Serbi nel Medioevo*, Milano 1992.

Ćurčić, *Architecture in the Balkans* = S. Ćurčić, *Architecture in the Balkans from Diocletian to Süleyman the Magnificent*, New Haven – London 2010.

Ćurčić, *Articulation of Church Façades* = S. Ćurčić, *Articulation of Church Façades During the First Half of the Fourteenth Century: A Study of the Relationship of Byzantine and Serbian Architecture*, in: *Византијска уметностӣ почетком XIV века*, ed. С. Петковић, Београд 1978, 17–27.

Ćurčić, *Gračanica* = S. Ćurčić, *Gračanica. King Milutin's Church and Its Place in Late Byzantine Architecture*, University Park – London 1979.

Ćurčić, *'Renewed from the Very Foundations'* = S. Ćurčić, *'Renewed from the Very Foundations': The Question of the Genesis of the Bogorodica Ljeviška in Prizren*, in: *Archeology in Architecture: Studies in Honor of Cecil L. Striker*, edd. J. J. Emerick, D. M. Deliyannis, Mainz 2005, 23–36.

Ćurčić, *The Exonarthex of Hilandar* = S. Ćurčić, *The Exonarthex of Hilandar. The Question of Its Function and Patronage*, in: *Осам векова Хиландара. Исто̄рија, духовни живо̄т, књижевностӣ, уметностӣ и архите̄ктура*, ed. В. Корać, Београд 2000, 477–487.

Ćurčić, *Two Examples of Local Building Workshops* = S. Ćurčić, *Two Examples of Local Building Workshops in Fourteenth-Century Serbia*, Zograf 7 (1977) 45–51.

D'Amico, *Per la storia dell'icona serba del Vaticano* = R. D'Amico, *Per la storia dell'icona serba del Vaticano: il rapporto con le vicende della Basilica di San Pietro e una sua 'replica' seicentesca a Fano*, Зограф 28 (2001) 89–99.

Dagron, *Empereur et prêtre* = G. Dagron, *Empereur et prêtre. Étude sur le «césaropapisme» byzantine*, Paris 1996.

Deguilhem, *Shared Space or Contested Space* = R. Deguilhem, *Shared Space or Contested Space: Religious Mixity, Infrastructural Hierarchy and the Builders' Guild in Mid-Nineteenth Century Damascus*, in: *Crafts and Craftsmen of the Middle East: Fashioning the Individual in the Muslim Mediterranean*, edd. S. Faroqui, R. Deguilhem, London – New York 2005, 261–284.

Delbrueck, *Antike Porphyrwerke* = R. Delbrueck, *Antike Porphyrwerke*, Berlin–Leipzig 1932.

Der Nersessian, *Armenian Manuscripts* = S. Der Nersessian, *Armenian Manuscripts in the Freer Gallery of Art*, Washington, D.C. 1963.

Deroko, *Starohrvatski pleter* = A. Deroko, *Starohrvatski pleter i srpski moravski preplet*, Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku 56–59 (1954–1957) 252–259.

Der serbische Psalter = *Der serbische Psalter. Faksimile-Ausgabe des Cod. slav. 4 der Bayerischen Staatsbibliothek München* I. *Textband*, II. *Faximile*, ed. H. Belting, Wiesbaden 1978.

Dimitrova, *The Portal to Heaven* = E. Dimitrova, *The Portal to Heaven. Reaching the Gates of Immortality*, Ниш и Византија 5 (2007) 367–380.

Domančić, *Kulturni spomenici otoka Brača* = D. Domančić, *Kulturni spomenici otoka Brača. Srednji vijek*, Bračkі zbornik 4 (1960) 113–160.

Dračevac, *Crkva Bogorodice u Lužinama* = A. Dračevac, *Da li je već u IX st. postojala crkva Bogorodice u Lužinama kod Stona*, PPUD 16 (1966) 165–192.

Dračevac, *Pleterna skulptura* = A. Dračevac, *Pleterna skulptura u lapidariju u Stonu*, Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku 75 (1981) 137–156.

Durnovo, *Miniatures arméniennes* = L. A. Durnovo, *Miniatures arméniennes*, Erevan 1967.

Dvořáková, *Dating* = K. Dvořáková, *Dating the romanesque mural paintings and the ducal rotunda of St. Catherine, in Znojmo: New discoveries (2010)*, Interdisciplinaria Archaeologica, Natural Sciences in Archaeology I/1–2 (2010) 99–104.

Djordjević, *Das program der Muttergotteskirche* = I. M. Djordjević, *Das Programm der Muttergotteskirche in Studenica und die serbische mittelalterliche Wandmalerei*, in: *Студеница и византијска уметност око 1200. године*, ed. В. Корać, Београд 1988, 505–516 (= idem, *Програм Богородичине цркве у Студеници и српско средњовековно зидно сликарство*, in: idem, *Студије српске средњовековне уметности*, Београд 2008, 207–221).

Djordjević, Kyriakoudis, *The Frescoes in the Chapel of St. Nicholas* = I. Djordjević, E. Kyriakoudis, *The Frescoes in the Chapel of St. Nicholas at the Monastery of St. John Prodromos near Serres*, Cyrillomethodianum 7 (1983) 167–233.

Đurđev, *„Prodaja crkava i manastira"* = B. Đurđev, *„Prodaja crkava i manastira" za vreme vlade Selima II*, Godišnjak Istorijskog društva Bosne i Hercegovine 9 (1957) 241–247.

Djurić, *Byzantinische Fresken* = V. J. Djurić, *Byzantinische Fresken in Jugoslawien*, München 1976.

Đurić, *Freska u crkvi Sv. Luke* = V. J. Đurić, *Freska u crkvi Sv. Luke u Kotoru*, PPUD 21 (1980) 225–240.

Djurić, *Fresques médiévales à Chilandar* = V. J. Djurić, *Fresques médiévales à Chilandar – contribution au catalogue des fresques du Mont Athos*, in: *Actes du XIIe Congrès international des Études byzantines* III, Beograd 1964, 59–98.

Djurić, *Icône du saint roi* = V. J. Djurić, *Icône du saint roi Stefan Uroš III avec des scènes de sa vie*, Balkan Studies 24 (1983) 373–401.

Djurić, *Icônes* = V. J. Djurić, *Icônes de Yougoslavie*, Belgrade 1961.

Djurić, *La peinture murale* = V. J. Djurić, *La peinture murale serbe au XIIIe siècle*, in: *L'art byzantin du XIIIe siècle. Symposium de Sopoćani*, ed. V. J. Djurić, Beograd 1967, 145–167.

Djurić, *L'art impérial serbe* = V. J. Djurić, *L'art impérial serbe: marques du statut impérial et traits de prestige*, in: *Βυζάντιο και Σερβία κατά τον ΙΔ ` αίωνα*, edd. Ευ. Παπαδοπούλου, Δ. Διαλέτη, Αθήνα 1996, 23–56.

Djurić, *La royauté et le sacerdoce* = V. J. Djurić, *La royauté et le sacerdoce dans la décoration de Žiča*, in: *Манастир Жича. Зборник радова*, ed. Г. Суботић, Краљево 2002, 123–147.

Djurić, *Le nouveau Constantin* = V. J. Djurić, *Le nouveau Constantin dans l'art serbe médiéval*, in: *ΛΙΘΟΣΤΡΩΤΟΝ. Studien zur byzantinischen Kunst und Geschichte. Festschrift für Marcell Restle*, edd. B. Borkopp, Th. Stepan, Stuttgart 2000, 55–64.

Djurić, *Le nouveau Joasaph* = V. J. Djurić, *Le nouveau Joasaph*, CA 33 (1985) 99–109.

Djurić, *Les portraits des Serbes* = V. J. Djurić, *Les portraits des Serbes dans le monastère de St.-Jean-Prodrome au Mont Ménécée*, in: *Οι Σέρρες και η περιοχή τους από την αρχαία στη μεταβυζαντινή κοινωνία* II, Θεσσαλονίκη 1998, 399–405.

Djurić, *Les portraits de souverains* = V. J. Djurić, *Les portraits de souverains dans le narthex de Chilandar*, ХЗ 7 (1989) 105–132.

Djurić, *Minijature Hvalovog rukopisa* = V. J. Djurić, *Minijature Hvalovog rukopisa, И*Г 1–2 (1957) 39–52.

Djurić, *'Čin' von Chilandar* = V. J. Djurić, Über den *'Čin' von Chilandar*, BZ 53 (1960) 333–351.

Eastern Christian Relics = *Eastern Christian Relics*, ed. A. Lidov, Moscow 2003.

Eastmond, *'Local' Saints* = A. Eastmond, *'Local' Saints, Art, and Regional Identity in the Orthodox World after the Fourth Crusade*, Speculum 78/3 (2003) 707–749.

Erdeljan, *New Jerusalems in the Balkans* = J. Erdeljan, *New Jerusalems in the Balkans. Translation of Sacred Space in the Local Context*, in: *New Jerusalems. Hierotopy and Iconography of Sacred Spaces*, ed. A. M. Lidov, Moscow 2009, 458–474.

Erdeljan, *Studenica. All Things Constantinopolitan* = J. Erdeljan, *Studenica. All Things Constantinopolitan*, in: *ΣΥΜΕΙΚΤΑ. Зборник радова поводом четрдесет година Института за историју уметности Филозофског факултета у Београду*, ed. И. Стевовић, Београд 2011, 93–101.

Erdeljan, *Studenica. An Identity in Marble* = J. Erdeljan, *Studenica. An Identity in Marble*, Зограф 35 (2012) 93–98.

Eustathii Thessalonicensis Opera Minora = *Eustathii Thessalonicensis Opera Minora*, ed. P. Wirth, Berlin – New York 2000.

Falkenhausen, *Eine byzantinische Beamtenurkunde* = V. von Falkenhausen, *Eine byzantinische Beamtenurkunde aus Dubrovnik*, BZ 63 (1969–1970) 10–23.

Farlati, Coleti, *Illyrici sacri* VII = D. Farlati, J. Coleti, *Illyrici sacri* VII, Venetiis 1817.

Faroqhi, *Understanding Ottoman Guilds* = S. Faroqhi, *Understanding Ottoman Guilds*, in: *Crafts and Craftsmen of the Middle East: Fashioning the Individual in the Muslim Mediterranean*, edd. S. Faroqui, R. Deguilhem, London – New York 2005, 3–40.

Fisković, *Crkvica sv. Kuzme i Damjana* = I. Fisković, *Crkvica sv. Kuzme i Damjana u Zablaću na Korčuli*, PPUD 21 (1980) 159–175.

Fisković, *O freskama* = I. Fisković, *O freskama 11. i 12. stoljeća u Dubrovniku i okolici*, Radovi IPU 33 (2009) 17–36.

Fisković, *Tri srednjovjekovne crkvice* = I. Fisković, *Tri srednjovjekovne crkvice na Pelješcu*, PPUD 19 (1972) 15–40.

Foretić, *Dvije isprave* = V. Foretić, *Dvije isprave zahumskog kneza Dese o Mljetu iz 1151. godine*, Anali Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku 1 (1952) 63–72.

Frantz, *Byzantine Illuminated Ornament* = M. A. Frantz, *Byzantine Illuminated Ornament*, The Art Bulletin 16/1 (1934) 42–101.

Frolow, *La relique de la Vraie Croix* = A. Frolow, *La relique de la Vraie Croix. Recherches sur le développement d'un culte*, Paris 1961.

Gabelić, *Prophylactic and Other Inscriptions* = S. Gabelić, *Prophylactic and Other Inscriptions in Late Byzantine Fresco Painting*, in: *Byzantinische Malerei. Bildprogramme, Ikonographie, Stil*, ed. G. Koch, Wiesbaden 2000, 57–72.

Gagro, *Križ srpskog kralja* = K. Gagro, *Križ srpskog kralja Stefana Uroša II Milutina*, in: *Dominikanci u Hrvatskoj, katalog izložbe*, Zagreb 2011.

Garrison, *Studies in Mediaeval Italian Painting* = E. B. Garrison, *Studies in the History of Mediaeval Italian Painting* IV, Florence 1962.

Gavrilović, *Between Latins and Greeks* = Z. Gavrilović, *Between Latins and Greeks: Some Artistic Trends in Medieval Serbia (13th–14th Centuries)*, in: eadem, *Studies in Byzantine and Serbian Medieval Art*, London 2001, 110–124.

Gavrilović, *Kingship and Baptism* = Z. Gavrilović, *Kingship and Baptism in the Iconography of Dečani and Lesnovo*, in: eadem, *Studies in Byzantine and Serbian Medieval Art*, London 2001, 125–145.

Gavrilović, *The Gospels of Jakov of Serres* = Z. Gavrilović, *The Gospels of Jakov of Serres (London, B. L., Add. MS 39626), the family of Branković and the Monastery of St Paul, Mount Athos*, in: *Through the looking glass. Byzantium through British eyes*, Aldershot 2000, 135–144.

Gavrilović, *The Portrait of King Marko* = Z. Gavrilović, *The Portrait of King Marko at Markov manastir (1376–1381)*, BF 16 (1991) 415–428.

Geary, *Furta Sacra* = P. J. Geary, *Furta Sacra. Thefts of Relics in the Central Middle Ages*, Princeton 1990.

Gelzer, *Bistümerverzeichnisse der orientalischen Kirche* II = H. Gelzer, *Ungedruckte und wenig bekannte Bistümerverzeichnisse der orientalischen Kirche* II, BZ 2 (1893) 22–72.

Georges Pachymérès = *Georges Pachymérès relations historiques* II, ed. A. Failler, Paris 1984.

Georgitsoyanni, *Les peintures murales* = E. N. Georgitsoyanni, *Les peintures murales du Vieux Catholicon du monastère de la Transfiguration aux Météores (1483)*, Athènes 1993.

Gerasimov, *Un sceau en plombe* = T. Gerasimov, *Un sceau en plombe de Georges fils du roi Bodine*, Studia historico-philologica Serdicensia 1 (1938) 217–218.

Glavaš, *Iskopavanje preromaničke crkve* = T. Glavaš, *Iskopavanje preromaničke crkve u Vrutcima kod Vrela Bosne*, GZMBiH, arheologija, n. s., 37 (1982) 93–122.

Grabar, *Influences musulmanes* = A. Grabar, *Influences musulmanes sur la décoration des manuscrits slaves balkaniques*, Revue des études slaves 27 (1951) 124–135 (= idem, *L'art de la fin de antiquité et du Moyen age* II, Paris 1968, 653–661).

Grabar, *L'Hodigitria et l'Eléousa* = A. Grabar, *L'Hodigitria et l'Eléousa*, ЗМСЛУ 10 (1974) 3–14.

Grabar, *Les deux images de la Vierge* = A. Grabar, *Les deux images de la Vierge dans un manuscript serbe*, in: *L'art byzantin chez les Slaves* II/1, Paris 1930, 264–276.

Grabar, *Les manuscrits grecs* = A. Grabar, *Les manuscrits grecs enluminés de provenance italienne (IXe–XIe siècles)*, Paris 1972.

Grabar, *Recherches sur les influences orientales* = A. Grabar, *Recherches sur les influences orientales dans l'art balcanique*, Paris 1928.

Grabar, Velmans, *Chiesa di Sopoćani* = A. Grabar, T. Velmans, *Gli affreschi della Chiesa di Sopoćani*, Milano 1965.

Grabar, *Islamic Art and Byzantium* = O. Grabar, *Islamic Art and Byzantium*, DOP 18 (1964) 73–79.

Grčke povelje srpskih vladara = *Grčke povelje srpskih vladara*, edd. A. Solovjev, V. Mošin, London 1974.

Gušić, Fisković, *Otok Mljet* = B. Gušić, C. Fisković, *Otok Mljet: naš novi nacionalni park. Antropogeografski pregled i kulturno historijski spomenici*, Zagreb 1958.

Hahn, *Strange Beauty* = C. J. Hahn, *Strange Beauty. Issues in the Making and Meaning of Reliquaries, 400-circa 1204*, University Park 2012.

Hallensleben, *Das Katholikon* = H. Hallensleben, *Das Katholikon des Johannes-Prodromos-Kloster bei Serrai*, BF 1 (1966) 158–173.

Hamm, *Apokalipsa bosanskih krstjana* = J. Hamm, *Apokalipsa bosanskih krstjana*, Slovo 9–10 (1960) 43–104.

Hamann-Mac Lean, *Grundlegung* = R. Hamann-Mac Lean, *Grundlegung zu einer Geschichte der mittelalterlichen Monumentalmalerei in Serbien und Makedonien*, Giessen 1976.

Harisijadis, *Les miniatures du Tétraévangile* = M. Harisijadis, *Les miniatures du Tétraévangile du métropolite Jakob de Serrès*, in: *Actes du XIIe Congrès international d'études byzantines* III, Belgrade 1964, 121–130.

Historia della vita di San Nicolo = *Historia della vita, miracoli, traslatione, e gloria dell'illustrissimo confessor di Christo San Nicolo il Magno, arciuescouo di Mira, patrono e protettore della città di Bari, Composta dal Padre Antonio Beatillo da Bari, della Campagnia di Giesù*, Napoli 1645[3].

Illuminated Greek Manuscripts = *Illuminated Greek Manuscripts from American Collections. An Exibition in Honor of Kurt Weitzmann*, ed. G. Vikan, Princeton 1973.

***Illyricum sacrum* VI** = *Illyricum sacrum* VI, edd. D. Farlati, J. Coleti, Venezia 1800.

Ioannis Cantacuzeni eximperatoris Historiarum = *Ioannis Cantacuzeni eximperatoris Historiarum libri IV*, I–IV, ed. L. Schopenus, Bonnae 1828–1832.

Ionescu, *Istoria arhitecturii romanesti* = G. Ionescu, *Istoria arhitecturii romanesti*, București 1937.

Jakšić, *Predromanički reljef* = N. Jakšić, *Predromanički reljef sa spomenom blaženog Teodora u Bolu na Braču*, PPUD 25 (1985) 49–62.

Janashian, *Armenian Miniature Paintings* = M. Janashian, *Armenian Miniature Paintings of the Monastic Library at San Lazzaro* I, Venice 1966.

Janc, *Islamski elementi* = Z. Janc, *Islamski elementi u minijaturama Karanskog jevanđelja*, Godišnjak Naučnog društva BiH 2 (1961) 159–170.

Janin, *La géographie ecclésiastique* = R. Janin, *La géographie ecclésiastique de l'Empire byzantin. Première partie. Le siège de Constantinople et le patriarcat oecuménique*, III: *Les églises et les monastères*, Paris 1953.

Janin, *Les églises* = R. Janin, *Les églises et les monastères des grands centres byzantins. Bithynie, Hellespont, Latros, Galèsios, Trébizonde, Athènes, Thessalonique*, Paris 1975.

Johnstone, *The Byzantine tradition* = P. Johnstone, *The Byzantine tradition in church embroidery*, London 1967.

Jordan, *The Monastery of the Theotokos Evergetis* = R. M. Jordan, *The Monastery of the Theotokos Evergetis, Its Children and Grandchildren*, in: *The Theotokos Evergetis and Eleventh Century Monasticism*, edd. M. Mullett, A. Kirby, Belfast 1994, 215–245.

Jovanović, *Zaton, Bijelo Polje* = V. Jovanović, *Zaton, Bijelo Polje – crkva i grobovi*, Arheološki pregled 3 (1961) 129–132.

Jurković, *O bizantskom utjecaju* = M. Jurković, *O bizantskom utjecaju i autohtonosti nekih likovnih rješenja na predromaničkoj plastici Bosne i Hercegovine*, Radovi IPU 11 (1987) 107–113.

Jurković, *Prilog proučavanju* = M. Jurković, *Prilog proučavanju pleterne skulpture na području poluotoka Pelješca*, SHP 3/13 (1983) 165–184.

Jurković, *Prilog odredjivanju* = M. Jurković, *Prilog odredjivanju južnodalmatinske grupe predromaničke skulpture*, SHP 15 (1985) 183–199.

Jurković, *Ranosrednjovjekovni latinski natpisi* = M. Jurković, *Ranosrednjovjekovni latinski natpisi s Pelješca*, Radovi IPU 10 (1986) 83–89.

Kalopissi-Verti, *Church Foundations* = S. Kalopissi-Verti, *Church Foundations by Entire Villages (13th–16th c.). A Short Note*, ЗРВИ 44 (2007) 333–340.

Kalopissi-Verti, *Painters in Late Byzantine Society* = S. Kalopissi-Verti, *Painters in Late Byzantine Society. The Evidence of Church Inscriptions*, CA 42 (1994) 139–158.

Kandić, *Fonts for the Blessing of the Waters* = O. Kandić, *Fonts for the Blessing of the Waters in Serbian Medieval Churches*, Зограф 27 (1998–1999) 61–78.

Kanuni i kanun-name = *Kanuni i kanun-name za Bosanski, Hercegovački, Zvornički, Kliški, Crnogorski i Skadarski sandžak*, Sarajevo 1957.

Kaplan, *De la dépouille à la relique* = M. Kaplan, *De la dépouille à la relique: formation du culte des saints à Byzance du Ve au XIIe siècle*, in: idem, *Pouvoirs, Égliseet sainteté. Essais sur la société byzantine*, Paris 2011, 75–95 (= *Les reliques: objets, cultes, symboles*, edd. É. Bozóky, A.-M. Helvétius, Turnhout 1999, 19–38).

Karaman, *Razgovori o nekim problemima* = Lj. Karaman, *Razgovori o nekim problemima domaće historije, arheologije i historije umjetnosti*, Anali Historijskog instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku 6–7 (1959) 41–71.

Klaić, *Mljetski falsifikati* = N. Klaić, *Mljetski falsifikati*, Arhivski vjesnik 10 (1967) 185–234.

Klaniczay, *Holy Rulers and Blessed Princesses* = G. Klaniczay, *Holy Rulers and Blessed Princesses. Dynastic Cults in Medieval Central Europe*, Cambridge 2002.

Klein, *Byzanz, der Westen und das 'wahre' Kreuz* = H. A. Klein, *Byzanz, der Westen und das 'wahre' Kreuz. Die Geschichte einer Reliquie und ihrer künstlerischen Fassung in Byzanz und im Abendland*, Wiesbaden 2004.

Klein, *Eastern Objects and Western Desires* = H. A. Klein, *Eastern Objects and Western Desires: Relics and Reliquaries between Byzantium and the West*, DOP 58 (2004) 283–314.

Koprivica, *Freska sa predstavom svetog Hristofora* = T. Koprivica, *Freska sa predstavom svetog Hristofora u Starom Baru*, Историјски записи 77/1–4 (2004) 145–154.

Korać, *King Milutin's Church* = V. Korać, *King Milutin's Church*, in: *Hilandar monastery*, ed. G. Subotić, Belgrade 1998, 145–152.

Korać, *L'architecture de Dečani* = V. Korać, *L'architecture de Dečani, tradition et innovation*, in: *Дечани и византијска уметност средином XIV века*, ed. В. Ј. Ђурић, Београд 1989, 149–157.

Korać, *L'école de la Morava* = V. Korać, *L'école de la Morava: dernière renaissance dans l'art de la monde byzantine*, in: *Βυζάντιο και Σερβία κατά τον ΙΔ′ αιώνα*, ed. Ε. Παπαδοπούλου, Αθήνα 1996, 380–391.

Korać, *Les origines de l'architecture* = V. Korać, *Les origines de l'architecture de l'école de la Morava*, in: *Моравска школа и њено доба,* ed. В. Ј. Ђурић, Београд 1972, 157–168.

Kotorski spomenici = *Kotorski spomenici. Prva knjiga kotorskih notara od god. 1326–1335*, ed. A. Mayer, Zagreb 1951.

Krautheimer, *Early Christian and Byzantine Architecture* = R. Krautheimer, *Early Christian and Byzantine Architecture*, Harmondsworth 1989[4].

Kreševljaković, *Esnafi i obrti* = H. Kreševljaković, *Esnafi i obrti u starom Sarajevu*, Sarajevo 1958.

Krsmanović, *Mount Athos and Political Thought* = B. Krsmanović, *Mount Athos and Political Thought in the Slavic World*, in: *Proceedings of the 22nd International Congress of Byzantine Studies*, Vol. I: *Plenary Papers*, ed. I. Ilyev et all., Sofia 2011, 156–166.

Kurtović, *Sandalj Hranić Kosača* = E. Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj Hranić Kosača*, Sarajevo 2009.

Kyriakoudis, *Les artistes grecs* = E. Kyriakoudis, *Les artistes grecs qui ont participé à la peinture murale des régions sous la juridiction du Patriarcat de Peć pendant sa rénovation (1557–1690)*, Balkan Studies 24/2 (1983) 485–510.

Kyriakoudis, *The Main Features of Monumental Painting in Macedonia* = E. Kyriakoudis, *The Main Features of Monumental Painting in Macedonia in the Late Byzantine Period*, in: *Byzantine Macedonia. Art, Architecture, Music and Hagiography*, edd. J. Burke, R. Scott, Melbourne 2001, 59–79.

La porpora = *La porpora. Realtà e immaginario di un colore simbolico*, ed. O. Longo, Venezia 1998.

Laiou, *Byzantium and the Neighboring Powers* = A. Laiou, *Byzantium and the Neighboring Powers: Small-State Policies and Complexities*, in: eadem, *Byzantium and the Other: Relations and Exchanges*, Farnham–Burlington VT 2012, XIV, 1–12.

L'art byzantin du XIIIe siècle = *L'art byzantin du XIIIe siècle. Symposium de Sopoćani*, ed. V. J. Djurić, Beograd 1967.

Laurent, *Le thème* = V. Laurent, *Le thème byzantin de Serbie au XIe siècle*, REB 15 (1957) 185–195.

Lăzărescu, *Nicodim de la Tismana* = E. Lăzărescu, *Nicodim de la Tismana si rolul său în cultura veche românească I (pînă în 1385)*, Romanoslavica 11 (1965) 237–285.

Le Goff, *Saint Louis* = J. Le Goff, *Saint Louis*, Paris 1996.

Le Mont Athos = *Le Mont Athos et l'Empire byzantin. Trésors de la Sainte Monagne*, Paris 2009.

Leroy, *Les manuscrits coptes* = J. Leroy, *Les manuscrits coptes et coptes-arabes ilustrés*, Paris 1974.

Leroy, *Les manuscrits syriaques* = J. Leroy, *Les manuscrits syriaques a peintures conservés dans les bibliothequès d'Europe et d'Orient*, Paris 1964.

Les Reliques = *Les Reliques: Objets, cultes, symboles*, edd. E. Bozóky, A., M. Helvétius, Turhout 1999.

Le typikon de la Théotokos Évergétis = *Le typikon de la Théotokos Évergétis*, ed. P. Gautier, REB 40 (1982) 5–101.

Listine = *Listine o odnošajih između Južnoga Slavenstva i Mletačke Republike, I–X*, ed. S. Ljubić, Zagreb 1861–1891.

Loverdou-Tsigaridas, *Objets précieux* = K. Loverdou-Tsigaridas, *Objets précieux de l'église de la Vierge Gavaliotissa au monastère de Lavra (Mont Athos)*, Зограф 26 (1997) 81–86.

Luković, *Freske i slike* = N. Luković, *Freske i slike katedrale sv. Tripuna*, in: *800 godina katedrale sv. Tripuna u Kotoru*, Kotor 1966, 63–79.

Ljubinković, *Majstori starog srpskog slikarstva* = R. Ljubinković, *Majstori starog srpskog slikarstva. Povodom knjige profesora Svetozara Radojčića*, Naše starine 4 (1957) 187–204.

Machavariani, *Georgian manuscripts* = H. Machavariani, *Georgian manuscripts*, Tbilisi 1970.

Magdalino, *Round Church at Preslav* = P. Magdalino, *The Byzantine Antecedents of the Round Church at Preslav*, Проблеми на изкуството 45/2 (2012) 3–5.

Maksimović, *Byzantinische Herrscherideologie* = Lj. Maksimović, *Byzantinische Herrscherideologie und Regierungsmethoden im Falle Serbien. Ein Beitrag zum Verständnis des byzantinischen Commonwealth*, in: *ΠΟΛΥΠΛΕΥΡΟΣ ΝΟΥΣ, Miscellanea für Peter Schreiner zu seinem 60. Geburstag*, edd. C. Scholz, G. Makris, München–Leipzig 2000, 174–192.

Maksimović, *Βυζάντιο και οι Σέρβοι* = Lj. Maksimović, *Βυζάντιο και οι Σέρβοι τον 110 αιώνα: ζήτημα εσωτερικής ή εξωτερικής πολιτικής της αυτοκρατορίας*, in: *Η Αυτοκρατορία σε κρίση (;) Το Βυζάντιο τον 110 αιώνα (1025–1081)*, ed. V. N. Vlyssidou, Athens 2003, 75–85.

Maksimović, *Das Kanzleiwesen* = Lj. Maksimović, *Das Kanzleiwesen der serbischen Herrscher*, in: *Kanzleiwesen und Kanzleisprachen im östlichen Europa*, ed. C. Hannick, Köln–Weimar–Wien 1999, 25–54.

Maksimović, *L'Empire de Stefan Dušan* = Lj. Maksimović, *L'Empire de Stefan Dušan: genèse et caractère*, *Mélanges Gilbert Dagron*, *Travaux et Mémoires* (Mélanges Gilbert Dagron) 14 (2002) 415–428.

Maksimović, *L'idéologie du souverain* = Lj. Maksimović, *L'idéologie du souverain dans l'État serbe et la construction de Studenica*, in: *Ст҃уденица и византи҃јска умет҃ност҃ око 1200. го҃дине*, ed. В. Корać, Београд 1988, 35–49.

Maksimović, *Η ανάπτυξη κεντρόφυγων ροπών* = Lj. Maksimović, *Η ανάπτυξη κεντρόφυγων ροπών στις πολιτικές σχέσεις Βυζαντίου και Σερβίας τον ΙΔ΄ αιώνα*, in: *Βυζάντιο και Σερβία κατά τον ΙΔ΄ αίωνα*, edd. Ευ. Παπαδοπούλου, Δ. Διαλέτη, Αθήνα 1996, 282–290.

Maksimović, *Η βυζαντινή Μακεδονία* = Lj. Maksimović, *Η βυζαντινή Μακεδονία στην πολιτική της μεσαιωνικής Σερβίας*, Πρακτικάτης Ακαδημίας Αθηνών 85 Β΄ (2010) 261–285.

Maksimović, *Η εθνογένεση των Σέρβων* = Lj. Maksimović, *Η εθνογένεση των Σέρβων στον Μεσαίωνα*, Athens 1994.

Mango, *Byzantine Architecture* = C. A. Mango, *Byzantine Architecture*, New York 1976 (London 1986[3]).

Manoscritti slavi = *Manoscritti slavi, documenti e carte riguardanti la storia bulgara della Biblioteca Apostolica Vaticana e dell'Archivio segreto Vaticano (IX–XVII secolo)*, София 1979.

Marasović, *Makarska i Primorje* = T. Marasović, *Makarska i Primorje u ranom srednjem vijeku,* Split 1998.

Marasović, *Ranosrednjovjekovne crkve* = T. Marasović, *Ranosrednjovjekovne crkve pseudobazilikalnoga tipa u Dalmaciji*, Archaeologia Adriatica 11 (2008) 555–572.

Marava-Chatzinicolaou, Toufexi-Paschou, *Catalogue* = A. Marava-Chatzinicolaou, C. Toufexi-Paschou, *Catalogue of the Illuminated Byzantine Manuscripts of the National Library of Greece*, I, Athens 1978; III, Athens 1997.

Marjanović-Dušanić, *L'écriture et la sainteté* = S. Marjanović-Dušanić, *L'écriture et la sainteté dans la Serbie medievale,* in: *Étude sur l'hagiographie,* avec la preface de B. Flusin, ed. A. Serandour, Turnhout (in press).

Marjanović-Dušanić, *La réécriture hagiographique* = S. Marjanović-Dušanić, *La réécriture hagiographique: usages et fonctions dans la Serbie médiévale*, in: *Remanier, métaphraser. Fonctions et techniques de la réécriture dans le monde byzantin*, edd. S. Marjanović-Dušanić, B. Flusin, Belgrade 2011, 163–180.

Marjanović-Dušanić, *La sainteté fémine* = S. Marjanović-Dušanić, *La sainteté fémine et les cultes dynastiques en Serbie médiévale: la sainte reine Hélène d'Anjou*, in: *Les réseaux familiaux. Antiquité tardive et Moyen Âge. In Memoriam A. Laiou et É. Patlagean,* ed. B. Caseau, Paris 2012, 125–133.

Marjanović-Dušanić, *Patterns of Martyrial Sanctity* = S. Marjanović-Dušanić, *Patterns of Martyrial Sanctity in the Royal Ideology of Medieval Serbia. Continuity and Change*, Balcanica 37 (2007) 69–79.

Marković Č., *Graditeljska baština Crnojevića* = Č. Marković, *Graditeljska baština Crnojevića*, in: *Crnojevići: značaj za crnogorsku državu i kulturu*, ed. Č. Drašković, Podgorica 2011, 67–102.

Marković, *The Original Paintings* = M. Marković, *The Original Paintings of the Monastery's Main Church*, in: *Hilandar monastery*, ed. G. Subotić, Belgrade 1998, 229–236.

Marković M., *The Painter Eutychios* = M. Marković, *The Painter Eutychios – Father of Michael Astrapas and Protomaster of the Frescoes in the Church of the Virgin Peribleptos in Ohrid*, ЗМСЛУ 38 (2010) 9–34.

Martínez Sáez, *El Díptico* = A. Martínez Sáez, *El Díptico Bizantino de la Catedral de Cuenca*, Cuenca 2004.

Matthews, *The Early Churches of Constantinople* = Th. F. Matthews, *The early churches of Constantinople. Architecture and liturgy*, University Park, Penn. 1971.

Mavromatis, *Le kralj Milutin* = L. Mavromatis, *Le fondation de l'Empire serbe. Le kralj Milutin*, Thessalonique 1978.

Mijović, *Crkvice-kripte* = P. Mijović, *Crkvice-kripte na crnogorskom primorju*, PPUD 21 (1980) 149–158.

Miklosich, *Monumenta serbica* = Fr. Miklosich, *Monumenta serbica spectantia historiam Serbiae, Bosnae, Ragusii*, Viennae 1858.

Milanovic, *Esphigmenou Chrysobull* = Lj. Milanovic, *Reconsidering the Significance of the Esphigmenou Chrysobull*, Thirtieth Annual Byzantine Studies Conference, October 2004, The Walters Art Museum and The Johns Hopkins University Baltimore, Maryland (= http://www.bsana.net/conference/archives/2004/abstracts_2004.html).

Milanović, *The Politics of Translatio* = Lj. Milanović, *The Politics of Translatio: the Visual Representation of the Translation of Relics in the Early Christian and Medieval Period, The Case of St. Stephen*, PhD thesis, Rutgers University, New Brunswick 2011.

Miles, *Byzantium and the Arabs* = G. C. Miles, *Byzantium and the Arabs: Relation in Crete and the Aegean Area*, DOP 18 (1964) 20–32.

Miles, *Islamic Elements in Byzantine Ornament* = G. C. Miles, *Classification of Islamic Elements in Byzantine Architectural Ornament in Greece*, in: *Actes du XII Congrés International d'études byzantines* III, Belgrade 1964, 281–287.

Millet, *Cozia* = G. Millet, *Cozia et les églises serbes de la Morava*, in: *Mélanges offerts à M. Nicolas Iorga par ses amis de la France et des pays de langue française*, Paris 1933, 827–856.

Millet, *L'ancien art serbe* = G. Millet, *L'ancien art serbe. Les églises*, Paris 1919.

Milošević, *Art in Mediaeval Serbia* = **D. Milošević**, *Art in Mediaeval Serbia from the 12th to the 17th Century,* Beograd 1980.

Miljković-Pepek, *Le portrait* = P. Miljković-Pepek, *Le portrait de l'empereur byzantin Michel VIII à l'église rupestre de Saint-Érasme près d'Ohrid*, CA 45 (1997) 169–177.

Mitrović, *Benediktinci* = K. Mitrović, *Benediktinci na području Barske nadbiskupije i Kotorske biskupije (9. stoljeće – 1571)*, Cetinje–Kotor 2015.

Momirović, *Stari rukopisi i štampane knjige* = P. Momirović, *Stari rukopisi i štampane knjige u Čajniču,* Naše starine 3 (1956) 173–177.

Monastery of Vatopaidi = *The Holy and Great Monastery of Vatopaidi. Tradition, History, Art*, II, Mount Athos 1998.

Mošin, *Ćirilski rukopisi* = V. Mošin, *Ćirilski rukopisi Jugoslavenske akademije* I–II, Zagreb 1955.

Mošin, *Izvještaj* = V. Mošin, *Izvještaj o naučnom putovanju u Srijemsku Mitrovicu, Beograd, Peć, Dečane, Cavtat, Dubrovnik 1953. godine. Inventar ćirilskih rukopisa Muzeja Srpske pravoslavne crkve u Beogradu*, Ljetopis JAZU 60 (1955) 218–226.

Mošin, Traljić, *Ćirilski spomenici u Bosni i Hercegovini* = V. Mošin, S. Traljić, *Ćirilski spomenici u Bosni i Hercegovini*, Naše starine 6 (1959) 63–104.

Mošin, *Ornament južnoslovenskih rukopisa* = V. Mošin, *Ornament južnoslovenskih rukopisa XI–XIII veka*, Radovi Naučnog društva NR Bosne i Hercegovine 7, Odeljenje istorijsko-filoloških nauka, knj. 3 (1957) 5–79.

Nagel, Wood, *Antiquity in the Renaissance* = A. Nagel, C. S. Wood, *What counted as an 'antiquity' in the Renaissance?*, in: *Renaissance Medievalisms*, ed. K. Eisenbichler, Toronto 2009, 53–74.

Nagorni, *Die Kirche Sv. Petar* = D. Nagorni, *Die Kirche Sv. Petar in Bijelo Polje (Montenegro). Ihre Stellung in der Geschichte des serbischen Architektur*, München 1978.

Nelson, *Byzantine Art in the Italian Renaissance* = R. S. Nelson, *Byzantine Art in the Italian Renaissance*, in: *Heaven & Earth. Art of Byzantium from the Greek Collections*, edd. A. Drandaki, D. Papanikola-Bakirtzi, A. Tourta, Athens 2013, 327–335.

Nelson, *Palaeologan Ornament and the Arabesque* = R. S. Nelson, *Palaeologan Illuminated Ornament and the Arabesque*, Wiener Jahrbuch für Kunstgeschichte 41 (1988) 7–22.

Nelson, *The Italian Appreciation* = R. S. Nelson, *The Italian Appreciation and Appropriation of Illuminated Byzantine Manuscripts*, ca. 1200–1450, DOP 49 (1995) 209–235.

Nešković, Nikolić, *L'église Saint-Pierre près de Novi Pazar* = J. Nešković, R. Nikolić, *L'église Saint-Pierre près de Novi Pazar*, Belgrade 1987.

Nicephori Gregorae Byzantina historia = *Nicephori Gregorae Byzantina historia*, I–II, ed. L. Schopenus, Bonnae 1829–1830; III, ed. I. Bekkerus, Bonnae 1855.

Nordhagen, *Icons* = P. J. Nordhagen, *Icons Designed for the Display of Sumptuous Votive Gifts*, DOP 41 (1987) 453–460.

Obolensky, *The Byzantine Commonwealth* = D. Obolensky, *The Byzantine Commonwealth. Eastern Europe 500–1453*, London 2000.

Oikonomidès, *Emperor of the Romans* = N. Oikonomidès, *Emperor of the Romans – Emperor of the Romania,* in: *Βυζάντιο και Σερβία κατά τον ΙΔ΄ αίωνα*, edd. Ευ. Παπαδοπούλου, Δ. Διαλέτη, Αθήνα 1996, 121–128.

Ousterhout, *Constantinople, Bithynia, and Regional Developments* = R. G. Ousterhout, *Constantinople, Bithynia, and Regional Developments in Later Palaeologan Architecture*, in: *The Twilight of Byzantium. Aspects of Cultural and Religious History in the Late Byzantine Empire*, edd. S. Ćurčić, D. Mouriki, Princeton 1991, 75–110.

Pace, *L'affresco nella chiesa di San Luca* = V. Pace, *L'affresco nella chiesa di San Luca a Cattaro (Kotor) e il ricordo della chiesa di Roma*, in: *Црква Светōоī Луке кроз вјекове*, ed. В. Kopaћ, Котор 1997, 107–111.

Paizi-Apostolopoulou, *Authority of a Learned Patriarch* = M. Paizi-Apostolopoulou, *Appealing to the Authority of a Learned Patriarch: New Evidence on Gennadios Scholarios' Responses to the Questions of George Branković*, The Historical Review 9 (2012) 95–116.

Patterson Ševčenko, *Icons and Liturgy* = N. Patterson Ševčenko, *Icons and Liturgy*, DOP 45 (1991) 45–57.

Patterson Ševčenko, *The Vita Icon* = N. Patterson Ševčenko, *The Vita Icon and the Painter as Hagiographer*, DOP 53 (1999) 149–167.

Peković, *Četiri elafitske crkve* = Ž. Peković, *Četiri elafitske crkve*, Dubrovnik–Split 2008.

Pelekanidis et al., *The Treasures of Mont Athos* I = S. M. Pelekanidis et al., *The Treasures of Mont Athos. Illuminated Manuscripts* I, Athens 1974.

Pentcheva, *Imagined Images* = B. Pentcheva, *Imagined Images: Visions of Salvation and Intercession in a Double-Sided Icon from Poganovo*, DOP 54 (2000) 139–156.

Petković, *Art and Patronage* = S. Petković, *Art and Patronage in Serbia during the Early Period of Ottoman Rule (1450–1600)*, BF 16 (1990) 401–414.

Petković, *Artistic Activity* = S. Petković, *Artistic Activity and the Struggle for Survival of the Serbian Church during the Sixteenth and Seventeenth Centuries*, Balkan Studies 24/2 (1983) 617–630.

Petković, *Serbian Painting* = S. Petković, *Serbian Painting at the Time of George Brankovich (1427–1456)*, JÖB 32/5 (1982) 197–198.

Petković, *The Thirteenth Century Frescoes in Morača* = S. Petković, *The Thirteenth Century Frescoes in Morača Monastery. A Reinterpretation*, in: *Actes du XVe Congrès international d'études byzantines*, II/B. *Art et archéologie,* Athènes 1981, 631–638.

Popović D., *A Staurotheke* = D. Popović, *A Staurotheke of Serbian Provenance in Pienza*, Зограф 36 (2012) 157–170.

Popović D., *Eulogiae* = D. Popović, *Eulogiae Terrae Sanctae of St Sava of Serbia*, Balcanica 45 (2014) 55–69.

Popović D., *Paying devotions to the Holy Hermit* = D. Popović, *Paying devotions to the Holy Hermit: The shrine of St Prochorus of Pčinja*, in: *Routes of Faith in the Medieval Mediterranean,* Thessalonike 2008, 215–226.

Popović D., *Relics and Politics in the Middle Ages* = D. Popović, *Relics and Politics in the Middle Ages: the Serbian Approach*, in: *Eastern Christian Relics*, ed. A. M. Lidov, Moscow 2003, 161–180.

Popović D., *The Cult of St Peter of Koriša* = D. Popović, *The Cult of St Peter of Koriša. Stages of Development and Patterns*, Balcanica 28 (1997) 181–211.

Popović M., *Crkvina u Paniku* = M. Popović, *Crkvina u Paniku*, GZMBIH, arheologija, n. s., 27–28 (1973) 347–363.

Popović M., *Les forteresses* = M. Popović, *Les forteresses du systeme defensif byzantin en Serbie au XI–XII siècle*, Starinar 42 (1991) 169–185.

Popović M., *Manastir svetog Petra de Campo* = M. Popović, *Manastir svetog Petra de Campo kod Trebinja*, GZMBiH, arheologija, n. s., 27–28 (1973) 313–346.

Popović S., *Dividing the Indivisible* = S. Popović, *Dividing the Indivisible: The Monastery Space – Secular and Sacred*, ZRVI 44 (2007) 47–65.

Popović, Ćurčić, *Naupara* = S. Popović, S. Ćurčić, *Naupara,* Beograd 2000.

Porčić, *The Menologem* = N. Porčić, *The Menologem in Serbian Medieval Document-Making*, in: *ΠΕΡΙΒΟΛΟΣ. Зборник у часī Мирјане Живојиновић*, edd. Б. Миљковић, Д. Џелебџић, Београд 2015, 285–298.

Preradović, *Bisanzio sull'Adriatico* = D. Preradović, *Bisanzio sull'Adriatico nel IX e X secolo. Topografia sacra*, Udine–Paris 2011 (unpublished PhD thesis).

Prijatelj-Pavičić, *U potrazi za izgubljenim slikarstvom* = I. Prijatelj-Pavičić, *U potrazi za izgubljenim slikarstvom*: *o majstoru Lovru iz Kotora i slikarstvu na prostoru od Dubrovnika do Kotora tijekom druge polovice XV stoljeća*, Dubrovnik 2013.

Pringle, *The Churches* = D. Pringle, *The Churches of the Crusader Kingdom of Jerusalem. A Corpus* III *(The City of Jerusalem)*, Cambridge 2007.

Prinzing, *Die autokephale byzantinische Kirchenprovinz* = G. Prinzing, *Die autokephale byzantinische Kirchenprovinz Bulgarien/Ohrid. Wie unabhänging waren ihre Erzbischöfe?*, in: *Proceedings of the 22nd International Congress of Byzantine Studies*, Vol. I: *Plenary Papers*, Sofia 2011, 389–413.

Prolović, *Die Kirche des heiligen Andreas an der Treska* = J. Prolović, *Die Kirche des heiligen Andreas an der Treska. Geschichte, Architektur und Malerei einer palaiologenzeitlichen Stiftung des serbischen Prinzen Andreaš*, Wien 1997.

Pseudo-Kodinos, Traité des offices = *Pseudo-Kodinos*, *Traité des offices*, ed. J. Verpeaux, Paris 1966.

Radić, *Ο Συμεών Ούρεσης Παλαιολόγος* = R. Radić, *Ο Συμεών Ούρεσης Παλαιολόγος και το κράτος του μεταξύ της βυζαντινής και της σερβικής αυτοκρατορίας*, in: *Βυζάντιο και Σερβία κατά τον ΙΔ΄ αίωνα*, edd. Ευ. Παπαδοπούλου, Δ. Διαλέτη, Αθήνα 1996, 195–208.

Radojčić, *Die serbische Ikonenmalerei* = S. Radojčić, *Die serbische Ikonenmalerei vom 12. Jahrhundert bis zum Jahre 1459*, JÖBG 5 (1956) 61–84.

Radojčić, *Elemente der westlichen Kunst* = S. Radojčić, *Elemente der westlichen Kunst des frühen Mittelalters in der ältesten serbischen Miniaturen*, in: *Actes du XVIIe Congrès international d´histoire da l´art*, La Hayes 1955, 199–206.

Radojčić, *Malerei der Paläologischen Renaissance* = S. Radojčić, *Die Entstehung der Malerei der Paläologischen Renaissance*, JÖBG 7 (1958) 105–124.

Radojčić, *Srpska umetnost* = S. Radojčić, *Srpska umetnost u srednjem veku*, Beograd–Zagreb–Mostar 1982.

Radojčić, *Stare srpske minijature* = S. Radojčić, *Stare srpske minijature*, Beograd 1950.

Radojičić, *Srpsko-rumunski odnosi* = Đ. Sp. Radojičić, *Srpsko-rumunski odnosi XIV–XVII veka*, Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду 1 (1956) 13–29.

Radujko, *'Ἀρχιερατικός θρόνος'* = M. Radujko, *L'Ἀρχιερατικός θρόνος' des évêques de Moravica et la peinture de Saint-Achille à Arilje*, CA 49 (2001) 143–178.

Rakić, *Islamic Influence* = Z. Rakić, *Islamic Influence on Illumination of Serbian Manuscripts of the 16th and 17th Century*, in: *Common Culture and Particular Identities: Christians, Jews and Muslims in the Ottoman Balkans*, edd. E. Papo, N. Makuljević, Beer–Sheba–Belgrade 2013, 217–224.

Regan, Nadilo, *Ranoromaničke sakralne građevine* = K. Regan, B. Nadilo, *Crkveno graditeljstvo. Ranoromaničke sakralne građevine dubrovačkog područja* (I), Građevinar 58/2 (2006) 143–153.

Regan, Nadilo, *Predromaničke crkve* = K. Regan, B. Nadilo, *Predromaničke crkve na dijelu južnodalmatinskih otoka*, Građevinar 58/11 (2006) 937–947.

Reliquiare = *Reliquiare im Mittelalter*, edd. B. Reudenbach, G. Toussaint, Berlin 2011².

Rëmbeci, *Kodikëtmesjetarë në Shqipëri* = A. Rëmbeci, *Kodikët mesjetarë në Shqipëri, ura kulturore midis Lindjes dhe Perëndimit: Rasti i Kodikëve me prejardhje Italo-Bizantine*, in: *Shqipëriames Lindjes dheperëndimit, Aktete Konferencës Shkencore Ndërkombëtare, Tiranë 17 dhjetor 2013*, ed. A. Rëmbeci, Tiranë 2014, 21–36.

Ringheim, *Eine altserbische Trojasage* = A. Ringheim, *Eine altserbische Trojasage. Text mit linguistischer und literarhistorischer Charakteristik*, Prag–Uppsala 1951.

Rodley, *The Monastery of the Theotokos Evergetis* = L. Rodley, *The Monastery of the Theotokos Evergetis, Constantinople: Where it was and What it Looked Like*, in: *The Theotokos Evergetis and Eleventh Century Monasticism*, edd. M. Mullett, A. Kirby, Belfast 1994, 17–29.

Ross, *Alexander Historiatus* = D. J. A. Ross, *Alexander Historiatus. A Guide to Medieval Illustrated Alexander Literature*, Frankfurt am Main 1988².

Sáez, *El díptico bizantino* = A. M. Sáez, *El díptico bizantino de la Catedral de Cuenca*, Cuenca 2004.

Safran, *Artistic Links Between Epiros and Apulia* = L. Safran, *Exploring Artistic Links Between Epiros and Apulia in the Thirteenth Century: The Problem of Sculpture and Wall Painting*, in: *Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου για το Δεσποτάτο της Ηπείρου (Άρτα, 27–31 Μαΐου 1990)*, Άρτα 1992, 455–462.

Saints and Sacred Matter = *Saints and Sacred Matter. The Cult of Relics in Byzantium and Beyond*, edd. C. Hahn, H. A. Klein, Washington D.C. 2015.

San Nicola = *San Nicola. Splendori d'arte d'Oriente e d'Occidente*, ed. M. Bacci, Milano 2006.

Sas-Zaloziecky, *Die byzantinische Baukunst* = W. Sas-Zaloziecky, *Die byzantinische Baukunst in den Balkanländern und ihre Differenzierung unter abendländischen und islamischen Einwirkungen. Studien zur Kunstgeschichte der Balkanländer*, München 1955.

Schwarz, *Giotto's Byzantium* = M. V. Schwarz, *Giotto's Byzantium*, in: *ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ. Зборник радова поводом четрдесет година Института за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду*, ed. И. Стевовић, Београд 2012, 157–170.

Shea, *The late Byzantine city* = J. Shea, *The late Byzantine city: Social, economic and institutional profile*, Birmingham 2010 (unpublished Ph.D. thesis).

Shepard, *Manners maketh Romans?* = J. Shepard, *Manners Maketh Romans? Young Barbarians at the Emperor's Court*, in: *Byzantine Style, Religion and Civilization. In Honour of sir Steven Runciman*, ed. E. Jeffreys, Cambridge 2006, 135–158.

Sinkević, *Prolegomena for a Study of Royal Entrances* = I. Sinkević, *Prolegomena for a Study of Royal Entrances in Byzantine Churches: The Case of Marko's Monastery*, in: *Approaches to Byzantine Architecture and Its Decoration: Studies in Honor of Slobodan Ćurčić,* edd. M. J. Johnson, R. G. Ousterhout, A. C. Papalexandrou, Farnham–Burlington 2012, 121–142.

Sinkević, *Rhodes Hand of St. John the Baptist* = I. Sinkević, *Afterlife of the Rhodes Hand of St. John the Baptist*, in: *Byzantine Images and Their Afterlives: Essays in Honor of Annemarie Weyl Carr*, ed. L. Jones, Farnham–Burlington 2014, 125–141.

Sinkević, *St. Petar Koriški* = I. Sinkević, *St. Petar Koriški and His Monastery*, Serbian Studies 8/1–2 (1994) 105–119.

Skawran, *The Development* = K. M. Skawran, *The Development of Middle Byzantine Fresco Painting in Greece*, Pretoria 1982.

Snively, *Archaeological Investigation at Konjuh* = C. S. Snively, *Archaeological Investigation at Konjuh, Republic of Macedonia, in 2000*, DOP 56 (2002) 297–306.

Soloviev, *Le droit byzantin* = A. V. Soloviev, *Le droit byzantin dans la codification d'Étienne Douchan*, Revue historique de droit français et ètranger 7 (1928) 387–412.

Soria, *Les peintres du XVIIIe s.* = J. Soria, *Les peintres du XVIIIe s. et la peinture Paléologue: David Selenica et Denys de Fourna*, in: *Héritages de Byzance en Europe du Sud-Est à l' époque moderne et contemporaine*, edd. O. Delouis, A. Couderc, P. Guran, Athènes 2013, 179–193.

Soulis, *The Serbs and Byzantium* = G. Ch. Soulis, *The Serbs and Byzantium during the Reign of Tsar Stephen Dušan (1331–1355) and His Successors*, Athens 1995.

Soulis, *Tsar Dušan* = G. Ch. Soulis, *Tsar Dušan and Mount Athos*, Harvard Slavic studies 2 (1954) 125–139.

Spatharakis, *Corpus* = I. Spatharakis, *Corpus of Dated Illuminated Greek Manuscripts to the Year 1453*, Leiden 1981.

Stankova, Nenkovska, *The Manuscript Heritage of Ioan Kratovski* = L. Stankova, L. Nenkovska, *The Manuscript Heritage of Ioan Kratovski*, European Journal of Science and Theology 5/1 (2009) 13–24.

Starodubcev, *Srpsko zidno slikarstvo* = T. Starodubcev, *Srpsko zidno slikarstvo u doba Lazarevića i Brankovića (1375–1459)*, Beograd 2007 (unpublished PhD thesis).

Stele, *Ljubljanska verzija ikone sv. Nikolaja* = F. Stele, *Ljubljanska verzija velike ikone sv. Nikolaja iz Barija*, in: *Зборник Светозара Радојчића*, Београд 1969, 287–293.

Stephenson, *Byzantium's Balkan Frontier* = P. Stephenson, *Byzantium's Balkan Frontier. A Political Study of the Northern Balkans, 900–1204*, Cambridge 2000.

Stevović, *Late Byzantine Church Decoration* = I. Stevović, *Late Byzantine Church Decoration as an Iconic Vision of Heavenly Jerusalem; the Case of Kalenić*, in: *New Jerusalems. Hierotopy and Iconography of Sacred Spaces*, ed. A. M. Lidov, Moscow 2009, 585–606.

Stevović, *Towards New Directions* = I. Stevović, *Towards New Directions of Investigation of Late Byzantine Architecture. Visualisation of 'Text' on the Façades of the Church of the Virgin of Krina (Chios)*, in: *ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ. Зборник радова йоводом четрдесет година Института за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду*, ed. И. Стевовић, Београд 2012, 175–190.

Stjepčević, *Katedrala sv. Tripuna* = I. Stjepčević, *Katedrala sv. Tripuna u Kotoru*, Split 1938.

Strzygowski, *Die Miniaturen des serbischen Psalters* = J. Strzygowski, *Die Miniaturen des serbischen Psalters der Königlichen Hof- und Staatsbibliothek in München*, Wien 1906.

Subotić, *Ochrid and Kastoria* = G. Subotić, *Two Centres of Painting in the Fourteenth century. Ochrid and Kastoria: Monuments, Workshops and Style,* in: *Byzantine Macedonia. Art, Architecture, Music and Hagiography*, edd. J. Burke, R. Scott, Melbourne 2001, 88–96.

Subotić, *Terra sacra* = G. Subotić, *Terra sacra. L'arte del Cossovo*, Milano 1997.

Subotić, Justin Simonopetritis, *L'iconostase et les fresques* = G. Subotić, Justin Simonopetritis, *L'iconostase et les fresques de la fin du XIVe siècle dans le monastère de la Transfiguration aux Météores*, in: *Actes du XVe Congrès international d'études byzantines* II, Athènes 1981, 751–758.

Swiencickyj, *Byzantinische Bleisiegel* = I. Swiencickyj, *Byzantinische Bleisiegel in den Sammlungen von Lwow*, in: *Сборник въ память на проф. Петъръ Никовъ*, София 1940, 434–441.

Ševčenko, *Theodore Metochites* = I. Ševčenko, *Theodore Metochites, the Chora, and the Intellectual Trends of His Times*, in: *The Kariye Djami* IV, ed. P. A. Underwood, Princeton 1975, 17–55.

Šidak, *Bosanski rukopisi* = J. Šidak, *Bosanski rukopisi u Gosudarstvennoj publičnoj biblioteci u Lenjingradu*, in: idem, *Studije o „Crkvi bosanskoj" i bogumilstvu*, Zagreb 1975, 151–160.

Šidak, *Dva priloga* = J. Šidak, *Dva priloga o minijaturama u rukopisima „Crkve bosanske"*, in: idem, *Studije o „Crkvi bosanskoj" i bogumilstvu*, Zagreb 1975, 143–150.

Šidak, *Kopitarovo bosansko evanđelje* = J. Šidak, *Kopitarovo bosansko evanđelje u sklopu pitanja „Crkve bosanske"*, in: idem, *Studije o „Crkvi bosanskoj" i bogumilstvu*, Zagreb 1975, 111–125 [= J. Šidak, *Kopitarovo bosansko jevandjelje u sklopu pitanja „Crkve bosanske"*, Slovo 4–5 (1955) 47–63].

Šidak, *Marginalia uz jedan rukopis* = J. Šidak, *Marginalia uz jedan rukopis „Crkve bosanske" u mletačkoj Marciani*, in: idem, *Studije o „Crkvi bosanskoj" i bogumilstvu*, Zagreb 1975, 127–142 [= J. Šidak, *Marginalia uz jedan rukopis „Crkve bosanske" u mletačkoj Marciani*, Slovo 6–8 (1957) 134–153].

Škoviera, *Kyjevský polemicko-apologetický rukopisný zborník* = A. Škoviera, *Kyjevský polemicko-apologetický rukopisný zborník s liturgiou svätého Petra*, Slavica Slovaca 48/3 (2013). Supplementum.

Šuput, *Banjska Monastery* = M. Šuput, *Banjska Monastery*, Belgrade 2003.

Šuput, *Gottesmutter kirche als Kultbau* = M. Šuput, *Gottesmutter kirche als Kultbau im Rahmender byzantinischen Architektur ihrer Zeit*, in: *Студеница и византијска уметност око 1200. године*, ed. В. Корać, Београд 1988, 133–139.

Tachiaos, *The Slavonic Manuscripts* = A.-E. N. Tachiaos, *The Slavonic Manuscripts of Saint Panteleimon Monastery (Rossikon) on Mount Athos*, Thessaloniki – Los Angeles 1981.

Taft, *The Byzantine Rite* = R. Taft, *The Byzantine Rite. A Short History*, Collegeville 1992.

Talbot, *Hagiography in Late Byzantium* = A.-M. Talbot, *Hagiography in Late Byzantium (1204–1453)*, in: *The Ashgate Research Companion to Byzantine Hagiography*, I: *Periods and Places*, ed. S. Efthymiadis, Farnham 2011, 173–198.

Talbot, *The Relics of New Saints* = A.-M. Talbot, *The Relics of New Saints: Deposition, Translation, and Veneration in Middle and Late Byzantium*, in: *Saints and Sacred Matter. The Cult of Relics in Byzantium and Beyond*, edd. C. Hahn, H. A. Klein, Washington, D.C. 2015, 215–230.

Talbot, *The Restoration of Constantinople* = A.-M. Talbot, *The Restoration of Constantinople under Michael VIII*, DOP 47 (1993) 243–261.

Tarnanidis, *The Slavonic Manuscripts* = I. C. Tarnanidis, *The Slavonic Manuscripts discovered in 1975 at St Catherine's Monastery on Mount Sinai*, Thessaloniki 1988.

Teoteoi, *Nicodème de Tismana* = T. Teoteoi, *Nicodème de Tismana, archimandrite et porteur d'epigonation*, Revue des études sud-est européennes 45 (2007) 101–115.

The Hand of Angelos = *The Hand of Angelos: An Icon Painter in Venetian Crete*, ed. M. Vassiliaki, Farnham–Burlington 2010.

The Ossuary of the Bachkovo Monastery = *The Ossuary of the Bachkovo Monastery*, ed. E. Bakalova, Plovdiv 2003.

The Hypotyposis = *The Hypotyposis of the Monastery of the Theotokos Evergetis, Constantinople*, edd. R. Morris, R. H. Jordan, Ashgate 2012.

Theodorescu, *Bizant, Balcani, Occident* = R. Theodorescu, *Bizant, Balcani, Occident la inceputurile culturii medievale romanesti (secolele X–XIV)*, Bucureşti 1974.

Theodorescu, *Sur le narthex* = R. Theodorescu, *Sur le narthex de deux monuments valaques des XIVe–XVIe siècles*, Revue Roumaine d'Histoire de l'Art, Série Beaux–Arts, 49 (2012) 3–16.

Todić, *Portraits des saints Siméon et Sava* = B. Todić, *Portraits des saints Siméon et Sava au XIVe siècle. Contribution à la connaissance de l'idéologie de l'État et de la l'Église serbes*, in: *Βυζάντιο και Σερβία κατά τον ΙΔ΄ αίωνα*, edd. Ευ. Παπαδοπούλου, Δ. Διαλέτη, Αθήνα 1996, 129–139.

Todić, *L'influence de la liturgie* = B. Todić, *L'influence de la liturgie sur la décoration peinte du narthex de Sopoćani*, in: *Древнерусское искусство. Русь, Византия, Балканы – XIII век*, Санкт-Петербург 1997, 43–58.

Todić, *Opening Scene* = B. Todić, *What Was the Opening Scene of the Cycle of St. Simeon Nemanja at Studenica?*, in: *Образ Византии. Сборник статей в честь О. С. Поповой*, ed. А. В. Захарова, Москва 2008, 517–524.

Todić, *Serbian Medieval Painting* = B. Todić, *Serbian Medieval Painting. The Age of King Milutin*, Belgrade 1999.

Todić, *Τρείς σερβικές λειψανοθήκες* = B. Todić, *Τρείς σερβικές λειψανοθήκες στη μονή του Βατοπεδίου*, in: *Ιερά Μονή Βατοπεδίου. Ιστορία και τέχνη*, Αθήνα 1999, 241–254.

Todić, Čanak-Medić, *The Dečani Monastery* = B. Todić, M. Čanak-Medić, *The Dečani Monastery*, Belgrade 2013.

Tomas, *Crkva sv. Marije* = I. Tomas, *Crkva sv. Marije na otoku Mljetu i njezina povezanost s romaničkim spomenicima Apulije*, Prostor 19/2 (42) (2011) 296–309.

Tomić-Djurić, *The Isles of Great Silence* = M. Tomić-Djurić, *The Isles of Great Silence: Monastic Life on Lake Scutari under the Patronage of the Balšićs*, Balcanica 43 (2012) 81–116.

Tomić-Đurić, *To Picture and to Perform* = M. Tomić-Đurić, *To Picture and to Perform: The image of the Eucharistic Liturgy at Markov Manastir* (I), Zograf 38 (2014) 123–141.

Tra le due sponde dell'Adriatico = *Tra le due sponde dell'Adriatico: la piturra nella Serbia de XIII secolo e l'Italia*, ed. R. D'Amico, Ferrara 1999.

Treasures of Heaven = *Treasures of Heaven: Saints, Relics, and Devotion in Medieval Europe*, edd. M. Bagnoli, H. A. Klein, C. Griffith Mann, Baltimore 2011.

Treasures of Mount Athos = *Treasures of Mount Athos*, ed. A. A. Karakatsanis, Thessaloniki 1997.

Treitinger, *Die oströmische Kaiser* = O. Treitinger, *Die oströmische Kaiser- und Reichsidee nach ihrer Gestaltung im höfischen Zeremoniell. Vom oströmischen Staats- und Reischsgedanken*, Darmstadt 1956².

Trkulja, *Divine Revelation Performed* = J. Trkulja, *Divine Revelation Performed: Symbolic and Spatial Aspects in the Decoration of Byzantine Churches*, in: *Spatial Icons. Performativity in Byzantium and Medieval Russia*, ed. A. Lidov, Moscow 2011, 213–237.

Trkulja, *The Rose Window* = J. Trkulja, *The Rose Window: A Feature of Byzantine Architecture?*, in: *Approaches to Byzantine Architecture and Its Decoration: Studies in Honor of Slobodan Ćurčić*, edd. M. J. Johnson, R. G. Ousterhout, A. C. Papalexandrou, Farnham–Burlington 2012, 143–164.

Vassilaki, *Female Piety* = M. Vassilaki, *Female Piety, Devotion and Patronage: Maria Angelina Doukaina Palaiologina of Ioannina and Helena Uglješa of Serres*, in: *Donation et donateurs dans le monde byzantin*, edd. S. J-M. Spieser, E. Yota, Paris 2012, 221–234.

Vego, *Novi i revidirani natpisi* = M. Vego, *Novi i revidirani natpisi iz Hercegovine*, GZM, n. s., Arheologija 15–16 (1960–1961) 259–286.

Vego, *Ploča sa ćirilskim natpisom* = M. Vego, *Ploča sa ćirilskim natpisom i likom sv. Petra iz Stona*, Naše starine 7 (1960) 139–144.

Velmans, *Le portrait* = T. Velmans, *Le portrait dans l'art des Paléologues*, in: *Art et société à Byzance sous les Paléologues*, Venise 1971, 91–148.

Vežić, *Rotonda u Ošlju* = P. Vežić, *Rotonda u Ošlju*, in: *Zbornik Tomislava Marasovića,* edd. I. Babić, A. Milošević, Ž. Rapanić, Split 2002, 220–230.

Vikan, *Catalogue of the Sculpture* = G. Vikan, *Catalogue of the Sculpture in the Dumbarton Oaks Collection from the Ptolemaic Period to the Renaissance*, Washington 1995.

Vikan, *'Guided by Land and Sea'* = G. Vikan, *'Guided by Land and Sea': Pilgrim Art and Pilgrim Travel in Early Byzantium*, in: *Tesserae. Festschrift für Josef Engemann*, Münster 1991, 74–92 (= idem, *Sacred Images and Sacred Power in Byzantium*, Aldershot 2003, VIII).

Vinski et al., *Rani srednji vijek* = Z. Vinski et al., *Rani srednji vijek*, Beograd–Zagreb–Mostar 1986.

Vocotopoulos, *Church Architecture in the Despotate of Epirus* = P. L. Vocotopoulos, *Church Architecture in the Despotate of Epirus: the Problem of Influences*, Зограф 27 (1998–1999) 79–92.

Vojvodić, *Newly discovered portraits* = D. Vojvodić, *Newly discovered portraits of rulers and the dating of the oldest frescoes in Lipljan*, Zograf 36 (2012) 143–155.

Vojvodić, *The Nativity of Christ* = D. Vojvodić, *The Nativity of Christ and the Descent into Hades as Programme Counterparts in Byzantine Wall Painting*, in: *ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ. Зборник радова поводом четрдесет година Института за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду*, ed. И. Стевовић, Београд 2012, 127–142.

Vojvodić, *Un regard nouveau* = D. Vojvodić, *Un regard nouveau sur la représentation du Concile de saint Siméon-Nemanja à Arilje,* Cahiers Balkaniques 31 (2000) 11–20.

Vujičić, *Freska s likom sv. Hristofora* = R. Vujičić, *Freska s likom sv. Hristofora na pročelju crkve sv. Ane u Kotoru*, PPUD 24 (1984) 39–44.

Vujičić, *Freske u crkvi Marije Collegiate* = R. Vujičić, *Freske u crkvi Marije Collegiate u Kotoru*, PPUD 36 (1995) 365–378.

Vujičić, *Srednjovjekovna arhitektura i slikarstvo* = R. Vujičić, *Srednjovjekovna arhitektura i slikarstvo Crne Gore*, Podgorica 2007.

Vujičić, *Zidno slikarstvo* = R. Vujičić, *Zidno slikarstvo*, in: *Zagovori svetom Tripunu. Blago Kotorske biskupije*, Zagreb 2009, 71–80.

Walter, *The Iconographical Sources* = Ch. Walter, *The Iconographical Sources for the Coronation of Milutin and Simonida at Gračanica*, in: *Византијска уметност почетком XIV века*, Београд 1978, 183–200.

Walter, *The Portrait of Jakov of Serres* = C. Walter, *The Portrait of Jakov of Serres in London, Additional 39626, Its Place in Paleologue Manuscript Illumination*, Зограф 7 (1977) 65–72.

Weitzmann, *Die byzantinische Buchmalerei* = K. Weitzmann, *Die byzantinische Buchmalerei des 9. und 10. Jahrhunderts*, Berlin 1935.

Weitzmann, *Illustrated Manuscripts* = K. Weitzmann, *Illustrated Manuscripts at St. Chaterine's Monastery on Mount Sinai,* Collegeville, MN 1973.

Weitzmann, Galavaris, *The Monastery of Saint Catherine* = K. Weitzmann, G. Galavaris, *The Monastery of Saint Catherine at Mount Sinai. The Illuminated Greek Manuscripts. Vol. I. From the Ninth to the Twelfth Century*, Princeton 1990.

Wirth, *À propos des influences byzantines* = J. Wirth, *À propos des influences byzantines sur l'art du Moyen Âge occidental*, in: *Material and Ideal. Essays in Medieval Art and Archaeology in Honour of Jean-Michel Spieser*, edd. A. Cutler, A. Papaconstantinou, Leiden–Boston 2007, 219–231.

Wittkower, *Art and Architecture in Italy* = R. Wittkower, *Art and Architecture in Italy 1600–1750*, Harmondsworth, Middlesex 1973.

Wixom, *Byzantine Art and the Latin West* = W. D. Wixom, *Byzantine Art and the Latin West*, in: *The Glory of Byzantium. Art and Culture of the Middle Byzantine Era, A.D. 843–1261*, edd. H. C. Evans, W. D. Wixom, New York 1997, 435–449.

Woodfin, *The Embodied Icon* = W. T. Woodfin, *The Embodied Icon. Liturgical Vestments and Sacramental Power in Byzantium*, Oxford 2012.

Zacos, Nesbitt, *Byzantine Lead Seals* II = G. Zacos, J. W. Nesbitt, *Byzantine Lead Seals* II, Bern 1984.

Zanini, *The Urban Ideal* = E. Zanini, *The Urban Ideal and Urban Planning in Byzantine New Cities of the Sixth Century A. D.*, in: *Theory and Practice in Late Antique Archaeology*, edd. L. Lavan, W. Bowden, Leiden–Boston 2003, 196–223.

Zbornik Hvala krstjanina = *Zbornik Hvala krstjanina. Fototipsko izdanje*, ed. H. Kuna, Sarajevo 1986.

Zdravković, *Nacrti preromaničke crkvice* = I. Zdravković, *Nacrti preromaničke crkvice Sv. Mihajla u Stonu*, PPUD 12 (1960) 25–31.

Zetler, *Cross-Cultural Interpretations* = B. Zetler, *Cross-Cultural Interpretations of Imagery in the Middle Ages*, Art Bulletin 76/4 (1994) 680–694.

Zheltov, *A Slavonic Translation* = M. Zheltov, *A Slavonic Translation of the Eucharistic Diataxis of Philotheos Kokkinos from a Lost Manuscript (Athos Agiou Pavlou 149)*, in: *TOXOTHC: Studi per Stefano Parenti*, edd. D. Galadza, N. Glibetić, G. Radle, Grottaferrata 2010, 345–359.

Žeravica, *Ranosrednjovjekovna kamena tranzena* = Z. Žeravica, *Ranosrednjovjekovna kamena tranzena na crkvi Sv. Pavla u selu Palje Brdo u Konavlima*, Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu 21 (2004) 129–142.

Živković, *Kult svetog Nikole* = V. Živković, *Kult svetog Nikole u religijskoj praksi Kotora (XIV–XVI vek)*, in: *Dvanaest vjekova Bokeljske mornarice*, ed. J. J. Martinović, Kotor 2010, 95–102.

Živković, *Tota depicta picturis grecis* = V. Živković, *Tota depicta picturis grecis. The style and iconography of religious painting in medieval Kotor (Montenegro)*, Il Capitale culturale. Studies on the Value of Cultural Heritage 10 (2014) 65–89.

Ασπρά-Βαρδαβάκη, *Οι βυζαντινές τοιχογραφιές του Ταξιάρχη* = Μ. Ασπρά-Βαρδαβάκη, *Οι βυζαντινές τοιχογραφιές του Ταξιάρχη στο Μαρκόπουλο Αττικής*, ΔΧΑΕ 8 (1975–1976) 199–229.

Βασιλάκη, Τάβλαρης, Τσιγαρίδας, *Ιερά Μονή Αγίου Παύλου* = Μ. Βασιλάκη, Γ. Τάβλαρης, Ε. Τσιγαρίδας, *Ιερά Μονή Αγίου Παύλου. Εικόνες*, Άγιον Όρος 1998.

Βοκοτόπουλος, *Παρατηρήσεις* = Π. Βοκοτόπουλος, *Παρατηρήσεις στο ναό του Σωτήρος κοντά στο Γαλαξείδι*, ΔΧΑΕ 17 (1993–1994) 199–210.

Ζάρρας, *Ο εικονογραφικός κύκλος των εωθινών ευαγγελίων* = Ν Ζάρρας, *Ο εικονογραφικός κύκλος των εωθινών ευαγγελίων στην παλαιολόγεια μνημειακή ζωγραφική των Βαλκανίων*, Θεσσαλονίκη 2011.

Κυριακούδης, *Η τέχνη στη Μονή Προδρόμου* = Ε. Ν. Κυριακούδης, *Η τέχνη στη Μονή Προδρόμου Σερρών κατά την περίοδο της Σερβοκρατίας στον 14ο αιώνα*, in: Επιστημονικό συμπόσιο *Χριστιανική Μακεδονία. Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Σερρών*, Θεσσαλονίκη 1995, 263–296.

Μερτζιμέκης, *Επιτάφιος του Μητροπολίτη Βελιγραδίου Ισιδώρου* = Ν. Μερτζιμέκης, *«Ὁ συνέχων τὰ πέρατα, τάφῳ συσχεθῆναι κατεδέξω, Χριστέ». Κεντητός Επιτάφιος του Μητροπολίτη Βελιγραδίου Ισιδώρου (1415–1423) από την Αθωνική Μονή Αγίου Παύλου*, ΔΧΑΕ 33 (2012) 313–322.

Μουρίκη, *Οι βυζαντινές τοιχογραφιές* = Ντ. Μουρίκη, *Οι βυζαντινές τοιχογραφιές των παρεκκλησίων της Σπηλιάστης Πεντέλης*, ΔΧΑΕ 7 (1973–1974) 79–119.

Ξυγγόπουλος, *Αι τοιχογραφίαι* = Α. Ξυγγόπουλος, *Αι τοιχογραφίαι του Καθολικού της Μονής Προδρόμου παρά τας Σέρρας*, Θεσσαλονίκη 1973.

Παπαθεοφάνους-Τσουρή, *Εικόνα* = Ε. Παπαθεοφάνους-Τσουρή, *Εικόνα Αποκαθήλωσης στη Μονή Προδρόμου Σερρών μετά τον επαναπατρισμό της*, in: *Αφιέρωμα στον Ακαδημαϊκό Παναγιώτη Λ. Βοκοτόπουλο*, Αθήνα 2015, 557–566.

Παπαμαστοράκης, *Ὁ διάκοσμος τοῦ τρούλου* = Τ. Παπαμαστοράκης, *Ὁ διάκοσμος τοῦ τρούλου τῶν ναῶν τῆς Παλαιολόγειας περίοδου στή Βαλκανική Χερσόνησο καί τήν Κύπρο*, Αθήνα 2001.

Στρατή, *Η ζωγραφική* = Α. *Στρατή, Η ζωγραφική στην Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Σερρών 14ος–19ος αι.*, Θεσσαλονίκη 2007.

Τσιτουρίδου, *Ο ζωγραφικός διάκοσμος* = Α. Τσιτουρίδου, *Ο ζωγραφικός διάκοσμος του Αγίου Νικολάου Ορφανού στη Θεσσαλονίκη*, Θεσσαλονίκη 1986.

LIST OF COLLABORATORS AND THEIR AFFILIATIONS*

BRANISLAV CVETKOVIĆ, Ph.D. Senior Curator
Regional Museum of Jagodina
bracvet@gmail.com
*Medieval Heritage of the Balkans: Institutions and Culture (No. 177003)

MILKA ČANAK MEDIĆ, Ph.D. Professor
University of Belgrade, Faculty of Architecture; *Institute* for the *Protection* of *Cultural* Monuments of *Serbia*, Belgrade

VLADIMIR DŽAMIĆ, Art historian- Counselor
Institute for the Protection of Cultural Monuments of Serbia
vladimir.dzamic@heritage.gov.rs

SMILJKA GABELIĆ, Ph.D. Scientific Advisor
University of Belgrade, Faculty of Philosophy, Institute of Art History
sgabelic@f.bg.ac.rs
*Serbian medieval art and its European context (No. 177036)

MILA GAJIĆ, Senior Curator
Museum of Applied Art, Belgrade
mila.gajic@mpu.rs

MIROSLAVA KOSTIĆ, Ph.D. Research Associate
University of Belgrade, Faculty of Philosophy, Institute of Art History
mkostic@f.bg.ac.rs
* Representations of Identity in Art and Verbal-visual Culture of the Modern Era (No. 177001)

BOJANA KRSMANOVIĆ, Ph.D. Senior Research Associate
Institute for Byzantine Studies, SASA , Belgrade
bojana.krsmanovic@vi.sanu.ac.rs
*Tradition, Innovation and Identity in the Byzantine World (No. 177032)

MIROSLAV LAZIĆ, MA. Archeographer
National Library of Serbia, Archeography Department
miroslav.lazic@nb.rs

LJUBOMIR MAKSIMOVIĆ, Ph.D. Professor emeritus, Member of the SASA
Institute for Byzantine Studies, SASA, Belgrade
Ljubomir.Maksimovic@sanu.ac.rs
*Tradition, Innovation and Identity in the Byzantine World (No. 177032)

SMILJA MARJANOVIĆ-DUŠANIĆ, Ph.D. Professor
University of Belgrade, Faculty of Philosophy, Department of History
smarjano@f.bg.ac.rs
*Medieval Heritage of the Balkans: Institutions and Culture (No. 177003)

MIODRAG MARKOVIĆ, Ph.D. Professor, Corresponding member of the SASA
University of Belgrade, Faculty of Philosophy, Department of History of Art
mmarkovi@f.bg.ac.rs
*Serbian medieval art and its European context (No. 177036)

MILJANA MATIĆ, Ph.D.
Independent researcher
maticmiljana1@gmail.com

LJUBOMIR MILANOVIĆ, Ph.D. Research Associate
Institute for Byzantine Studies, SASA, Belgrade
milanovic.ljubomir@gmail.com
*Tradition, Innovation and Identity in the Byzantine World (No. 177032)

DRAGANA PAVLOVIĆ, Msc. Assistant
University of Belgrade, Faculty of Philosophy, Department of History of Art
drpavlov@f.bg.ac.rs
*Serbian medieval art and its European context (No. 177036)

* An asterisk marks the titles of the projects of the Ministry of Education, Science and Techological Development of the Republic of Serbia, in the frame of which individual authors have written the papers in this publication

SVETLANA PEJIĆ, Ph.D. Art historian- Counselor
Institute for the Protection of Cultural Monuments of Serbia
svetlana.pejic@heritage.gov.rs
*Serbian medieval art and its European context (No. 177036)

DANICA POPOVIĆ, Ph.D. Scientific Advisor
Institute for Balkan Studies, SASA, Belgrade
Danica.Popovic@bi.sanu.ac.rs
*Medieval Heritage of the Balkans: Institutions and Culture (No. 177003)

DUBRAVKA PRERADOVIĆ, Ph.D. Senior Curator
Independent researcher
dubravka.preradovic@gmail.com

JADRANKA PROLOVIĆ, Ph.D. University Lecturer
Institute of Art History, University of Vienna
jadranka.prolovic@univie.ac.at

ZORAN RAKIĆ, PH.D. Associate Professor
University of Belgrade, Faculty of Philosophy, Department of History of Art
zrakic@f.bg.ac.rs
*Serbian medieval art and its European context (No. 177036)

TATJANA STARODUBCEV, Ph.D. Associate Professor
University of Novi Sad, Academy of Arts
tatjana.starodubcev@uns.ac.rs
*Serbian medieval art and its European context (No. 177036)

IVAN STEVOVIĆ, Ph.D. Associate Professor
University of Belgrade, Faculty of Philosophy, Department of History of Art
istevovi@f.bg.ac.rs
*Serbian medieval art and its European context (No. 177036)
*Christian culture in the Balkans in the Middle Ages: Byzantine Empire, the Serbs and the Bulgarians from the 9th to the 15th century (No. 177015)

LJILJANA ŠEVO, Ph.D. Professor
University of Banja Luka, Academy of Arts
milija90@teol.net

IRENA ŠPADIJER, Ph.D. Associate Professor
University of Belgrade, Faculty of Philology
i.spadijer@gmail.com
*Medieval Heritage of the Balkans: Institutions and Culture (No. 177003)

BRANISLAV TODIĆ, Ph.D. Professor
University of Belgrade, Faculty of Philosophy, Department of History of Art
btodic@f.bg.ac.rs
*Serbian medieval art and its European context (No. 177036)

MARKA TOMIĆ ĐURIĆ, MA. Research Assistant
Institute for Balkan Studies, SASA, Belgrade
marka.tomic@gmail.com
*Medieval Heritage of the Balkans: Institutions and Culture (No. 177003)

DRAGAN VOJVODIĆ, Ph.D. Associate Professor
University of Belgrade, Faculty of Philosophy, Department of History of Art
dvojvodi@f.bg.ac.rs
*Serbian medieval art and its European context (No. 177036)
*Tradition, Innovation and Identity in the Byzantine World (No. 177032)
Art of the Serbian Empire (1346–1371) (project of the Matica srpska)

VLADIMIR VUKAŠINOVIĆ, Ph.D. Associate Professor
University of Belgrade, Faculty of Orthodox Theology
vvukasinovic@bfspc.bg.ac.rs
*Serbian theology in the 20th century: Fundamental postulates of theological disciplines in the European context - the historical and the contemporary perspective (No. 179078).

MILOŠ ŽIVKOVIĆ, Research Assistant
Institute for Byzantine Studies, SASA, Belgrade
milos.zivkovic@vi.sanu.ac.rs
*Tradition, Innovation and Identity in the Byzantine World (No. 177032)

VALENTINA ŽIVKOVIĆ, Ph.D. Senior Research Associate
Institute for Balkan Studies, SASA, Belgrade
valentina.zivkovic@bi.sanu.ac.rs
*Medieval Heritage of the Balkans: Institutions and Culture (No. 177003)

ABBREVIATIONS FOR INSTITUTIONS

Archives SASA = Archives of the Serbian Academy of Sciences and Art, Belgrade
BL = The British Library, London
BNF = Bibliothèque National de France, Paris
BS = Bayerische Staatsbibliothek, München
CBL = Chester Beatty Library, Dublin
IAM = Istanbul Archeological Museum
LSOP = Library of the Serbian Orthodox Patriarchate, Belgrade
MAA = Museum of Applied Art, Belgrade
MSG = Matica Srpska Gallery, Novi Sad
MSL = Matica Srpska Library, Novi Sad
MSOC = Museum of Serbian Orthodox Church, Belgrade
NIAM – BAS = National Institute of Archaeology with Museum – Bulgarian Academy of Sciences
NLCM = National Library Sts. Cyril and Methodius, Sophia
NLR = National Library of Russia, Saint Petersburg
NLS = National Library of Serbia, Belgrade
NMB = National Museum in Belgrade
RSL = Russian State Library, Moscow
SAD = State Archives in Dubrovnik

CREDITS FOR ILLUSTRATIONS:

Photographs

Archives of the Monastery Studenica: fig. 152
Archives SASA: fig. 273
BLAGO Fund, Inc.: figs. 1, 3, 11, 16, 17, 25, 32, 35, 71, 80, 81, 84, 86, 87, 91–93, 95–99, 136–137, 153, 155–158, 160, 161, 165, 166, 176–178, 180–181, 189–192, 198, 212, 213, 215, 223, 225, 227–229, 256, 241, 242, 245, 376, 417, 418, 420, 424–426
Centre for Protection of Heritage of Kosovo and Metohija – MNEMOSYNE, Belgrade: figs. 15, 72, 73, 111, 112, 226, 233, 260, 261
Dušan Vujičić and the Platoneum Publishing House: figs. 4–7, 12, 31, 115, 133, 135, 162, 163, 167, 171, 186, 201, 217, 218, 255, 259, 262, 263, 237, 239, 240, 455
Foundation of the Holy Monastery Hilandar, Belgrade*: figs.* 41, 75, 101, 149, 262, 270, 322, 407, 444, 445
Gallery of Arts, Skopje: fig. 230
Institute for the Protection of Cultural Monuments of Serbia, Belgrade: figs. 168, 169, 170, 216, 224, 315, 316, 370, 374, 375, 381, 416, 419, 421
Legat Ivana Đorđevića: figs. 13, 22, 24, 28–30, 34, 44, 68, 79, 89, 90, 94, 100, 106–107, 134, 148, 149, 172–175, 179, 194, 204, 235, 265,269, 274, 275, 280–283, 288–296, 302. 303, 310, 311, 323, 329, 335, 405, 410–412, 430, 431, 433, 340–342
MAA: fig. 452
MSG: fig. 387
MSL: figs. 23, 443
MSOC: figs. 36, 70, 74, 110, 236, 334, 371, 383, 386, 403, 404, 414, 428–429, 432, 434–436, 437, 450, 451, 453, 454
National Archives of Serbia, Belgrade: figs. 243, 244, 250, 251, 336, 337
NLS, Archeography Department: figs. 142, 143, 146, 147, 150, 151, 268, 271, 368, 391–400
NMB: figs. 203, 205–207, 214, 252, 361, 427
Provincial Institute for the Protection of Cultural Monuments, Priština: figs. 219, 220, 372
SAD: fig. 249

Valentina Babić: figs. 78, 120
Branislav Cvetković: figs. 109, 338
Gordana Ćapin: fig. 125
Elizabeta Dimitrova: figs. 248, 279
Vladimir Džamić: figs. 33, 188, 231, 234, 239, 438, 406, 413, 441, 442
Gabriele Fattorini: figs. 103–105
Georgios Fousteris: figs. 9, 10, 42, 46–49, 209

Smiljka Gabelić: fig. 284
Adrijana Golac: figs. 286, 287
Willam Taylor Hosteter: figs. 8, 14, 254
Vujadin Ivanišević: fig. 27
Gordana Kelić: figs. 19, 348–350
Stanko Kostić: figs. 20, 21, 312, 314, 316, 342, 347
Miroslav Lazić: figs. 138, 389, 437, 439, 440, 446, 447
Marija Ljidova: fig. 379
Pavle Marjanović: figs. 26, 82, 83, 135, 210, 211, 216, 346
Miodrag Marković: figs. 39, 40, 45, 114, 118,123, 253, 266, 298–301, 339, 355–357, 360
Nedeljko Marković: figs. 62, 63, 65, 66, 385, 388, 390, 448, 449
Bojan Miljković: figs. 58, 309
Maja Nikolić: fig. 55
Darko Nikolovski: figs. 37, 88, 232, 246, 276, 277, 278, 306, 307
Dragana Pavlović: fig. 382
Lazar Pejović: figs. 327, 328, 330–333
Danica Popović: fig. 102
Vladimir Popović: figs. 18, 38, 317–320, 353, 364
Zoran Rakić: figs. 119, 401, 402
Tatjana Starodubcev: figs. 324, 326, 354, 358, 359, 362, 363, 373, 377, 378, 380
Branislav Strugar: figs. 2, 67, 85, 182, 199
Gojko Subotić: figs. 43, 53, 321, 343
Bisera Tomova: figs. 51, 304, 305
Dragan Vojvodić: figs. 126, 140, 141, 164, 297, 313, 409, 422, 423
Srđan Vulović: figs. 139, 408
Miloš Živković: fig. 159, 196

Drawings:

Nikola Conev: fig. 247
Milka Čanak Medić: figs. 183–185, 187, 195, 264
Marija Džamić: fig. 384
Olivera Kandić: fig. 193
Branislav Živković: figs. 197, 200, 202

Photographs and Drawings from other Publications:

М. Кашанин et al., *Манастир Студеница*, Београд 1986: fig. 154.
Кораћ, *Мартинићи*: fig.117
Максимовић J., *Српске средњовековне минијатуре*: figs. 365–367, 369
Миљковић, *Немањићи и Свети Никола у Барију*: fig. 59
Ненадовић, *Душанова задужбина*: fig. 221
Тодић, Чанак-Медић, *Манастир Дечани*: fig. 258
Стевовић, *Каленић*, fig. 352

Byzantium. Faith and Power: fig. 60
Cheynet, *La place de la Serbie*: fig. 77
Ćurčić, *Architecture in the Balkans*: figs. 345, 351
Ćurčić, *Gračanica*: fig. 257
Le Mont Athos: fig. 54
Monastery of Vatopaidi: figs. 69, 76, 108
Παπαθεοφάνους-Τσουρή, *Εικόνα*: fig. 50
Βασιλακη, Τάβλαρης, Τσιγαρίδας, *Ιερά Μονή Αγίου Παύλου*: fig. 52
Vinski et al., *Rani srednji vijek*: fig. 122

BYZANTINE HERITAGE AND SERBIAN ART II

Publishers
Serbian National Committee of Byzantine Studies
srvizkom@gmail.com
Službeni glasnik, Belgrade, Serbia
Jovana Ristića 1, 11000 Belgrade, Serbia
www.sglasnik.com
Institute for Byzantine Studies
Serbian Academy of Sciences and Arts
Knez Mihailova 35, 11000 Belgrade, Serbia
inst.byz@vi.sanu.ac.rs

Design
Miroslav Lazić

Translators
Tamara Rodwell-Jovanović
Marina Adamović-Kulenović
Ivan Delač
Ana Selić
Miona Piperski
Stanislav Grgić
Tijana Cvetković

Maps
Nebojša Šuletić

Circulation
500 copies

Printed by
Službeni glasnik, Belgrade, Serbia

ISBN 978-86-519-2006-9
ISBN 978-86-519-2004-5

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

72/75(=163.41)"04/14"
271.222(497.11)-523
72/75.033.2(497.11)

SACRAL Art of the Serbian Lands in the Middle Ages / editors Dragan Vojvodić, Danica Popović ; [maps Nebojša Šuletić]. - Belgrade : Serbian National Committee of Byzantine Studies : Službeni glasnik : Instutute for Byzantine Studies SANU, 2016 (Belgrade : Službeni glasnik). - 630 str. : ilustr. ; 29 cm. - (Byzantine Heritage and Serbian Art ; 2)

"Published on the occasion of the 23rd international congress of Byzantine studies" ---> prelim. str. - Tiraž 500. - List of collaborators and their affiliations: str. 629-630. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija: str. 585-627.

ISBN 978-86-519-2006-9 (SG)
ISBN 978-86-519-2004-5

a) Црквена уметност, српска - Средњи век b) Уметност, византијска - Рецепција - Србија
COBISS.SR-ID 225212684